TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

AVRUPA BİRLİĞİ - TÜRKİYE

İLİŞKİLERİ

VE

TMMOB

Nisan 2005

ISBN
975-395-852-8

Kapakve Sayfa Tasarımı
Dijle Konuk

Baskı
Ümit Ofset
Tel: (0312) 384 17 07

Baskı Tarihi
Nisan 2005

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Atatürk Bulvarı No: 131 Kat: 9 06640 Bakanlıklar/ANKARA
Tel: (0312) 418 12 75 •**Faks:** (0312) 417 48 24
Web: http://www.tmmob.org.tr • **e-posta:** tmmob@tmmob.org.tr

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

SUNUŞ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği 38. Dönem (2004-2006) Çalışma Programı'nda yer alan şu ifadeler, TMMOB gündemini de belirleyecek ülke ve dünya gündemi hakkında gerekli ipuçlarını vermektedir: "TMMOB'nin 38. Çalışma Dönemi, başta ABD ve İngiliz emperyalizminin ve onun işbirlikçilerinin uygulamalarıyla Irak'ta işgallerin ve işkencelerin yaşandığı, Ortadoğu ve Yakındoğu coğrafyasını Genişletilmiş Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde yeniden biçimlendirmeye çalıştıkları, Dünya genelinde emperyalist tekellerin halkların üstüne yeni baskıları hayata geçirmeye çalıştığı, Küba halkının temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaması için yeni ambargoların uygulandığı, Filistin topraklarında İsrail'in Nazi katliamlarını aratmayacak uygulamalarla Filistin halkına karşı zulüm uyguladığı, Türkiye'yi yeniden yapılandırmak amacıyla siyasi iktidarlarca hazırlattırılan ve reform olarak sunulan IMF/Dünya Bankası/DTÖ ve AB isteklerini yansıtan yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapıldığı bir tarihsel süreçte başlamaktadır…"

"50 yıllık deneyim ve bilgi birikimimiz ışığında günümüzün yüklü gündemi ve sorunları değerlendirildiğinde; mesleki, demokratik kitle örgütü olmanın sorumluluğuyla hareket ederek çağdaş, bağımsız, demokratik ve sanayileşen bir Türkiye özlemiyle, üyelerinin sorunlarının toplumun sorunlarından ayrılamayacağı bilinciyle, halktan ve emekten yana tavır alan, bu doğrultuda politikalar üreten ve mücadele veren bir Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne üyelerimizin ve halkımızın ihtiyacı devam etmektedir. TMMOB toplumsal sorumluluğu gereği toplumsal muhalefetin odağında yer alarak onurlu yürüyüşüne ve dik duruşuna devam edecektir." ifadeleri, bu süreçte TMMOB'nin rolünü ortaya koymaktadır.

Bu tanımlamalardan hareketle, TMMOB'nin bu dönemine denk gelen 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi ile Türkiye-AB ilişkilerinin yeni bir döneme taşındığı bu süreçte, "Avrupa Birliği Üyelik Sürecinin ve Avrupa Birliği Direktifleri Doğrultusunda Çıkarılacak Yasaların Meslek Alanlarımıza, Örgütlülüğümüze ve Üyelerimize Olası Etkileri" gündemli TMMOB Yönetim Kurulu-Oda Başkanları 3. toplantısında, TMMOB Yürütme Kurulu tarafından hazırlanan ve bu kitabın ilk taslağı olan raporumuz üzerine görüşmeler yapıldı. Oda Başkanlarımızın katkıları, Odalarımızın yazılı görüşleri ile raporumuz detaylandırıldı.

Elinizdeki bu kitap; yaşanan sürecin ülkemiz kadar, örgütümüze, meslek alanlarımıza ve meslektaşlarımıza etkilerinin doğru analizi için, örgüt içi tüm katılımcı süreçler işletilerek ve alınan katkılar değerlendirilerek hazırlandı. Derlemelerin yapılmasında TMMOB Yürütme Kurulu Üyesi Baki Remzi Suiçmez'in katkıları takdire değer oldu.

Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğinin ne olacağını bilmiyoruz, ancak bu kitabın "TMMOB'nin tarihine bir not düşmek" anlamında önemli bir yeri olacağını biliyoruz.

Mehmet SOĞANCI
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı
Nisan 2005

İÇİNDEKİLER

Ekler:

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB) ya da Avrupa Topluluğu (AT), ekonomik, siyasi, kültürel ve askeri amaçları içeren bir bütünleşme hareketi. Bölgesel düzeyde uluslarüstü bir ülkeler konfederasyonu olmakla birlikte, bir uluslararası kuruluş ya da bir federal devlet değil. Bu yönüyle yeni bir oluşum ve tarihsel olarak da benzersiz.

Kuruluşu, 2. Dünya (Paylaşım) Savaşı ve sonrasında kapitalist sistemin yeni emperyalist yapılanması ile doğrudan ilgili. Ekonomik, siyasi ve askeri bütünleşme süreci, 1950'lerde Paris ve Roma'da imzalanan antlaşmalardan, 1990'larda kabul edilen Maastricht, Amsterdam ve Nice antlaşmalarına uzanan bir dizi antlaşma üzerine inşa ediliyor ve sistem sürekli gelişiyor. AB'nin üzerine oturtulduğu temel ilkeler; a) Temel hakların, serbest dolaşım ile medeni ve siyasi hakların sağlandığı Avrupa Vatandaşlığı, b) İçişleri ve Adalet alanındaki işbirliği ile AB genelinde özgürlük, güvenlik ve adaletin tesis edilmesi, c) Tek Pazar, Ortak Para Birimi Euro, istihdam yaratma, bölgesel kalkınma ve çevre koruma aracılığıyla ekonomik ve sosyal gelişmenin desteklenmesi, d) Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası aracılığıyla AB'nin global anlamdaki rolünün güçlendirilmesi, olarak sayılabilir.

Birleşmiş Milletler, NATO, OECD, GATT ve DTÖ gibi oluşumlar, süreçle doğrudan ilgili diğer parçalar. Bununla birlikte AB; a) Üye devletlerin belli konularda Topluluğa yetki devretmesi, b) Topluluk Organları kararlarının üye devletlerde doğrudan uygulanabilmesi, c) Topluluk bünyesinde üye devletlerin temsilcilerinden oluşmayan bağımsız organların varlığı ve bu organlarda veya Topluluk üyesi ülke temsilcilerinden oluşan Bakanlar Konseyi'nde belli konularda oy birliğine gerek olmadan oy çokluğuyla karar alma mekanizmasının geliştirilmesi ve bu mekanizmanın işletilmesiyle alınan kararların sonuçta tüm üye devletleri bağlaması gibi üç özelliğiyle; Avrupa Konseyi, NATO, BM, DTÖ gibi geleneksel uluslararası kuruluşlardan ayrılmaktadır.

1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Teşkilatı'nın oluşturulması ve 1957'de Fransa, Federal Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg, kısaca Altılar'ın Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) adı altında bütünleşmesi ile başlayan ve 1992'de Avrupa Birliği'ne (AB) dönüşen süreç; 1952-72 arası kendi içinde kısıtlı bir bölgeselleşme hareketi olarak götürülmüş, bazı sorunlarla birlikte dört başarılı genişleme gerçekleştirerek (1973'te Danimarka, İrlanda, İngiltere; 1981'de Yunanistan; 1986'da Portekiz, İspanya; 1995'te Avusturya, Finlandiya, İsveç) 15 üyeli bir birlik oluşmuştur.

1989 yılında Berlin duvarının yıkılmasından itibaren Almanya'nın öncülüğünde başlayan Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerine doğru genişleme stratejisi, AB'nin dış politikasının en önemli parçası halini almış ve bu yaklaşım beşinci ve altıncı genişleme sürecine damgasını vurmuştur. 2004'te Estonya, Litvanya, Letonya, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Slovakya, Slovenya, Malta ve Macaristan'ın AB'ye girmesi ile üye sayısı 25'e çıkmıştır. Bulgaristan ve Romanya'nın üyeliği ise, 2007'de gerçekleşecektir.

2005'te tam üyelik müzakerelerine başlama tarihi verilen iki aday ülke ise, Hırvatistan ve Türkiye'dir. İlginçtir, 1959'ta yaptığı üyelik başvurusu 1963'de Ankara Antlaşması ile kabul edilen Türkiye'nin tam üyelik başvuru tarihi 1987 iken, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Malta 1990'da, Macaristan ve Polonya 1994'te, Romanya, Slovakya, Litvanya, Estonya, Letonya ve Bulgaristan 1995'te, Çek Cumhuriyeti ve Slovenya 1996'da, Hırvatistan 2003'te üyelik başvurusunda bulunmuştur.

1954 yılında kurulan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB); yaşanan sürecin örgütümüze, meslek alanlarımıza ve meslektaşlarımıza yansımasını irdelerken; yurtsever, emekçi, bağımsızlıkçı, çağdaş, devrimci ve demokrat kimliği ile yaşanan sürecin yaşam alanımızın tümüne etkilerini her yönüyle ortaya koymayı zorunlu görmektedir.

Bu bağlamda; üyesi olmaya çalışılan Avrupa Birliği, 1970'lerin sonlarından itibaren neoliberal açılımlarla dünyayı yeniden paylaşmayı amaçlayan kapitalist küreselleşme sürecinden ayrı tutularak değerlendirilemez. Küreselleşme süreci, ulus devletler üzerinden işleyen dünya sistemini, devletin yetkilerini yerel ve uluslararası güçlerle paylaşarak yeniden yapılandırmaya çalışmaktadır. Dünya sistemi içinde ulus devletin alanlarının esnetilerek ulusüstü kurumlara ve yerele devredilmesi, sermaye hareketliliğini mümkün olduğunca sınırsızlaştırmak ve kuralsızlaştırmak, yani kapitalist küreselleşmeyi mümkün kılmak anlamına gelmektedir. Avrupa Birliği de, ulus devleti aşan ortak bir hukuk etrafında bir araya gelmiş, "yerel", "ulusal" ve ulusüstü" işleyiş mekanizmasına sahip bir egemenlik biçimini yaratmaktadır.

Türkiye-AB ilişkilerinin tartışılması ve bu sürece karşı politika belirlenmesi, genelde "demokrasi" ve "ekonomi" başlıkları altında iki eksende yürütülmektedir. "Demokrasi" hakkında söylenebilecek ilk söz, AB'nin demokrasiyi "piyasa" odaklı olarak yeniden tanımladığıdır. Bu süreçte, Türkiye-AB ilişkilerinde, yukarıdan aşağıya kimi demokratikleşme adımları atılmakta, ülkemizdeki bürokratik devlet yapılanması esnetilmektedir. Bu durum, devletin uluslararası sermayenin gereksinimleri doğrultusunda yeniden yapılanmasına yöneliktir. "Ekonomi" hakkında söylenebilecek ilk söz, AB'nin "piyasa" odaklı ekonomik sistemi yaymaya çalıştığıdır. Neoliberal politikaların sonu ise, emeğin yoksullaşması, doğanın tahribi, savaş, açlık ve yıkım olarak ortaya çıkmaktadır.

TMMOB, emeğe yönelik tüm saldırılara karşı emeğin haklarını savunmak, demokrasi ve adalet talebini yükseltmek ve neoliberal dönüşüme karşı emekten yana bir dönüşümü olanaklı duruma getirme uğraşısı içerisindedir. Yaşanan süreçte, AB ile yürütülecek müzakereler ve ülkemizin uygulayacağı ya da maruz kalacağı kısıtlamalarda AB tarafından oluşturulan ancak tarafımızdan fazla bilinmeyen kuralların öğrenilmesi önemli görülmektedir. AB tarafından uygulanmayan ancak belli niyetlerle ülkemize özel uygulanabilecek kısıtlamalar ile ilgili karşı sav ve stratejilerin oluşturulması da gerekmektedir. Bu ise, yalnızca genel bir söylemle AB karşıtlığı ile yetinmeyip; geleneksel çalışma anlayışımız olan ülke, halk, kamu çıkarları doğrultusunda, meslek ve meslektaş çıkarlarını geliştirme çizgisi ve bakış açısıyla; enerji, tarım, ulaştırma, sanayi, inşaat, altyapı, tapu kadastro, ormancılık gibi uzmanlık alanlarımızda "AB ne yapmak istiyor, Biz ne yapmalıyız?" sorularına yanıt vermekle olanaklıdır. Bu, "müzakere süreci" nin, "mücadele süreci" olarak algılanması ile mümkün olacaktır.

Sürecin ülkemiz kadar, örgütümüze, meslek alanlarımıza ve meslektaşlarımıza etkilerinin doğru analizi için, AB'nin kuruluş süreci ve gelişimi ile olaylar karşısında Türkiye'nin resmi tavrı, süreci doğrudan ilgilendiren gelişmeler ışığında değerlendirilmelidir. Olaya bütünsel bakmak, süreci tarihsel bir kronoloji içinde vermekle olanaklıdır. Bu kurgu, aynı zamanda dünyanın ve ülkemizin yakın tarihini de gözler önüne sermektedir.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

TARİHSEL SÜREÇTE AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ VE TMMOB

1939 -1945

1 Eylül 1939'da; Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesi ve 3 Eylül'de İngiltere ve Fransa'nın Almanya'ya karşı savaş ilan etmesiyle 2. Paylaşım (Dünya) Savaşı başladı. Almanya, İtalya ve Japonya'nın oluşturduğu "Mihver Devletleri" ile Fransa, İngiltere, ABD ve SSCB'nin oluşturduğu "Müttefikler" dünyanın hemen her bölgesinde savaştı.

8 Ocak 1940'da; Türkiye-Fransa-İngiltere Kredi Antlaşması imzalandı.

18 Ocak'ta; Milli Korunma Kanunu çıkarıldı.

20 Nisan'da; Raman'da açılan kuyudan ilk kez ulusal petrol üretimi başladı.

9 Mayıs'ta; İngiliz Başbakanı Churchill; "*...Türkiye'nin bu zamanda bize müzahereti (yardımı) hepimize cesaret verecek bir amildir.*" açıklamasını yaptı.

12 Haziran'da; Bakanlar Kurulu, Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı'nda savaş dışı kalacağını açıkladı. Aynı zamanda Türkiye'nin İtalya ile ticari ilişkilerinin kesildiği de bildirildi.

1 Ocak 1941'de; İngiltere Başbakanı Churchill, Anadolu Ajansı aracılığıyla Türk Ulusuna gönderdiği mesajda: "*... Geçen müşkül aylarda Türkiye'nin değişmez dostluğuna mahzar olduk.*" ifadesini kullandı.

18 Haziran'da; Türk-Alman Dostluk Antlaşması imzalandı ve 25 Haziran'da TBMM'de oybirliğiyle kabul edildi.

22 Haziran'da; Türkiye, Almanya-Sovyetler Birliği savaşı karşısında tarafsızlığını ilan etti.

23 Haziran'da; 1939 yılında İngiltere'ye sipariş edilen 4 denizaltı ve 4 muhrip'i teslim almak üzere Mersin'den hareket eden Refah Şilebi batırıldı.

10 Ağustos'da; Terra-Nova açıklarında, Pnihce of Wales zırhlısında Churchil ile Rooswelt arasında 2 gün sürecek Newfoundland Konferans'ı yapıldı ve gelecekteki paktın temellerini atan Atlantik Antlaşması ilan edildi.

19 Aralık'ta; İstanbul'da ekmek karneye bağlandı.

3 Ocak 1942'de; Ankara'da ekmek karneye bağlandı.

14 Temmuz'ta; Türkiye'nin Atılay Denizaltı gemisi batırıldı.

11 Kasım'da; Varlık Vergisi Kanunu kabul edildi.

31 Aralık'ta; Türkiye-Almanya Kredi Antlaşması imzalandı.

1 Şubat 1943'te; İnönü ile Churchill, Adana'da görüştü.

1 Mart'ta; İngiliz Lordlar ve Avam Kamaraları, TBMM'ye dostluk mesajları gönderdi.

19 Nisan'da; Türkiye-Almanya Ticaret Antlaşması imzalandı.

Ağustos 1943'de; Londra'da toplanan sürgün hükümetleri tarafından ilk kez "Avrupa Birliği" fikri görüşüldü ve önce Belçika, Hollanda, Lüksemburg arasında "Benelüks" adıyla bir gümrük bölgesi kurulması kararlaştırıldı **(1)**.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

1 Kasım'da; ABD Başkanı Roosevelt, İngiltere Başbakanı Churchill, Çin Başkanı Çan Kay Şek, Kahire Konferansı'nda bir araya geldi.

28 Kasım'da; ABD Başkanı Roosevelt, İngiltere Başbakanı Churchill ile SSCB Başkanı Stalin, Tahran'da bir araya geldi. İkinci cephenin açılması, Türkiye'nin savaşa girmesi, Dünyanın savaş sonrası düzeni, Polonya'nın geleceği, Müttefik çıkarmasının Fransa'ya yapılması konularında kararlar alınmasına karşın, tam bir anlaşma sağlanamadı.

20 Nisan 1944'te; Türkiye, Avrupa'ya Krom sevkiyatını durdurdu.

4 Haziran'da; Osmanlı borçları bitti. 1854 yılından beri devam eden Duyun-i Umumiye (Genel Borçlar İdaresi) tarihe karıştı.

1-22 Temmuz'ta; ABD'nin Bretton Woods kentinde düzenlenen Milletler Cemiyeti Para ve Finans Konferansı'nda 45 ülkenin temsilcileri bir araya gelerek Keynes Planı ile White Planı'nı tartıştı. Kabul edilen White Planı çerçevesinde Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın (DB) kurulması kararlaştırıldı. Uluslararası Ticaret Örgütü kurulması yerine, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) düzenine geçilmesi öngörüldü.

2 Ağustos'ta; TBMM, Almanya ile ilişkilerin kesilmesine yönelik bir karar aldı.

3 Ocak 1945'te; TBMM, Japonya ile ilişkimizin kesilmesine yönelik bir karar aldı.

1945 **4-11 Şubat**'ta; ABD Başkanı Roosevelt, İngiltere Başbakanı Churchill ile SSCB Başkanı Stalin, Kırım'daki Yalta kentinde toplandı ve Almanya'nın koşulsuz olarak teslim alınması konusunda anlaştı. Konferans'ta; Almanya'nın savaş sonrasında silahsızlandırılması, Avrupa'nın etki alanlarının taraflarca belirlenmesi, Birleşmiş Milletler'in (BM) kurulması kabul edildi ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin temel ilkeleri belirlendi. BM Hazırlık Konferansı'nın ABD'nin San Fransisco Kenti'nde yapılması kararlaştırıldı ve 1 Mart 1945 tarihinden önce Almanya'ya savaş açan ülkelerin bu toplantıya kurucu üye olarak katılabilecekleri ilkesi getirildi.

1945 **23 Şubat**'ta; TBMM'de Almanya ve Japonya'ya savaş ilanı oybirliği ile kabul edildi. Türkiye-Amerika arasında İkili Yardım Antlaşması imzalandı.

1945 **7 Mayıs**'ta; Almanya'nın teslim olmasıyla 2. Dünya Savaşı, Avrupa'da sona erdi.

1945 **26 Haziran**'da; Birleşmiş Milletler Antlaşması (BM Şartı), aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 51 ülke tarafından San Francisco'da imzalandı ve 24 Ekim 1945'de yürürlüğe girdi. TBMM, 15 Ağustos'ta Birleşmiş Milletler Anayasası'nı kabul etti.

1945 **26 Haziran**'da; Sovyetler Birliği, Kars ve Ardahan'ı istedi. Türkiye, 6 Ocak 1946'da bu talepleri reddetti.

6 Ağustos'ta; Amerika Birleşik Devletleri, Japonya'nın Hiroşima şehrine ilk atom bombasını attı.

1945 **10 Ağustos**'ta; Japonya teslim olmayı kabul etti ve 2. Paylaşım (Dünya) Savaşı'nın askeri safhası sona erdi.

1945 **10 Ekim**'de; Amerika, İngiltere ve Rusya, Potsdam Konferansı'nda, Türkiye ile ayrı ayrı görüşmeye karar verdi.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

1945 **27 Aralık**'da; Bretton Woods Konferansı'nda kabul edilen esaslar üzerinde katılımcı 45 ülke arasından 30'unun imzaladıkları sözleşme ile Uluslararası Para Fonu (IMF) kuruldu ve 1 Mart 1947'de mali çalışmalarına başladı. Türkiye, IMF'ye 19 Şubat 1947 tarihinde 5016 sayılı Yasa ile üye oldu.

1946 - 1950 de Türkiye AB süreci

7 Ocak 1946'da; Türkiye'de Demokrat Parti kuruldu.

7 Mayıs'ta; Türkiye ile ABD arasında kredi anlaşması imzalandı. ABD, 100 milyon dolar borcu kaldırdı.

1 Haziran'da; Dünya Bankası, Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (IBRD) adıyla kuruldu. Türkiye, Dünya Bankası'na 19 Şubat 1947 tarihinde 5016 sayılı Yasa ile üye oldu.

21 Temmuz'da; Türkiye'de çok partili sisteme geçişi temsil eden muhalefetin de katıldığı ilk tek dereceli seçimler yapıldı. CHP 396, DP 61 milletvekili çıkardı.

8 Ağustos'ta; SCCB, Türkiye ile ilgili devletlere başvurarak Boğazları Türkiye ile ortak olarak kontrol etmek amacıyla Boğazlar Rejimi'nin değişmesini istedi. Türkiye, 22 Ağustos'ta, "*… Boğazları beraberce koruma teklifi Türkiye'nin hiçbir surette feragat edemeyeceği ve kısıtlanmasını kabul edemeyeceği egemenlik haklarına ve güvenliğine aykırıdır.*" yanıtını verdi.

7 Eylül'de; Türkiye ilk kez devalüasyon ile tanıştı. TL, ilk kez ABD Doları karşısında % 53.6 oranında devalüe edildi ve 1.8 TL olan 1 Dolar, 2.8 TL oldu. Merkez bankası, TL'na olan güveni artırmak için altın satışlarını serbest bıraktı, dışalımda bazı sınırlamalar kaldırıldı. 1946 devalüasyonu, Türkiye'yi dünya ekonomisine entegre etmeye yönelik liberalizasyon önlemleriyle birlikte uygulamaya konuldu ve ardı sıra dış yardım arayışları başladı. Devalüasyon, savaştan yeni çıkan Avrupa'nın tarımsal ürünlere talebinin çok yüksek olduğu bir dönemde gerçekleştirildiği için mal stoklarının çok ucuza satılmasına neden oldu. Döviz sıkıntısının olmadığı bir dönemde yapılmasına karşın, 1947 yılı dış ticaret bilançosu büyük açıklar verdi. Oluşan açıklar, savaş yıllarında biriktirilen altın ve döviz rezervleri ile 1948 yılında ülkeye giren Marshall Yardımı çerçevesinde yabancı kaynaklarla giderilmeye çalışıldı.

19 Eylül'de; Zürih'te bir konuşma yapan İngiltere Başbakanı W. Churchill, "Avrupa Birleşik Devletleri"nin kurulmasını önerdi.

28 Eylül'de; SCCB'nin, Türkiye'ye verdiği notada, "*... Boğazların korunması Türkiye ve SSCB'ye ait olmalıdır." denildi.* Türkiye, 21 Ekim tarihli notada, "*.. Müşterek savunma teklifi egemenliğimize aykırıdır.*" yanıtını verdi.

17 Aralık'ta; Avrupa Federalistler Birliği, Paris'te kuruldu.

12 Mart 1947'de; ABD Başkanı H. Truman, Kongre'ye sunduğu bir mesajda "komünizm" tehdidine karşı Yunanistan ve Türkiye'ye 400 milyon dolar yardım yapılabilmesi için ödenek istedi (Truman Doktrini). Amerikan Kongresi, 22 Mayıs'ta Yunanistan'a 300 milyon ve Türkiye'ye de 100 milyon dolarlık bir askeri yardım yapılmasını kabul etti.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

28 Mart'ta; BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nce Avrupa'nın ekonomik ve teknolojik sorunlarını ele alarak savaş sonrası kalkınması için yürütülmesi gereken çalışmalara ilişkin danışmalarda bulunmak üzere "Avrupa Ekonomik Komisyonu" kuruldu.

3 Haziran'da; Avrupa Sosyalist Birleşik Devletleri Hareketi oluşturuldu. 1961 yılında bu hareket "Avrupa Solu" adını aldı.

1947 **5 Haziran**'da; ABD Dışişleri Bakanı G. Marshall, Avrupa'nın yeniden inşası ve ekonomik kalkınması için toplu yardımı öngören "Avrupa Onarım Programı (European Recovery Program)"nı önerdi (Marshall Planı). Sağlanacak dış yardımlarla Avrupa ülkelerinin yıkılan ekonomilerinin onarımına ve kalkınmalarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmanın yanı sıra, Komünizmin Batı Avrupa'daki yayılışına engel olmak amacıyla da hazırlanan Program, 1948-52 yılları arasında uygulandı. ABD, Avrupa ülkelerinden yardımları karşılığında, ekonomik ve mali bağımsızlıklarını artıracak yönde çaba göstermelerini, bu amaçla gerekli iç önlemleri almalarını ve aralarında yakın bir işbirliği gerçekleştirmelerini istedi.

4 Temmuz'da; Türk-Amerikan Ekonomi Anlaşması imzalandı ve Amerikan Yardım Örgütü (AID) Türkiye merkezi kuruldu.

12 Temmuz'da; İngiltere, Fransa, Belçika, İtalya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, Türkiye, Hollanda, Lüksemburg, İsviçre, İzlanda, Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsveç'in katılımı ile toplanan Konferans'ta hazırlanan Avrupa Ekonomik Kalkınma Programı, 22 Eylül'de ABD'ye sunuldu. ABD, bu program çerçevesinde 3 Nisan 1948'de Dış Yardım Yasası'nı çıkardı.

1947 **29 Ekim**'de; Filistin'i 1920'den beri idare eden İngiltere'nin, yaşanan sorunu çözme sorumluluğunu 1947'de BM'ye devretmesi üzerine, BM Güvenlik Konseyi, 181 sayılı kararı alarak, Filistin topraklarını Yahudiler ve Filistinliler arasında paylaştırdı. Filistin'in % 56,47'sini Yahudi devletine, % 43,53'ünü Arap devletine bırakan ve Kudüs'ü uluslararası bir yönetime devreden Paylaşım Planı, BM Genel Kurulu'nda 33 ülkenin oyuyla onaylandı. 13 ülke karşı oy verdi, 10 ülke ise çekimser kaldı.

1947 **30 Ekim**'de; Bretton Woods sonrası Küba-Havana'da toplanan BM Ticaret ve İstihdam Konferansı sonunda 56 ülkenin katılımıyla bir Uluslararası Ticaret Örgütü (ITO) kurulmasını karar altına alan Havana Şartı'nın yaşama geçirilememesi üzerine, Konferans katılımcısı 23 ülke ile ABD arasında çok taraflı bir anlaşma olan ve karşılıklı tarife indirimlerini içeren "Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)" imzalandı. ITO'nun faaliyete geçmesine kadar olan dönemde geçici bir süre için çalışması kabul edilen GATT, 10 Ocak 1948'de yürürlüğe girdi. Türkiye anlaşmayı 21 Aralık 1953 tarih ve 6202 sayılı Yasa ile onayladı ve üye oldu.

13-14 Aralık'ta; Federalist ve Birlikçi örgütler, Birleşik Avrupa Hareketlerinin Koordinasyonu Uluslararası Komitesi bünyesinde toplandı.

1 Ocak 1948'de; Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'tan oluşan Benelüks ülkeleri arasında yapılan Gümrük Birliği Sözleşmesi yürürlüğe girdi.

17 Mart'ta; Avrupa hükümetleri arasında güvenlik alanında işbirliğini geliştirmek amacıyla Benelüks ülkeleri, Fransa ve İngiltere arasında imzalanan Brüksel Antlaşması ile Brüksel Paktı kuruldu ve "Batı Avrupa Birliği" (BAB) oluşturuldu. Antlaşmada, savunma birliğinin yanı sıra, iktisadi ve kültürel işbirliği de öngörüldü.

16 Nisan'da; Avrupa ülkeleri, aralarında gerekli işbirliğini gerçekleştirmek ve Marshall yardımlarını dağıtmak üzere "Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü"nü (OEEC) kurdu. Türkiye, 13 Temmuz'da OECC'ye üye oldu **(2)**.

7-11 Mayıs'da; Birleşik Avrupa Hareketlerinin Koordinasyonu Uluslararası Komitesi himayesinde W. Churchill'in başkanlığında toplanan Lahey (Avrupa) Kongresi'nde, yaklaşık 20 Avrupa ülkesinden bini aşkın delege Avrupa'da yeni işbirliği çeşitlerini tartıştı ve ekonomik ve siyasi hazırlıkları yapmakla görevli Avrupa Danışma Meclisi ve Avrupa Özel Konseyi kurulması ile bir İnsan Hakları Şartı kabul edilmesi ve buna uyumu sağlamak üzere Adalet Divanı oluşturulması kabul edildi.

14 Mayıs'da; İngiltere'nin 15 Mayıs 1948'de Filistin'deki manda idaresine son verme niyetini ilan ettiği ve çatışmaların başladığı süreçte, İsrail Devleti'nin kuruluşu ilan edildi.

10 Aralık'ta; BM Genel Kurulu'nun 217 A (III) sayılı kararı ile "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi" kabul edildi. Türkiye, 27 Mayıs 1949'da Beyannameyi onayladı.

27-28 Ocak 1949'da; "Avrupa Konseyi" oluşturulması kararlaştırıldı ve Konsey'in merkezi Strasbourg olarak belirlendi.

4 Nisan'da; "Kuzey Atlantik Paktı Antlaşması (NATO)"; Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İngiltere ve ABD tarafından Washington'da imzalandı ve 24 Ağustos 1949'da yürürlüğe girdi.

5 Mayıs'da; Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İsveç, İtalya, Lüksemburg ve Norveç, Avrupa Konseyi'ni kuran anlaşmayı Londra'da imzaladı ve "Avrupa Konseyi" statüsü 3 Haziran'da yürürlüğe girdi. 8 Ağustos'ta; Türkiye Avrupa Konseyi'ne kurucu üye sıfatıyla katıldı. Yunanistan, İzlanda, Federal Almanya, Avusturya, GKRY, İsviçre, Malta, Portekiz, İspanya, Lihtenştayn, San Marino, Finlandiya, Macaristan, Polonya, Bulgaristan, Estonya, Litvanya, Slovenya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Romanya, Andora, Letonya, Arnavutluk, Moldova, Ukrayna, Makedonya, Rusya, Hırvatistan, Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan, Bosna-Hersek, Sırbistan-Karadağ ve Monako'nun katılımıyla kuruluş, bugünkü 46 üyeli şeklini aldı. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM)'nde şu anda 315 asil, 315 yedek üye vardır. Kanada, İsrail ve Meksika gözlemci statüsüne sahiptirler. Ülkelere düşen üye sayısı ülkelerin nüfusu ile orantılı olarak belirlenmektedir **(3)**.

9 Mayıs'ta; Jean Monnet'in fikrinden esinlenen Fransa Dışişleri Bakanı R. Schumann'ın yayınladığı bir bildiriyle "Avrupa Birliği" düşüncesi ilk kez resmen ortaya atıldı (Schumann Deklerasyonu). Bildiride; Fransa ve Almanya başta olmak üzere diğer Avrupa ülkeleri, "Bir Avrupa Federasyonu"nun ilk somut adımı olarak kömür ve çelik üretimlerini birleştirmeye çağrıldı. 3 Haziran'da; Belçika, Fransa, Lüksemburg, İtalya, Hollanda ve Almanya, Schumann Deklerasyonu'nu imzaladı. 26-28 Ağustos'ta; Avrupa Konseyi, Schumann Planı'nı onayladı **(4)**.

9 Aralık'ta; Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu'ndan ayrılan sendikalar tarafından Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) kuruldu. Günümüzde ICFTU'ya 135 ülkeden 127 milyon işçi üyedir. Türk-İş 1960'da ICFTU'ya üye oldu. Hak-İş, DİSK ve KESK'de ICFTU üyesidir.

20 Mart 1950'de; Avrupa Konseyi'nin kabul ettiği "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" Roma'da imzalandı ve 3 Eylül 1952'de yürürlüğe girdi. Türkiye, Sözleşmeyi 18 Mayıs 1954'de onayladı.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

1950 **9 Mayıs**'ta; Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarıldı. Mayıs-Ekim arasında dışalımın yaklaşık % 60'ı liberalizasyona açıldı.

14 Mayıs'ta; Demokrat Parti seçimleri kazandı. DP 408, CHP 69 milletvekili çıkardı.

Günaltay Hükümeti (16.01.1949-22.05.1950) Programı'nda; "Avrupa kalkınması için Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin girişmiş olduğu büyük ölçüde yardım hareketinden gereği gibi faydalanabilmeye azami derecede dikkât göstermek kararındayız. Hükümetiniz, bu yardımı kalkınma ve istihâli çoğaltma işlerinde başlıca destek saymaktadır. Birleşik Devletlerin gösterdiği bu dostane anlayış hem ekonomik kalkınmamızı sağlamaya, hem de bu sayede Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilâtında faydalı bir unsur olmaya çalışacağız. Bunun için lazım gelen teşkilâtı kurmak yolundayız." ifadeleri yer aldı.

1950 **25 Haziran**'da; Kore Savaşı başladı ve Türkiye 21 Eylül'de Kore'ye asker gönderdi. Savaş 27 Temmuz 1953'de sona erdi.

19 Eylül'de; Avrupa Ödemeler Birliği kuruldu.

1950 **20 Aralık**'ta; Brüksel Paktı İstişare Konseyi, BAB Askeri Organizasyonu'nun NATO'ya katılmasını kararlaştırdı.

1951 - 1957

I. Menderes Hükümeti (22.05.1950-09.03.1951) Programı'nda; *"1950 yılı bütçesinde görülen 174 milyon liralık açığın 155 milyon lirası Marshall Planı yardımından ve 19 küsur milyon lirası da iç istikrazdan kapatılacaktır. Marshall Planından temin olunacak 155 milyon liralık miktar için özel anlaşmalar gereğince taraflar arasında mutabakata varılması icabetmekteydi. Halbuki bu mutabakat bütçenin tasdikinden önce temin edilmediği gibi bütçenin tasdikinden sonra iktidarın devir alındığı güne kadar da aynı vaziyet devam etmiştir. Bu suretle sabık iktidar bu çok mühim bir meseleyi zamanında halletmeden mesuliyet mevkiinden ayrılmıştır… Bugün herhangi bir partinin değil bütün milletin müşterek kanâatının bir ifadesi olan dış siyâsetimiz hakkında fazla bir şey söylemeye ve Birleşmiş Milletler idealine olan samimi bağlılığımızı tekrara lüzum görmüyoruz. Ananevi İngiliz ve Fransız ittifakına ve Birleşik Amerika ile en sıkı dostluk ve işbirliğine dayanan, dostluklarına daima sadık kalan, uzak yakın ve büyük küçük bütün milletlerin istiklâl ve toprak bütünlüklerine her zaman hürmetkar olan dış siyâsetimizin sulhçü mahiyeti bütün dünyaca malumdur. Bu açık ve samimi siyâsetimizin coğrafi durumumuzun ehemmiyet ve nezaketi ve milletimizin en ağır şartlar altında dahi tebarüz eden yüksek ruhi kudreti itibariyle, demokrasi cephesi ve cihan sulhü için mühim bir amil olduğuna inanmaktayız. Truman doktrini ve Marshall yardımıyla bu sulhçü siyasetimizi desteklediğinden dolayı kendisine milletçe samimi şükran hisleri beslediğimiz büyük dostumuz Birleşik Amerika ile ve büyük müttefiklerimiz İngiltere ve Fransa ile siyâsi, iktisâdi kültürel münasebetlerimizi, samimiyet ve anlayış havası içinde her gün daha kuvvetlendirmek en büyük emelimizdir."* ifadeleri yer aldı.

18 Nisan 1951'de; o dönemin en stratejik iki ürünü kabul edilen demir ve çeliğin ortak biçimde işletilmesi ve bu iki ürünün üst düzey bir merci tarafından denetlenmesini amaç olarak belirleyen "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu"nun (AKÇT) kurulmasına ilişkin Paris Anlaşması; Fransa, Federal Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg (Altılar) tarafından imzalandı ve Antlaşma 50 yıllık bir süre için 23 Temmuz 1952'de yürürlüğe girdi **(5)**.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

18 Şubat 1952'de; Yunanistan ve 5886 sayılı Yasa uyarınca Türkiye, NATO'ya resmen üye oldu.

27 Mayıs'ta; AKÇT'nin altı üye ülkesi tarafından Paris'te "Avrupa Savunma Topluluğu Antlaşması (EDC)" imzalandı.

10 Kasım'da; GATT; AKÇT'den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi amacıyla, Altılar'a, en çok kayrılan ülke uygulaması bakımından bir istisna getirdi.

1 Ocak 1953'de; ilk Avrupa vergisi olan AKÇT Vergisi yürürlüğe girdi.

21 Ocak'da; Petrollerimizin işletilmesiyle ilgili olarak ilk anlaşma bir Amerikan şirketiyle yapıldı.

10 Şubat'ta; kömür ve demir cevheri için bir Ortak Pazar kuruldu. Altılar, bu hammaddelerle ilgili tüm gümrük vergilerini ve miktar kısıtlamalarını kaldırdı.

7 Mart'ta; Avrupa Adalet Divanı İçtüzüğü, AKÇT Resmi Gazetesi'nde yayımlandı. Böylece, Paris Antlaşması kapsamına giren uyuşmazlıkların Divan'a götürülmesi sağlandı.

15 Mart'ta; hurda demir için bir Ortak Pazar kuruldu.

12 Ağustos'ta; AKÇT ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) arasında bir işbirliği anlaşması imzalandı.

21 Aralık'ta; 6209 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu kabul edildi.

18 Ocak 1954'de; 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kabul edildi ve sanayiide, petrol dahil enerji kaynaklarının ve madenlerin işletilmesinde, altyapı yatırımlarında ve ulaştırma alanında yabancılara büyük teşvikler verildi.

27 Ocak'ta; 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Kanunu kabul edildi. TMMOB, 18-22 Ekim'de yapılan 1. Genel Kurul sonrası kuruluşunu tamamladı.

7 Mart'da; TBMM'de 6236 sayılı Petrol Kanunu kabul edildi. ABD'deki ilgili yasanın kopyası benimsendi ve yabancı sermayeyi çekmek amacıyla liberal bir piyasa sağlanmasına yönelik teşvikler getirildi, devletin arama tekeli kaldırıldı.

30 Ağustos'da; Fransız Ulusal Meclisi, Avrupa Savunma Topluluğu kurucu antlaşmasını 263'e karşı 319 oyla reddetti. "Avrupa Savunma Topluluğu" ve "Avrupa Siyasal Birliği" antlaşma metinleri, İngiltere ve özellikle Fransa'nın, Almanya'nın silahlanmasına ilişkin çekinceleri nedeniyle yürürlüğe giremedi.

3 Ekim'de; Brüksel Antlaşması'nda değişiklik yapılarak Almanya ve İtalya'nın antlaşmaya dahil olması sağlandı.

23 Ekim'de; Fransa, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, Almanya, İtalya ve İngiltere tarafından Paris'te imzalanarak 6 Mayıs 1955 tarihinde yürürlüğe giren "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşbirliği ve Ortak Meşru Müdafaa Antlaşması" ile "Batı Avrupa Birliği (BAB) Asamblesi" kuruldu.

24 Şubat 1955'de; Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve İngiltere arasında "Bağdat Paktı" kuruldu. 1958'de Irak'ın ayrılması sonrası kuruluş NATO ile ilişkilendirildi ve 1959 yılında ABD'nin de katılımıyla Merkezi Antlaşma Teşkilatı (CENTO) adını aldı.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

1955 **5 Mayıs**'ta; Batı Almanya'nın NATO'ya girişi kabul edildi.

14 Mayıs'ta; Varşova Paktı kuruldu.

1-3 Haziran'da; Altı ülkenin Dışişleri Bakanları Messina'da bir araya gelerek, "ortak kurumların geliştirilmesi, ulusal ekonomilerin aşama aşama eklemlenmesi, ortak bir pazar
1955 kurulması ve sosyal politikaların uyumlaştırılması" yoluyla Avrupa entegrasyonunun bütün olarak ekonomiyi içerecek şekilde genişletilmesine karar verdi. Askeri ve siyasi birlik girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine, Jean Monnet Avrupa Birleşik Devletleri için Eylem Komitesi'ni kurdu. 1955 yılında kurulan "Spack Komitesi"; mal, hizmet, kişi ve sermayenin serbest dolaşımını kapsayan bir ekonomik entegrasyonu ön plana çıkaran Anlaşma metninde uzlaştı.

1955 **21 Haziran**'da; ABD, enflasyonist baskıları artan ve döviz sorunları ağırlaşan Türkiye'nin 300 milyon dolarlık kredi isteğini geri çevirdi.

8 Aralık'ta; Avrupa Konseyi Bakanlar Konseyi, üstünde on iki altın yıldız bulunan mavi bayrağı, amblemi olarak kabul etti.

29 Mayıs 1956'da; Venedik toplantısında, Spack Raporu onaylandı. Altılar'ın Dışişleri Bakanları bir Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bir Atom Enerjisi Topluluğu kurmak amacıyla hükümetlerarası müzakerelerin açılmasına karar verdi.

25 Mart 1957'de; "Avrupa Ekonomik Topluluğu"nun (AET) ve "Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu"nun (EURATOM) kurulmasına ilişkin "Roma Anlaşması"; kurucu altı üye devlet olan Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg tarafından imzalandı ve her iki antlaşma 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girdi **(6)**.

1958 -1961

15 Nisan 1958'de; ilk Konsey Tüzüğü'nde; Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Flamanca, Toplulukların resmi dilleri olarak belirlendi. Avrupa Topluluklarının ilk Resmi Gazetesi yayımlandı ve AKÇT Resmi Gazetesi'nin yerini aldı.

1958 **4 Ağustos**'ta; fiyatların hızlı artışı, yatırımlardaki plansızlık, dış yardım ve kredilerin azalması üzerine IMF ile İstikrar Programı uygulandı. 1 Dolar, 9 TL oldu. 420 milyon dolarlık dış borç ertelendi ve ülkeye 359 milyon dolar taze kredi sağlandı. Türkiye, IMF ile ilk stand-by anlaşmasını 1961 yılında yaptı.

7 Ekim'de; AKÇT Adalet Divanı'nın yerini alan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı göreve başladı.

1958 **29 Aralık**'ta; Avrupa Para Anlaşması yürürlüğe girdi.

1 Ocak 1959'da; gümrük vergilerindeki ilk etkin düşüş gerçekleşti.

1 Ocak'ta; İngiltere, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, İsveç, İsviçre, İzlanda, Norveç ve Portekiz, Stockholm Sözleşmesi'ni imzalayarak, AET'den bağımsız hareket edecek olan Avrupa Serbest Mübadele Birliği'ni kurdu. 1986'da Topluluğa katılımlar sonrası 6 üyesi kaldı.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

11 Şubat'ta; Zürih Antlaşması imzalandı. Türkiye ile Yunanistan arasında, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla ilgili koşullar belirlendi. 19 Şubat'ta, Türkiye, İngiltere, Yunanistan, Kıbrıs Türk ve Rum temsilcileri tarafından Londra Antlaşması imzalandı.

20 Şubat'ta; TMMOB, Milli Mühendis Birlikleri Avrupa Federasyonu'na (FEANİ) üyelik başvurusunda bulundu **(7)**.

30 Mart'ta; Avrupa Yatırım Bankası ilk kredilerini verdi.

5 Mayıs'ta; Avrupa Konseyi, ABD'nin çok taraflı ticaret müzakerelerine ilişkin "Dillon Teklifi (GATT Çerçevesi)"ni kabul etti.

1959 **31 Temmuz**'da; Türkiye, AET'ye ortaklık için başvurdu.

11 Eylül'de; AET Bakanlar Konseyi, Ankara ve Atina'nın ortaklık başvurularını kabul etti.

28-30 Eylül'de; Avrupa Toplulukları Komisyonu ile Türkiye arasındaki ilk hazırlık görüşmesi yapıldı.

4 Ocak 1960'ta; İngiltere'nin teşvikiyle Stockholm Konvansiyonu, Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsviçre, İsveç ve İngiltere tarafından AET'nin parçası olmayan belli sayıda ülkeyi de kapsayan "Avrupa Serbest Ticaret Alanı"nı (EFTA) kurdu. Konvansiyon 3 Mayıs'ta yürürlüğe girdi.

17 Mart'ta; Türkiye, AET ülkelerinin Ankara Büyükelçilerine "Yunanistan ile müzakerelere başlanırken Türkiye'nin geri bırakılamayacağını" belirten bir memorandum verdi.

21 Nisan'da; AET Komisyonu, Türkiye'nin Yunanistan gibi ağır yükümlülükler altına giremeyeceğini belirtti.

11 Mayıs'ta; "Avrupa Sosyal Fonu" oluşturuldu ve 20 Eylül'de yürürlüğe girdi. Fonun amacı, Topluluğun içinde işçilerin istihdamını, coğrafi ve mesleki hareketliliğini teşvik etmek olarak belirlendi.

---------> AET'ye giriş başvurusunu yapan **V. Menderes Hükümeti (25.11.1957-27.05.1960) Programı'nda;** *"Son yıllar zarfında batı camiasına dahil devletler arasında siyâsi ve askeri sahalardaki işbirliğine muvazi olarak iktisâdi integrationu geliştirmek yolunda müspet adımlar atılmakta olduğu malumunuzdur. Avrupa Kömür - Çelik Birliği, Atom Birliği ve müşterek pazar gibi sadece bazı Avrupa memleketleri arasında girişilmiş olan iktisâdi integration fâaliyetleri, serbest mübadele bölgesi ihdası teşebbüsü ile bilumum Avrupa İktisâdi İşbirliği memleketlerine teşmil edilmiş bulunmaktadır. Serbest mübadele bölgesinin ihdasına mütaallik teşebbüste Garbi Avrupa'nın henüz iktisâden kafi derecede gelişmemiş memleketlerinin iktisâdi kalkınmalarına munzam dış tediye imkânlarının temini suretiyle, yardımda bulunulması da derpiş edilmektedir. Hükümetimiz bu sahadaki çalışmalara fâal bir surette iştirak eylemekte ve bu teşebbüsün bir an evvel tahakkuk safhasına intikaline gayret etmektedir. Bu teşebbüs çerçevesi içinde memleketimizin iktisâdi kalkınma sahasındaki fâaliyeti tarsin edilmiş ve süratlendirilmiş olacaktır."* ifadeleri yer aldı.

27 Mayıs'da; Türkiye'de ordu yönetime el koydu. Bildiride, *"Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sadıkız. NATO ve CENTO'ya inanıyoruz ve bağlıyız."* ifadeleri yer aldı. AET, Türkiye ile ilişkileri dondurdu.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

1960 **15 Ağustos**'ta; Zürih ve Londra Antlaşmaları'na dayanılarak, Cumhurbaşkanı Rum, Yardımcısı Türk olacak, "Kıbrıs Cumhuriyeti" kuruldu.

14 Ekim'de; Türkiye, en kısa sürede bir anlaşma imzalanması için *"tüm yükümlülükleri almaya hazır olduğunu"* açıkladı. Hükümet, AET'den, Yunanistan ile yapılan anlaşmanın aynısının Türkiye ile yapılmasını talep etti.

17 Ekim'de; AET Bakanlar Konseyi, beklemeyi daha yararlı bulduğunu açıkladı ve tüm görüşmeler ertelendi.

14 Aralık'ta; Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OECC), merkezi Paris'te olan "Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)"na dönüştürüldü ve Eylül 1961'de faaliyete geçti. ABD ve Kanada da örgüte dahil oldu.

I. Gürsel Hükümeti (30.05.1960-05.01.1961) Programında; *"Üyesi olduğumuz... Avrupa Konseyinin dayandığı ana prensip, her şahsın insan haklarından ve hürriyetlerinden faydalanmasını sağlamaktır. Konseyin bundan sonraki çalışmalarına da fâal bir şekilde katılmak bizim için şerefli ve zevkli bir vazife olacaktır."* ifadeleri yer aldı.

20-21 Mart 1961'de; AET Bakanlar Konseyi, Komisyon'un önerisini dikkate alarak Türkiye'ye; a) 5 yıllık bir Ticaret Anlaşması yapılması ve Türk ekonomisinin istenen düzeye ulaşması halinde Gümrük Birliği anlaşmasının imzalanması, b) Yardım Anlaşması yapılması şeklinde, iki seçenekli bir öneride bulundu.

9 Temmuz'da; Yunanistan-AET Ortaklık Anlaşması (Atina Anlaşması) imzalandı.

21 Ağustos'ta; Türkiye, AET üyesi ülkelerinin başkentlerine gönderdiği bir memorandum ile AET'nin Yunanistan ile anlaşmasına rağmen Türkiye ile görüşmelerin başlamamış olmasını protesto etti ve Gümrük Birliği'nden başka bir modeli kabul etmeyeceğini bildirdi.

1962 - 1970

4-5 Mart 1962'de; Türkiye, AET'ye bir memorandum vererek, resmi müzakerelere çağırdı ve amacının Gümrük Birliği'ni gerçekleştirmek olduğunu tekrarladı.

VIII. İnönü Hükümeti (20.11.1961-25.06.1962) Programı'nda; *"Müşterek batı medeniyetinin gelişmesi ve milletlerin birbirlerine yaklaşması idealine hizmet eden Avrupa Konseyinin bir üyesi olarak, batı camiası içindeki şerefli yerimiz ile mütenâsip yapıcı fâaliyetlerde bulunmaktan geri kalmayacağız. Avrupa entegrasyonu hareketinin bugün iktisâdi sahada varmış olduğu en ileri merhaleyi temsil eden ve dış ticaret bağları bakımından memleketimize en yakın olan Avrupa İktisâdi Camiasına katılmayı samimiyetle arzu etmekteyiz. Bu husustaki teşebbüslerin, camia ile memleketimizin karşılıklı menfâatleri bakımından mesut bir neticeye, ulaşması, şüphesiz ki, ortak pazar üyesi olan dost ve müttefiklerimizin gösterecekleri anlayışa bağlıdır."* ifadeleri yer aldı.

25 Haziran'da; ABD, Kanada ve yedi Batı Avrupa ülkesinin Türkiye'ye sağlayacağı resmi kredi ve yardımları koordine etmek üzere Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu kurulduğu açıklandı.

1 Temmuz'da; üye devletler arasında sanayi ürünlerine ilişkin gümrük vergileri, 1957 düzeyinin yarısının altına indirildi.

30 Temmuz'da; AET'nin Ortak Tarım Politikası (OTP) kabul edildi. Topluluk bütçesinin yaklaşık yarısını oluşturan "Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA)", 1 Temmuz 1964'de yürürlüğe girdi.

13 Ekim'de; Konsey, gıda maddelerinde kullanılabilecek renklendirici maddeleri belirleyerek, gıda alanındaki mevzuata ilişkin ilk direktifi kabul etti.

14 Ocak 1963'te; General de Gaulle bir basın toplantısında Fransa'nın, İngiltere'nin Avrupa Topluluklarına girişini veto edeceğini açıkladı.

1 Mart'ta; Türkiye'de Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya kondu. Kamu kesimi için emredici, özel sektör için yönlendirici nitelikteki planın öngörüsü, "ithal ikamesine dayalı sanayileşme" olarak belirlendi.

4 Mayıs'ta; GATT Ticaret Müzakereleri (Kennedy Turu) resmen başladı.

9 Mayıs'ta; AET Bakanlar Konseyi, Türkiye'ye 175 milyon Dolarlık kredi açmayı kararlaştırdı.

15 Temmuz'da; Sendikalar Kanunu kabul edildi. Grev ve Lokavt hakkı getirildi.

20 Temmuz'da; Topluluk ile 17 Afrika ülkesi arasında beş yıl süreli bir Ortaklık Anlaşması (Yaunde Sözleşmesi) imzalandı.

24 Temmuz'da; AET Konseyi, Türkiye'deki demokratikleşme sürecini desteklemek hedefiyle, Gümrük Birliği'ne giden bir anlaşma için Türkiye ile resmi görüşmelerin açılmasını kararlaştırdı.

12 Eylül'de; Türkiye ile AET'yi Gümrük Birliğine götürecek ve tam üyeliği sağlayacak Ortaklık Anlaşması, diğer adıyla "Ankara Antlaşması" ve I. Mali Protokol imzalandı. Türkiye'ye 1964-1969 yılları arasında 175 milyon ECU kredi verildi **(8)**.

Ankara Anlaşması'nı imzalayan **IX. İnönü Hükümeti (25.06.1962-25.12.1963) Programı'nda;** "*Avrupa engtegrasyon hareketlerinin özellikle ekonomik alandakilerin gelişmesinde en önemli rolü ifa eden Avrupa İktisâdi Camiasının üye adedinin çoğalması sonucunu verecek teşebbüsler gittikçe kesafet peyda etmektedir. Bu camia çerçevesinde yürütülmekte olan siyâsi entegrasyonla ilgili temalar da artmakta ve her iki amaçla en yüksek seviyede görüşmeler yapılmaktadır. Biz, Avrupa İktisâdi Camiası (Müşterek Pazar) memleketleri ile, Türkiye'nin iktisâdi gerçeklerini ve Batı alemi ile kader birliğini göz önünde tutan bir ortaklık anlaşması akdini lüzumlu saymaktayız. Avrupa İktisâdi Camiasına ortak üye olarak katılmak üzere tarafımızdan yapılmış olan teşebbüsler neticesinde Müşterek Pazar Konseyi memleketimizle bu konuda müzakerelere girmeyi kabul etmiştir. Halen Camia ile aramızda müzakereler cereyan etmektedir. Müzakerelerin ümit ettiğimiz gibi tarafların menfâatlerini telif edecek bir anlaşma ile sonuçlanmasını temenni etmekteyiz. Kurulduğu günden beri içinde bulunduğumuz Avrupa Konseyinin çalışmalarına yakın bir ilgi ile katılmaktayız.*" ifadeleri yer aldı.

4 Mayıs 1964'de; GATT kapsamında çok taraflı ticaret müzakerelerine AET de katıldı.

5 Haziran'da;Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale kararı üzerine ABD Başkanı Lindon B. Johnson'ın olası Sovyet müdahalesine ve Amerikan yardımından alınan silahların kullanılmasının kabul edilemeyeceğine dair mektubu açıklandı. 9 Haziran'da, Başbakan İnönü, "Sizi en kesin ve açık bir surette temin etmek isterim ki, eğer Türkiye bir gün Kıbrıs'a askeri müdahale zorunluluğunda bırakılırsa bu, tamamıyla milletlerarası antlaşmaların hükümlerine uygun olarak yapılacaktır…" ifadelerini içeren bir mektupla Başkan Johnson'ın mektubunu yanıtladı. 16 Haziran 1966'da mektuplar kamuoyuna açıklandı.

Edited by Foxit Reader
Copyright(C) by Foxit Software Company,2005-2007
For Evaluation Only.

4 Temmuz'ta; Türkiye, İran ve Pakistan arasında, "Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Örgütü (RCD)" kuruldu.

1 Aralık'ta; Türkiye-AET Ankara Anlaşması yürürlüğe girdi ve Birinci Ortaklık Konseyi toplantısı yapıldı **(9)**.

30 Aralık'ta; BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) oluşturuldu.

X. İnönü Hükümeti (25.12.1963-20.02.1965) Programı'nda; *"Türkiye'nin Batı Camiası ile ve bu arada Avrupa Konseyi ile işbirliğinin her sahada kuvvetlendirilmesi dış politikamızın temel hedeflerinden biridir. 12 Eylül 1963 de Ankara'da Ortak Pazarla Türkiye arasında imzalanan Ortaklık Anlaşmasını bu bakımdan pek önemli bir gelişme olarak kaydetmek isterim. Bu, anlaşma, memleketimizi batı alemi ile kader birliğine götürecek olan tarihi bir belge mahiyetindedir. Dileğimiz, Anlaşmanın biran evvel yürürlüğe girerek fiiliyata intikal etmesidir. Hükümetimiz bu yolda gereken çalışmaları yapacaktır."* ifadeleri yer aldı.

8 Nisan 1965'de; Füzyon (Birleşme) Antlaşması imzalandı ve 1 Temmuz 1967'de yürürlüğe girdi. Antlaşma'ya göre; AKÇT, AET ve EUROTOM birleştirildi ve tek bir Avrupa Komisyonu ve Konseyi oluşturuldu. "Avrupa Toplulukları" terimi kullanılmaya başlandı.

Ürgüplü Hükümeti (20.02.1965-27.10.1965) Programı'nda; *"Bütün devletlerin, bir gün, birden bire bir tüm haline gelip aralarında dünya ölçüsünde tek bir grup içinde işbirliği tesis edebileceklerini düşünmek hakikatten uzaklaşmak olur. Bu sebeple, dünya ölçüsünde işbirliğine taraftar olmakla beraber, milletlerin iktisâdi ve sosyal alanlardaki güçlerinden azami derecede verimli neticeler istihsâl edebilmesi için, aralarında bölgesel birlikler teşkil etmelerini yapıcı bir hareket addediyoruz. Böyle birleşmelerin dünya ölçüsünde toptan birleşmenin basamakları olacağına inanıyoruz. Onun için Avrupa ekonomik camiası ile Türkiye arasında akdedilmiş olan ortaklık anlaşmasının bütün icaplarını yerine getirmeye hususi bir ehemmiyet atfedeceğiz. İktisâdi ve sosyal alanda alacağımız tedbirlerde iktisâdi fâaliyetlerimizin bu ortaklık anlaşmasında öngörülen gayelerin tahakkukunu kolaylaştırıcı istikamette olmasına itina edeceğiz. Özellikle iktisâdi hayatımızı ortak pazara hakim olan prensiplere intibak ettirmeye ve ekonomik gücümüzü üye devletlerin ekonomileri içinde hayatiyetini muhafaza edecek bir seviyeye ulaştırmaya devamlı surette çalışacağız."* ifadeleri yer aldı.

7 Aralık'ta; Türkiye ile SSCB arasında 180 milyon dolarlık kredi anlaşması imzalandı.

29 Ocak 1966'da; yaşanan bir siyasi krizi takiben Konsey'den çekilen Fransa, "temel ulusal çıkarlar" tehlikede olduğunda oybirliği kuralının korunması karşılığında, tekrar Konsey toplantılarına katılmayı kabul etti.

16-17 Mayıs'da; Birinci Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu Brüksel'de toplandı.

30 Haziran 1967'de; Komisyon, GATT çok taraflı müzakereleri nihai kararını imzaladı.

15-16 Nisan 1968'de yapılan **TMMOB 15. Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirgesi**'nde şu ifadeler yer aldı:

"Ülke ölçüsünde dengeli kalkınma ilkesinin gerçek savunucuları olarak Türk Teknisyenleri, Yabancı Firmalara proje yaptırılmasına karşıdırlar. Hizmet arzına hazır Türk Mühendis ve Mimarların en doğal çalışma haklarının ellerinden alınıp yabancılara verilmesine veya onlarla paylaşılmasına göz yummayacaklarını yöneticilere ve kamuya duyurur."

1 Temmuz'da; Altı ülke arasında belirlenen takvimden 18 ay önce sanayi ürünleri üzerindeki gümrük vergileri tamamen kaldırıldı ve Ortak Dış Tarife getirildi.

9 Aralık'ta; Türkiye ile Katma Protokol görüşmeleri başladı.

I. Demirel Hükümeti (27.10.1965-03.11.1969) Programı'nda; *"İktisâdi ve ticari önemli ilişkilere sahip olduğumuz Avrupa Ekonomik Topluluğu ile akdettiğimiz Ortaklık Anlaşmasını, mahiyeti ve güttüğü hedefler itibari ile ekonomik gelişmemizin olumlu yönde süratlenmesini sağlayacak bir unsur telakki etmekteyiz. Anlaşmanın öngördüğü iktisâdi entegrasyon hedefine doğru ilerleyebilmemiz, evvelemirde ekonomimizi gelişmiş Avrupa ülkeleri ile belirli bir ölçü içerisinde, rekabet edebilecek bir güç ve seviyeye ulaştırmamıza bağlı bulunmaktadır. Bu düşünce ile, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile akdettiğimiz Anlaşma gereğince hazırlık döneminden geçiş dönemine geçilmesi için yapılması lüzumlu çalışmalara derhal başlanacak ve bu yoldaki fâaliyetler büyük bir titizlikle yürütülecektir."* ifadeleri yer aldı.

II. Demirel Hükümeti (03.11.1969-06.03.1970) Programı'nda; *"Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasındaki ortaklığı; milli menfaatlerimize ve plan hedeflerimize uygun bir yol olarak kabul ediyoruz. Geleneksel dış siyasetimizin gereklerine de cevap veren bu ortaklığın yurdumuzun iktisadi ve sosyal alanlarda aynı zamanda da hürriyet içinde süratle kalkınması için elverişli bir ortam tesis edeceğine inanmaktayız. Halen bu ortaklığın Geçiş Dönemine giriş müzakerelerini; bu inançla ve olumlu bir şekilde yürütmekte ve menfaatlerimize en uygun vasıta ve tedbirleri bize sağlayacak olan bir sonuca süratle varmaya çalışmaktayız."* ifadeleri yer aldı.

22 Nisan 1970'de; Avrupa Topluluklarının artan bir şekilde öz kaynaklardan finanse edilmelerini sağlayan ve Avrupa Parlamentosu'na bütçe konusunda daha büyük yetkiler veren bir Antlaşma Lüksemburg'da imzalandı.

10 Ağustos'ta; TL, % 66 oranında devalüasyona uğradı. 1 dolar 9 TL'den 15 TL'ye yükseldi. Dışalımda teminat oranları düşürüldü. Dışsatımda vergi iade oranları yeniden düzenlendi ve sanayi malları lehine farklılaşma getirildi.

27 Ekim'de; üye devletler, önemli tüm uluslararası sorunlarda Avrupa'nın ortak bir tutum benimsemesini öngören Davignon Raporu'nu onayladı.

19 Kasım'da; Ortaklık Konseyi'nde Katma Protokol metni kabul edildi ve 23 Kasım'da Katma Protokol ve 1971-1977 yılları arasında Türkiye'ye 220 milyon Euro tutarında kredi sağlanmasını öngören II. Mali Protokol Brüksel'de imzalandı. 1971-1977 yılları arasında uygulanmak üzere Türkiye'ye 220 milyon ECU tutarında kredi verildi. Tam üyeliğe geçiş dönemi koşulları belirlendi ve 22 yıl sonra Gümrük Birliği'nin kurulması kararlaştırıldı.

1971 - 1974

1 Ocak 1971'de; AET, sanayi ürünlerinde Türkiye'ye karşı gümrük vergilerini, eş etkili vergi ve resimleri, bir kısım tekstil ve petrol ürünleri dışında, Katma Protokolün ticari hükümlerini yürürlüğe koyan Geçici Anlaşma uyarınca kaldırdı. Türkiye çıkışlı tarım ürünlerine uyguladığı gümrük vergilerini, 1 Ocak 1981'den itibaren kademeli olarak uyguladığı indirimlerle, 1 Ocak 1987'de kaldırdı..

12 Mart'ta; Türkiye'de Askeri Muhtıra verildi.

III. Demirel Hükümeti (06.03.1970-26.03.1971) Programı'nda; *"Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklığımız yeni bir dönemin eşiğine varmış bulunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve politik önemi gün geçtikçe kıymet kazanan bu ortaklığın, menfaatlerimize en uygun şekilde geliştirilmesinin gayreti içindeyiz. Bu anlayışla yürütmekte olduğumuz Geçiş Dönemine giriş müzakerelerini müspet sonuçlara bağlamayı ümit ediyoruz ve ulaşacağımız bu ileri merhalenin olumlu şartlar içinde ekonomimizin kazanacağı yeni dinamizmin kalkınma gayretlerimize önemli katkılarda bulunacağına inanıyoruz."* ifadeleri yer aldı.

5 Temmuz'da; Katma Protokol, TBMM'de 69'a karşı 149 oyla kabul edildi. 22 Temmuz'da; Senato, Katma Protokolü kabul etti.

1 Eylül'de; Katma Protokol'ün ticari hükümleri "Geçici Anlaşma" ile yürürlüğe konuldu.

12 Kasım'da; AET, Türkiye'nin Genelleştirilmiş Tercihler Listesine alınmasını erteledi.

I. Erim Hükümeti (26.03.1971-11.12.1971) Programı'nda; *"Türkiye dün olduğu gibi bugün de Birleşmiş Milletler Örgütü, Avrupa Konseyi, Avrupa Ortak Pazarı gibi üyesi bulunduğu milletlerarası örgütlerle ilişkilerini geliştirmeye önem verecektir. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklık ilişkilerimiz 1963 yılında kurulmuştur. Geçiş dönemi kapsamını tespit eden belgeler 23 Kasım 1970 de imzalanmıştır. Bu belgeler ve yürürlüğe girmeleri ile ilgili işlem bazı eleştirilere uğradı. Bunlardan haklı olanların incelenmesine ve kapsadıkları konuların uygulama sırasında anlaşmada öngörülen imkânlar çerçevesinde süratle iyileştirilmesine çalışılacaktır."* ifadeleri yer aldı.

13 Ocak 1972'de; Ortaklık Anlaşması'nın Topluluğa katılacak yeni ülkelerce de kabulünü sağlayacak Türkiye - AET müzakereleri başladı.

24 Nisan'da; Toplulukta bir Ekonomik ve Parasal Birlik kurma yolunda oluşturulan "Tünelde Yılan Sistemi" uluslararası para piyasalarındaki dalgalanmalar karşısında başarısızlığa uğradı ve çöktü. Altı AET üye devleti kendi paraları arasındaki kur paritesinin % 2.25'den daha fazla dalgalanmaması gerektiğine karar verdi.

1 Mayıs'ta; 1 Şubat 1971 tarihli Konsey kararı ile yeniden yapılanan Avrupa Sosyal Fonu faaliyete geçti.

II. Erim Hükümeti (11.12.1971-22.05.1972) Programı'nda; *"Avrupa ekonomik topluluğu ile ortaklığımızın geçiş döneminde uygulanacak belgelerin onaylanmasına ilişkin kanun tasarısı 22 Temmuz 1971 tarihinde Yüce Meclislerce kabul edilmiş ve katma protokolün ticari hükümleri de 1 Eylül 1971 tarihinde geçici anlaşma ile yürürlüğe konulmuştur. Bu belgelere yurdumuz bakımından elverişli imkânlar eklenmesi yolunda girişimler yapılmış ve ilk olumlu sonuçlar alınmıştır. Anlaşmalarda öngörülen imkânlar çerçevesinde aynı yönde çalışmalar sürdürülmektedir. Toplulukların genişlemesi ve genel preferanslar çerçevesinde bu çalışmalarımızın somutlaştırılmasına gayret gösterilecektir. Avrupa toplulukları ile ilişkilerimizi 1963 Ankara Anlaşmasında yer alan amaçlara ulaşacak şekilde geliştirmek azmindeyiz. Bu çerçevede iç planda da gerekli tedbirleri süratle ele almak ve kalkınma gayretlerimize buna göre yön vermek durumundayız. Ortak Pazara tam üye olmadan önce, katma protokolde ve diğer anlaşmalarda milli sanayimizin gelişmesine engel olacak mahiyette uygulamalarla karşılaşılmaması için gerektiğinde karşılıklı müzakerelerle ayarlamalar yoluna gidilecektir."* ifadeleri yer aldı.

20 Temmuz'da; Ortaklık Konseyi, 1 Eylül 1972 tarihinde sona erecek olan "Geçici Anlaşma" süresini yıl sonuna kadar uzattı.

1 Ocak 1973'te; Danimarka, İrlanda ve İngiltere, Avrupa Topluluklarına katıldı ve üye sayısı dokuza çıktı. Çoğunluğun üyeliğe karşı oy kullandığı referandumu takiben Norveç dışarıda kaldı. Türkiye ile yapılan ve ortaklık sürecinin geçiş dönemine dolayısıyla gümrük birliğine ilişkin koşullarını belirleyen bir anlaşma olan Katma Protokol yürürlüğe girdi. Birinci gümrük indirimi ve konsolide liberasyon listesi uyumu yapıldı.

8 Şubat'ta; Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) kuruldu.

Melen Hükümeti (22.05.1972-15.04.1973) Programı'nda; *"Türkiye Avrupalılararası örgütlere daha kuruluşundan beri iyi niyetle, yapıcı ve gerçekçi bir tutumla katılmıştır. Bu arada Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklığımıza büyük önem vermekteyiz. Ortaklığımıza ilişkin şartların Altı'ların On'lar haline dönüşmemesi nedeniyle meydana gelen yeni duruma en iyi bir şekilde intibak ettirilmesi hususunda özel bir dikkat ve itina göstereceğiz. Ortak Pazar'a tam üye olmadan önce Katma Protokolde ve diğer anlaşmalarda milli sanayimizin gelişmesine engel olacak mahiyette uygulamalarla karşılaşılmaması için girişilmiş olan müzakerelere devam olunacaktır. Ayrıca genişletilmiş topluluğun siyasi alanda da bütünleşmeye gitmek yolundaki eğilim ve girişimlerini, dikkatle değerlendirerek memleketimizin yüksek menfaatlerinin gerektireceği tedbir ve kararlar üzerinde önemle duracağız."* ifadeleri yer aldı.

21 Mayıs'da; Türkiye - AET genişleme görüşmeleri mutabakat ile sonuçlandı.

1 Haziran'da; Topluluk ile Kıbrıs arasındaki Ortaklık Antlaşması ve Katma Protokol yürürlüğe girdi.

30 Haziran'da; I. Genişleme Anlaşması (Tamamlayıcı Protokol) Ankara'da imzalandı.

3-7 Temmuz'ta; Helsinki'de, "Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK)" başladı. 2 yılı aşkın bir süre devam eden Konferans, 1 Ağustos 1975'de Helsinki Nihai Senedi'nin 33 Avrupa ülkesi ile ABD ve Kanada tarafından imzalanmasıyla sonuçlandı. AGİK, 1994 Budapeşte Zirvesi'nde "Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı"na (AGİT) dönüştü **(10)**.

1 Ocak 1974'de; Tamamlayıcı Protokol ile ilgili geçici anlaşma yürürlüğe kondu.

Talu Hükümeti (15.04.1973-26.01.1974) Programı'nda; *"Türkiye demokrasiye bağlılığı ve memleketimizde insan hakları ve temel hürriyetleri ile ilgili uygulamaların temel hukuk prensipleri ve milletlerarası taahhüt ve vecibelerimizle bağdaşırlığı konusunda Avrupa Konseyi gibi Türkiye'nin üyesi bulunduğu ve üyesi kalmaya kararlı olduğu bir uluslararası kuruluşda da yansıyan bazı tereddütler görülmektedir. Çoğunluğu itibariyle yanlış bilgi ve yorumlara dayanan bu tereddütleri ortadan kaldırmak için azami gayreti sarfedeceğiz. Avrupa Ekonomik topluluğu ile girmiş olduğumuz ortaklık ilişkisine büyük önem vermeğe Hükümetimiz de devam edecektir. AET ile politik ve ekonomik ilişkilerimizin ortaklığımızın topluluğa tam üye sıfatıyla katılma olan nihai hedefinin gerçekleşmesini sağlayacak bir anlayışla yürütüp geliştirilmesi amacımızdır."* ifadeleri yer aldı.

20 Temmuz'da; Kıbrıs Barış Harekatı yapıldı.

24 Temmuz'da; Kıbrıs'ta ateşkes ilan edilmesinin ardından AET Bakanlar Konseyi, Kıbrıs'ta anayasal düzene geri dönüş çağrısında bulundu.

16 Eylül'de; Cenevre görüşmelerinin kesilmesinin ardından AET üye ülkeleri, Kıbrıs'ın bütünlüğüne saygı duyduklarını açıkladı ve tarafları müzakereleri tekrar başlatmaya çağırdı.

9-10 Aralık'ta; AT Paris Zirvesi'nde, üye devletlerin Hükümet ve Devlet Başkanları'nın yılda üç kez Avrupa Konseyi adı altında toplanması kararlaştırıldı, 1975 yılından itibaren düzenli olarak yapılan bu toplantılar, 1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi'nde yer alan hüküm ile hukuki bir temel kazandı. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu kurulması üzerinde anlaşmaya varıldı ve Avrupa Parlamentosu için seçimlerin doğrudan yapılmasına karar verildi.

I. Ecevit Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974) Programı'nda; "*AET ile olan ilişkilerin esas anlaşmalar doğrultusunda yürütülmesine devam edilmekle birlikte geçiş dönemi koşullarını düzenleyen protokoller yeniden ele alınacak toplumun ortaklık dışı ilişki kurduğu diğer ülkelerin şartları ve bu ülkelere uygulanan rejimler göz önünde bulundurularak Türkiye'ye en uygun şartların sağlanması için gerekenler yapılacaktır.*" ifadeleri yer aldı.

Irmak Hükümeti (17.11.1974-31.03.1975) Programı'nda; "*AET ile ilişkilerimiz, katma ve tamamlayıcı protokol çerçevesi içinde yürütülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'ye sağlanmış olanakların köklü biçimlerde düzeltilmesinde gayret sarfedilecektir. Öte yandan, AET ile olan tüm ilişkilerimizde, Türkiye ile benzerlik gösteren diğer ülkelere verilmiş ve verilecek tavizler, dengeyi aleyhimize bozacak bir nitelik taşımaktadır. Bu bakımdan topluluğun dış ticaret politikası uygulaması dikkatle izlenecek ve bahis konusu güçlüklerin giderilmesine çalışılacaktır..*" ifadeleri yer aldı.

1975 - 1978

28 Şubat 1975'te; Topluluk ile 46 Afrika, Karayip ve Pasifik ülkesi arasındaki Yaunde Sözleşmelerinin yerine geçmek üzere, "Lome I Sözleşmesi" imzalandı.

18 Mart'ta; Konsey tarafından Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ve Bölgesel Politikalar Komitesi kuruldu.

21-25 Nisan'da; AET-Türkiye Karma Parlamento Komitesi, Kıbrıs ve Ege sorunlarının ancak Yunanistan ve Türkiye'nin katılımıyla gerçekleşecek müzakereler sonucunda çözüleceğini açıklayan bir tebliğ yayınladı. 24 Nisan'da; Avrupa Parlamentosu, AET Karma Parlamento Komitesi'nin tebliğini onaylayan ve Topluluğun Kıbrıs'ta çözümü desteklediğini bildiren bir tavsiye kararı aldı.

1 Ağustos'ta; AGİK'in 15 Ocak 1973'te başlayan çalışmaları sonucunda, Türkiye'nin de arasında bulunduğu 33 Avrupa ülkesi ile ABD ve Kanada tarafından Helsinki Nihai Seneti imzalandı. Soğuk Savaş döneminde Doğu ve Batı blokları arasında bir yumuşama belgesi olan Helsinki Nihai Senedi'nin amacı; sınırların ihlal edilmezliği ve devletlerin toprak bütünlükleri esaslarına bağlı kalınarak, Avrupa'da karşılıklı güven anlayışının güçlendirilmesine, barış ortamına elverişli koşulların geliştirilmesine, demokrasi ve insan haklarının zemin kazanmasına katkıda bulunmak olarak belirlendi. AGİK, bir siyasi süreç olarak varlık kazandı ve Batı ile Doğu arasında bir görüşme ve temas forumu olarak işlev görmeye başladı.

22 Temmuz'da; Avrupa Parlamentosu'na bütçe konusunda daha fazla yetki veren ve "Sayıştay"ı oluşturan bir antlaşma imzalandı ve 1 Haziran 1977'de yürürlüğe girdi.

16 Eylül'de; Topluluk ile Çin arasında resmi ilişkiler kuruldu.

15 Ekim 1975 tarihli TMMOB Birlik Haberleri'nde yer alan **"AET'na Geçiş Dönemi ve AET Hakkında TMMOB'un Görüşleri**"nde şu ifadeler yer aldı.

"Ticari ilişkiler dengesiz gelişmiş, serbest dış ticaretin uygulanmadığı bu dönemde dahi AET karşısında dış ticaret açığı büyümüştür...

Ortak pazarla olan ilişkilerimiz tarım alanında da yansıyacak ve Türkiye tarımı topluluk tarımı ile rekabet edemeyecektir. Topluluğun tarım ürünlerinde Türkiye'ye verdiği tavizler, Türkiye tarımını zora koşucu ve saptırıcı niteliktedir. Bu durumda tahıl ambarı denilen Anadolu'nun buğday ithali normal karşılanır hale getirilmiştir. AET ilişkileri tarımımızı olumsuz yönde etkileyecektir...

AET ile ilişkilerimizde bir dengesizlik vardır. Bu durum özellikle sanayide açıkça görülmektedir ve topluluk sanayileri ülkemiz sanayiinden nitelik olarak farklıdır ve daha güçlüdür. 12 ve 22 yıllık liberasyon listeleri incelendiğinde Türkiye'nin ağır sanayiinin gelişmesinin engellendiği görülmektedir. Bu durumda Türkiye Topluluk Sanayi ürünlerine açık bir Pazar olacaktır...

Türkiye halkı AET'nin ucuz işgücü potansiyeli olmak durumundadır. Ancak; Türkiye'nin işgücü ihracı AET'nin istihdam hacmi ile sınırlıdır ve 1970'lerden itibaren AET işgücü ithali yerine sermaye ihracına yönelen bir ekonomi planlamış bulunmaktadır. Bu nedenlerle işçi ihracatına bel bağlamamak gerekir. Ayrıca, AET'den çıkan işçi dövizleri o ülkelerdeki enflasyonu frenlemekte Türkiye'de körüklemektedir. Hizmetlerin serbest hareketinin sağlanması kendi teknik hizmetlerimizin AET tarafından tamamen ele geçirilmesine yol açacak ve teknik kadroların dışarıya göçünü daha da hızlandıracaktır. Sermayenin serbest dolaşımı Türkiye'yi her bakımdan bağımlı kılacaktır... Geçen hafta toplanan Ortak Pazar Karma Parlamento Komisyonunun almış olduğu dört tavsiye kararı da Türkiye-Ortak Pazar ilişkilerinin olumsuzluğunu belgelemektedir...

AET ile legal bütünleşmeden doğacak sonuçlar, yukarıda anlatılan esaslar ve işlevlerden hareketle şöylece sıralanabilir:

1) Böyle bir gelişim içinde, sanayimizin bugünkü tüketim ve ara malı imalatına dayanan niteliği dışa bağımlılığın perçinlenmesi çerçevesinde aynen devam edecektir.

2) AET ile olan bu entegrasyon ile, tekelci kapitalist düzen teminat altına alınıp, yaygınlaştırılacaktır. Böyle bir düzenden ise yalnızca küçük bir azınlık olan Tekelci sermaye çevreleri kazançlı olarak çıkacaktır.

3) Ekonomik bağımlılık çerçevesinde, Türkiye'ye mal akımı serbestleşecek, bu ise Türkiye'nin ödemeler dengesinde sürekli ve büyüyen açıklara sebep olacak, gelir seviyesi düşecek ve halkımız AET'nin ucuz işgücü potansiyeli olacaktır.

4) Devletin ekonomimize ilişkin faaliyetlerine sınırlamalar getirilerek devletin kanun, tüzük, yönetmelik hükümlerinin hazırlanması gibi faaliyetleri AET ülkeleri seviyesine indirilmekte ve ekonomiye ilişkin faaliyetlerine sınırlamalar getirilmektedir.

5) Ülkemizin eğitim ve kültürüne kadar tüm sosyal ve ekonomik alanların AET uyruklu özel ve tüzel kişilere açılışı yanında, AET dışındaki ülkelerle olan ilişkilerinin Ortaklık Konseyinin denetimine girmesi, ekonomik ve kültürel bağımlılığın yanında siyasal bağımlılığı da getirmektedir. Ülkemizin AET ile olan bu legal bütünleşmesi Ulusal Kurtuluş

Savaşımızdan bu yana emperyalistler tarafından sürdürülen oyunların noktalanması olacaktır. AET ile yapılan anlaşmalar da bu gelişimi meşru kılan hukuki belgeler olmaktan öte bir anlam taşımayacaktır.

Bu durum karşısında;

1) Katma Protokol, AET'nin anayasası niteliğindeki Roma Anlaşması çerçevesinde olmak zorundadır ve bu nedenle Katma protokol üzerine savunulacak her çözüm önerisi, ülkemizin ekonomik, politik ve kültürel bağımlılığını ortadan kaldırmayacak, aksine pekiştirecektir.

2) Yurt sorunlarını, kendi sorunlarından ayrı ele almayan teknik eleman kitlesi, bu bağımlılık koşulları altında, bilgi ve becerisini halkımızın hizmetine sunamayacaktır.

3) TMMOB olarak; ülkemizin bağımlılık simgesi olmaktan başka bir anlam taşımayan, Ankara Andlaşması ve Katma Protokol gibi andlaşmaları kabul etmemeyi, halkımıza karşı ulusal bir görev saymaktayız."

15 Aralık'ta; "Ortak Pazar için Avrupa Patenti (Topluluk Patenti) Sözleşmesi" imzalandı.

1 Ocak 1976'da; Türkiye, Katma Protokol'den kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirerek ikinci gümrük indirimi ve konsolide liberasyon listesi uyumunu gerçekleştirdi.

Devlet Planlama Teşkilatı 2. AET Özel İhtisas Komisyonu'na 1976 yılında sunulan ve **1 Eylül 1976 tarihli Birlik Haberleri**'nde yer alan **"AET ile Olan İlişkiler üzerine Görüşler"** adlı **"TMMOB Raporu"**nda; özetle şu görüşlere yer verildi:

"Öneri: AET ile ortaklık sağlayan bütün antlaşmalar reddedilmelidir.

Gerekçe: AET ile kurulan ilişkiler, hukuki bir çerçeve içinde Türkiye ekonomisi aleyhine genişlemektedir. Özellikle katma protokol ile somutlaşan bu ilişkiler sanayi, tarım ve ticaret sektörlerimize şu şekilde yansımaktadır.

AET ile olan ilişkilerimizde nitelikli bir dengesizlik vardır:... Bu dengesizlik, "karşılıklı ve dengeli yükümler" esası üzerine kurulan ilişkilerde, Türkiye ekonomisi ile topluluk ekonomilerinin aynı düzeyde kabul edilmesinden gelmektedir. Oysa topluluk ekonomileri, Türk ekonomisinden her bakımdan çok güçlüdür... Türkiye sanayii sermaye, sanayiide kullanılan makine, teçhizat, teknoloji, hammadde ve diğer girdiler bakımından dışa bağımlıdır. AET'nin ileri derecede sanayileşmiş ülkeleri için aynı şeyleri söylemek olanaksızdır.

Topluluk tarımı özellikle üretkenlik yönünden, rekabet edilemeyecek düzeydedir. Bu farklılıklar ticarete de aynen yansımaktadır.

Topluluk dış ticaret fazlasına sahipken, Türkiye ekonomisi dış ticaret açığı vermektedir. Serbest dış ticaretin uygulanmadığı dönemde dahi açığımız artarken özellikle 1975'de olağanüstü boyutlara ulaşmıştır... AET'ye olan ihracatımız gerilerken 3. Ülkelere olan ihracatımızın artma nedeni Türkiye'nin ihracatının hemen tamamının tarım ürünleri olmasına karşılık, AET'nin tarımını korumak istemesidir. Ürünlerimize kontenjan konup ihracatımız kısıtlanmıştır.

Türkiye'nin nitelikli sanayileşmesi engellenmektedir:... Mevcut sanayimiz belirlenen sürelerin çok daha öncesind korumasız bırakılacağı gibi gerçek anlamda sanayileşmenin olanaksız olduğu Katma Protokol'deki Konsolide Liberasyon listelerinin incelenmesinden de açıkça görülebilir... Bu listeler şunu açıkça kanıtlamaktadır. Türkiye, topluluğun sanayi ürünlerine Pazar olacak ve Türkiye'nin yukarıda libere edilmiş temel sanayi dallarına dayanarak yapabileceği nitelikli bir sanayileşme engellenecektir. Böylece Türkiye ürettiği malları ara malı olarak doğrudan doğruya tüketmeyip ihraç eden ve tükettiği malları ancak ithal ettiği ara mallarıyla üretebilen bir ekonomik bünyeye sahip olacaktır. Bu durum ise politika bakımından ağır sonuçlar doğurabilen ekonominin ihtisaslaşması veya adaptasyonu anlamını taşır.

Türkiye halkı AET'nin ucuz işgücü potansiyeli olmak durumundadır:... İşsizliğin Türkiye'de yapısal bir sorun oluşu ve dışarıda çalışmaya giden işçilerin gönderdikleri dövizler ile ödemeler dengesine olumlu katkıda bulunmaları, işgücü ihraç etmeyi büyük avantaj olarak öne çıkarmıştır.

Hizmetlerin serbest hareketi ve yerelleşme hakkı ulusal çıkarlarımıza aykırıdır:... Teknik hizmetlerin yabancı uyruklulara açılması, yalnız ulusal teknoloji ve teknik hizmetleri baltalamayacak, ödemeler dengesini de olumsuz yönde etkileyecek, dış borçlarımız artacaktır. Hizmetlerin genel olarak AET Topluluğu'na açılması, özellikle doğal kaynaklarımızın topluluk çıkarına işletilmesini getirecektir. Hammadde sıkıntısı çeken AET için bu kaçınılmaz bir fırsattır. Ayrıca büyük tekeller halindeki AET firmalarının Türkiye ekonomisini tamamen kontrolları altına alacakları ve devletin fonksiyonunu sıfıra indirecekleri de bir gerçektir. Tabii bütün bu gelişmeler, AET sermayesinin Türkiye'de serbest dolaşmasına bağlıdır.

Sonuç: Buraya kadar belirttiğimiz görüşler sanayi, ticaret, tarım, işgücü, hizmetler ve sermaye alanlarında Türkiye AET ilişkilerinin Türkiye halkına bir şey getirmeyeceğinin, aksine her zaman olduğu gibi, çok şey götüreceğinin ve tüm sorunlarımızın içinde yer aldığımız emperyalist-kapitalist sistemden kaynaklandığının açık kanıtıdır. AET ilişkilerinin yarattığı bu sorunlar da tüm sorunlarımız gibi içinde yer aldığımız emperyalist-kapitalist sitemden kaynaklanmaktadır. Bu sistemin AET ya da benzeri örgütleri, geri bıraktırılmış ülke halklarının çıkarlarını değil, sistemin çıkarlarını kollar ve gözetir.

Bu yüzden 'nasıl ederiz de AET ile ilişkilerimiz biraz daha, bir avuç azınlığın yararına iyi olur' çabalarının bir şey getirmeyeceğini ve halkımızın çıkarlarına aykırı olacağını söylüyoruz. Bu açıdan, ülkenin içinde yer aldığı bir örgütle olan ilişkilerin, sermayenin çıkarlarına nasıl daha iyi hizmet edebileceği ve bu yolda ne gibi değişiklikler yapılabileceği bizim sorunumuz değildir. Bizleri egemen azınlığın değil, halkımızın sorunları ilgilendirmektedir....

TMMOB olarak;

1) AET'nin anayasası niteliğindeki Roma Antlaşması çerçevesinde gelişen Ankara Antlaşması ve Katma Protokolün, ülkemizin ve halkımızın ekonomik, politik ve kültürel bağımlılığını daha da arttıracağını ve pekiştireceğini;

2) Kendi sorunlarını yurt sorunlarının ayrılmaz bir parçası olarak gören Türkiye teknik elemanlarının, bu koşullar altında, bilgi ve becerilerini halkımızın hizmetine sunamayacağını söylüyoruz.

Bu nedenlerle de, TMMOB olarak ülkemizin bağımlılık simgesi olmaktan başka bir anlam taşımaya Ankara Anlaşması ve Katma Protokol gibi anlaşmaları kabul etmemeyi, halkımıza karşı yerine getirilmesi gerekli bir görev sayıyor ve halkımızın bilinçli ve örgütlü mücadelesinin bu sorunları mutlaka çözeceğine inanıyoruz."

15 Mart'ta; TL'nin dokuz yabancı para karşısındaki değeri, bir yıl içinde, mini devalüasyonlar sürecinde altı kez düşürüldü.

7-8 Mayıs 1976'da yapılan **TMMOB 21. Genel Kurul Sonuç Bildirgesi**'nde şu ifadeler yer aldı:

"Biz ülkemizin bağımsızlığından, demokrasiden, insanlıktan ve halkımızdan yana olan yurtsever teknik elemanlar olarak; Ülkemizi emperyalizme bağımlı kılan, Ortak Pazar, Enerji Ajansı gibi ekonomik, NATO, CENTO gibi askeri örgütlerden çıkılması... yolunda halkımızdan ve üyelerimizden aldığımız güçle mücadelemizi sonuna kadar sürdüreceğimizi halkımıza duyururuz."

13 Eylül'de; AET, Akdeniz'i kirlenmeye karşı korumak amacıyla hazırlanan "Barselona Konvansiyonu"nu imzaladı.

19-23 Eylül'de; Komisyon, İstanbul'da yapılan Dünya Enerji Konferansı'na katıldı.

6-9 Kasım'da; AET-Türkiye Karma Parlamento Komitesi, Türkiye ve üye ülkeler arasında işçilerin serbest dolaşımına kademeli olarak geçilmesine yönelik tavsiye kararı aldı.

13 Aralık'ta; Türkiye ile SSCB arasında 10 yıl süreli Ekonomik İşbirliği Anlaşması imzalandı.

25 Aralık'ta; Türkiye, tek yanlı bir kararla Katma Protokol'deki korunma maddesi olan 60. maddeyi işletip tüm yükümlülüklerini dondurdu, listelerde hiçbir indirim yapılmadı. Karar; AET'nin uyguladığı tekstil kotaları ve Türk işçi göçüne getirilen kısıtlamalar ile Türkiye'nin bazı sanayi mallar dışalımını bir süre koruma isteminin kabul edilmemesi üzerine alındı.

30 Nisan 1977'de; Fransa ve İngiltere, döviz dengesi bozulan Türkiye'nin çeklerini ödememeye başladı.

12 Mayıs'ta; 1977-1981 yılları arasında Türkiye'ye 310 milyon Euro tutarında kredi sağlayacak olan III. Mali Protokol Brüksel'de imzalandı.

IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977) Programı'nda; *"AET ile aramızda ekonomik işbirliğinin milli yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır. Türkiye'nin AET'nin kendisine sağladığı imkanları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları gidermek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, milli önem taşır. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken yapılacak bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarfedilecektir. AET üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durulacak, bu katkının daha da artırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır."* ifadeleri yer aldı.

1 Haziran 1977 tarihli Birlik Haberleri'nde yer alan **"Ülke Sorunlarına İlişkin Tartışmaların Yoğunlaştığı Günümüz Ortamında TMMOB'nin Görüş ve Mücadele Hedefleri"** adlı belgede aşağıdaki görüşler yer aldı:

"Genel Talepler: Ülkemizi emperyalist-kapitalist sisteme, siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel bakımdan bağımlı kılan tüm anlaşmalar iptal edilmeli, bu amaçlara hizmet eden NATO, CENTO, AET vb. örgütlerden çıkılmalıdır... Kıbrıs'ın bağımsız, yabancı üstlerden arınmış bir ülke haline gelmesi sağlanmalı; Ege sorunu emperyalizmin değil Türk ve Yunan halklarının çıkarları doğrultusunda çözümlenmelidir. Helsinki Konferansı kararlarına uyulmalıdır...

Uzmanlık Alanlarımızla İlgili Talepler:... TMMOB'nin bu görevleri daha etkin olarak yerine getirebilmesi amacıyla TMMOB Yasası yeniden ele alınarak TMMOB ve bağlı Odalarının uzmanlık alanlarıyla ilgili kararlarda söz sahibi olması sağlanmalı, mesleki ve teknik denetim yetkileri artırılmalıdır... Yabancı sermayeye tanınan her türlü ayrıcalık kaldırılmalı. Yabancı sermaye yatırımları millileştirilmelidir... Petrol ve madenler kamulaştırılmalı, emperyalizm ve yerli ortaklarının değil halkın çıkar ve gereksinimleri doğrultusunda işletilmelidir... Elektrik enerjisi üretiminde kendi doğal kaynaklarımız kullanılmalıdır... Uluslararası Enerji Ajansı'ndan kesinlikle çıkılmalıdır... Ortak Pazar ile ilişkiler tarım sektöründe Türkiye'nin dışa bağımlılığını pekiştirmiştir... Tarımsal girdi üretimi ve fiyatları kır emekçilerinin yararına düzenlenmelidir..."

25-26 Haziran 1977'de yapılan **TMMOB 22. Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirgesi**'nde, şu ifadeler yer aldı:

"Genel olarak emperyalist ülkelere olan borçlar ve bağımlılık çoğalmaktadır. Dövizle ödenen dış borçlar 1976 yılında önceki toplam borca göre % 27 oranında artmıştır... Emperyalizm ile bütünleşmiş egemen ittifakın yönlendirdiği yapısal hiçbir çözüm getirmeyen bu borç ülkenin yakın geleceğini önemle tehdit etmektedir... Kar transferinde 1975 yılında bir önceki yıla oranla % 30'a yakın bir artış meydana gelmiştir. Bu yıl yurdumuza gelen AET yetkilileri 'Türkiye doğal kaynaklarımızın işletilmesi için' sermaye göndermek istediklerini bildirmişlerdir... Emperyalizmin askeri, ekonomik, politik ve kültürel tüm örgütlerinden çıkılmalıdır...

Kendi uzmanlık alanlarında çalışmalar yapmak, ülkemiz üzerindeki emperyalist sömürü mekanizmasının nasıl işlediğini üyelerimize ve kitlelere anlatmak, emperyalizmin ve yerli ortaklarının yüzünü halkımıza teşhir etmek, halktan yana kısa ve uzun vadeli öneriler geliştirmek ve halkımızın mücadelesinde yer almak, TMMOB'nin halkımıza karşı temel görevidir. TMMOB'nin uzmanlık alanlarındaki sömürü mekanizmalarını teşhir ve kontrol görevini daha etkin olarak yerine getirebilmesi amacıyla TMMOB ve Odalarının uzmanlık alanlarıyla ilgili kararlarda söz sahibi olması sağlanmalı, mesleki ve teknik denetim yetkileri arttırılmalıdır."

1 Temmuz'da; Topluluk tarafından Türkiye'ye tanınan yeni tarım tavizleri yürürlüğe kondu.

II. Ecevit Hükümeti (21.06.1977-21.07.1977) Programı'nda; *"Cumhuriyet Hükümeti geçmiş dönemde ölü bir noktaya gelen Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimizi, ulusumuzun ve ekonomimizin yararına bir çözüme ulaştırmak için gereken girişimleri zaman yitirmeksizin yapacaktır. Ortaklığın Geniş Dönemi"ni düzenleyen protokollarda yer almış olan*

bazı kuralların gelişme ve sınaileşme çabamıza ciddi engeller getirdiği ve Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler karşısında ekonomik ve siyasal çıkarlarına uygun bir dış ticaret politikası izlemesini, hatta tarım ve sanayi alanlarında gelişmesini güçleştirdiği ortadadır. Hükümetimiz Topluluk ile ilişkilerimizi ülkemiz ve ekonomimiz yararına işleyecek biçimde yeniden düzenlemek gerektiği kanısındadır. Fakat onun da üstünde Hükümetimiz, Türk ekonomisini, Ortak Pazarla ilişkilerinde ezilmeyecek, Türkiye'nin bağımsızlığını güçlendirecek bir yapıya kavuşturmak için çalışacaktır." ifadeleri yer aldı.

V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978) Programı'nda; "*Avrupa güvenliğinin ve Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artırılması gayesi ile sarf edilen ve sarf edilecek gayretlere katılacağız. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin oluşan yeni şartlarla ahenkleştirilmesi için girişilmiş olan faaliyetlere azim ve kararlılıkla devam olunacaktır. Biz Toplulukla münasebetlerimizde Topluluğun ekonomik kalkınmamıza hız kazandıracak, dış rekabet gücü olan bir sanayi kurmamıza yardımcı olması gereğini tabii görmekteyiz. ortaklığımızın, giriştiğimiz yaygın sanayileşme hamlesini, ihracatımızın gelişmesini sekteye uğratmaması bilakis bu hayati sahalardaki gelişmemize yardımcı olması esastır. Bu zaruret ortaklıkla ilişkilerimizin, günün değişen şartlarına uygun bir dengeye kavuşturulması ve menfaatlerimizi karşılayan çözüm yolları bulunması amacına yönelik girişimlerimizde, önemle dikkate alınacak ve ilişkilerimizin bu neticeyi doğuracak şekilde düzenlenmesi için gereken yapılacaktır.*" ifadeleri yer aldı.

1 Mart 1978'de; Devalüasyon yapıldı ve dolar karşılığı 19.95 olan döviz kuru 25 TL'na çıkarıldı. 24 Nisan'da IMF ile Stand-By Anlaşması imzalandı. Parasal limitlere uyulmadığı gerekçesiyle, Aralık ayında IMF anlaşmayı geçersiz saydı.

13-14 Mayıs'da yapılan **TMMOB 23. Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirgesi**'nde şu ifadeler yer aldı:

"IMF, Dünya Bankası, AET gibi emperyalist kurumların tavsiyeleriyle 30 yılda ne kadar yol aldığı ortadadır. Sanayi sektörü kalkınmanın gereklerini karşılayacak bir yapıya kavuşamamış, montajcı ve lüks tüketim maddelerinin üretimine yönelik niteliği devamlı körüklenmiş ve örneğin elektrik enerjisinin % 70'ini tüketecek hale gelmiştir. Tekelci sermayenin bugün baş sorun haline getirdiği enerji bunalımı ülkemiz sanayiinin niteliğinden ileri gelmektedir... Hükümetin meclislere sevk ettiği "Madenlerin Devletleştirilmesi Yasa Tasarısı" birçok eksikliklerine rağmen olumlu bir adımdır... NATO, DÜNYA BANKASI, AET, OECD gibi emperyalist kurumlarla ilişkiler kesilmelidir."

6-7 Temmuz'da; Bremen Zirvesi'nde, Fransa ve Almanya yeni bir Avrupa Para Sistemi (APS) oluşturularak parasal işbirliğinin yeniden başlatılmasını önerdi. APS, 13 Mart 1979'da işlemeye başladı.

20 Temmuz 1978 tarihli TMMOB Bülteni'nde; Türkiye-AET ilişkilerinde son gelişmelere ilişkin olarak basına bir açıklama yapan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı Teoman Öztürk; "Ülkemize ve emekçi halkımıza hiçbir yarar getirmeyen AET ile ilişkileri sıkılaştırmak yerine, AET'den gecikmeksizin çıkılmalıdır" dedi. Açıklama metninde şu ifadeler yer aldı:

"AET ile Türkiye arasındaki ilişkiler, yetkili kişi ve heyetlerin ziyaretleriyle kamuoyunun gündemine gelmektedir. Son olarak, AET'den bir heyet ülkemize gelmiştir ve bu heyetle de, tüm heyetlerle görüşülen ve çözümünde hiçbir adım atılmayan sorunlar görüşülmüştür.

Türkiye, AET yetkililerine; Tarım ürünlerine sürüm kolaylığı sağlanması, İhraç edilen sanayi ürünleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması, Türkiyeli işçilerin AET ülkelerinde serbest dolaşımında çıkan güçlükler nedeniyle bazı kolaylıklar sağlanması, Türkiye'ye kredi akımının hızlandırılması isteklerini iletmiştir.

Tüm bu sorunlar, AET ile çarpık, bağımlı ilişkiler bütününden kaynaklanmaktadır.

Emperyalizmin uluslararası bir örgütü olan ve kapitalist ülkeler arasında ekonomik, siyasi ve sosyal entegrasyonu sağlamayı hedefleyen AET ile Türkiye'nin ilişkileri hakkında Devlet'in 1978 programında özetle şu saptamalar yer almaktadır, AET ile ilişkiler: Ülkemizin gelişme yolundaki temel amaç ve hedefleriyle ters düşmektedir, Uluslararası ekonomik düzendeki gelişmelerle çelişmektedir, Ülkemizin iç ve dış politikaları konusunda hareket serbestisini sınırlamaktadır.

Yine, 1978 Programına, bu sorunların örneği son görüşmeler olan perakende önlemlerle çözülemeyeceği belirtilmektedir.

Türkiye-AET ilişkileri neler getirmiştir? AET'ye ihracatın ve ithalatın dengeli biçimde artacağı öne sürülmüş, oysa 1965-1977 döneminde-Türkiye'nin AET'ye ihracatı 4.2 kat artarken, ithalatı 11 kat artmıştır. Bu çarpık dengesizlik sonucu, 12 yılda Türkiye'nin AET ile olan dış ticareti 88.5 katına ulaşmıştır. 1977'de Türkiye'nin dış ticaret açığının % 44.7'si AET den kaynaklanmaktadır. Son on yıl içinde AET ihracatı içinde Türkiye'nin payı % 0.65, AET ithalatı içinde Türkiye'nin payı % 0.22'dir. AET toplam dış ticaret hacmi içinde Türkiye'nin payı % 1'e ulaşmazken, Türkiye'nin dış ticaret hacminin % 50'si AET'ye yöneliktir.

Tanıyacağı tavizlerle Türkiye'nin ekonomik gelişimine katkıda bulunacağı öne sürülen AET; Ülkemizin tarımsal ürünlerinin ihracatına tanıdığı tavizlerin çok daha fazlasını üye olmayan ülkelere tanımış, İşçilerin serbest dolaşan hakkının gerçekleşmesini önlemiş, Türkiye'yi emperyalizme daha fazla bağımlı kılan gelişme süresinde etkin rol oynamıştır. AET'ye üye olunduğunda sağlanacak kolaylıklarla bazı sektörlerde AET pazarında yer tutulabileceği iddiasının geçersizliğini tekstil ürünleri ihracatına konulan kısıtlamalar göstermiştir.

Ülkemiz üzerindeki emperyalist sömürünün bir kurumu olan ve temel işlevi ülkemizin emperyalizme ekonomik, politik, kültürel alanlarda bağımlılığını arttırmak ve sömürüyü yoğunlaştırmakta olan AET ile her türlü bağımlılık ilişkisinin koparılması için, Türkiye mühendis ve mimarları ve onların örgütü olarak yıllardır dile getirdiğimiz istemimizi yineliyoruz.

Soruna perakende önlemlerle ve var olan anlaşmalar, belgeler, düzenlemeler içinde kalarak, bunları "nasıl biraz daha iyileştiririz.. anlayışının sonuçsuzluğu ve başarısızlığı açıktır. TMMOB olarak AET ile olan tüm anlaşmaların reddedilmesi ve yeni anlaşmalara girilmemesi gereğini bir kez daha vurgulamayı görev sayıyoruz."

25 Temmuz'da; ABD Senatosu, Türkiye'ye karşı üç buçuk yıldır uyguladığı silah satış ambargosunu kaldırdı.

4-11 Ekim'de; Türkiye, Gümrük Birliği çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğini ileri sürerek Protokolün 60. maddesi çerçevesinde Dördüncü Beş Yıllık Plan süresince yükümlülüklerinin dondurulması ve aynı dönem için yaklaşık 8 milyar dolarlık yardım yapılması talebinde bulundu.

30 Ekim'de; III. Mali Protokol'ün onay işlemleri tamamlandı. Türkiye'ye 310 milyon ECU tutarında kredi verildi.

İlişkileri dondurma kararının alındığı **III. Ecevit Hükümeti (05.01.1978-12.11.1979) Programı'nda;** *"Hükümetimiz, Türkiye'nin başka ülkelerle kurabileceği ekonomik ilişkilerde ve işbirliğinde ülkenin bağımsızlığını ve gelişmesini özenle gözetecektir. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile düğümlenen ilişkilerimizi, ulusumuzun, sınaileşmemezin ve ekonomimizin yararına bir çözüme ulaştırmak için gereken girişimleri derhal yapacaktır. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bugünkü ilişkilerimiz ve özellikle ortaklığın "geçiş dönemi"ni düzenleyen protokollarda yer almış bazı kurallar, gelişme ve sınaileşme çabamıza ciddi engeller getirmektedir. Türkiye'nin gelişmiş ülkeler karşısında ekonomik ve siyasal çıkarlarına uygun bir dış ticaret politikası izlemesini, hatta tarım ve sanayi alanlarında gelişmesini güçleştirmektedir. Hükümetimiz, Toplulukla ilişkilerimizi ülkemiz ve ekonomimiz yararına işleyecek biçimde yeniden düzenlemekte ısrarlı ve kararlı olacaktır. Fakat onun da üstünde, Türk ekonomisini Ortak Pazarla ilişkilerinde ezilmeyecek, Türkiye'nin bağımsızlığını güçlendirecek bir yapıya kavuşturmaya çalışacaktır."* ifadeleri yer aldı.

13 Mart 1979'da; Avrupa Para Sistemi oluşturuldu. ECU reddedildi.

8 Mayıs'ta; Komisyon'un sunduğu AET-Türkiye Ortaklık ilişkisinin tekrar başlatılmasına yönelik teklifler doğrultusunda Konsey ortak tutum aldı.

19-20 Mayıs 1979'da yapılan **TMMOB 24. Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirgesi**'nde şu ifadeler yer aldı:

"Emperyalist ülke ve kurumlar yardım ve kredi karşılığında ileri sürdükleri koşullarla ülkemizi ekonomik ve politik olarak tam anlamıyla teslim alma hazırlıkları içindedirler."

21 Mayıs'ta; AET Konseyi, Türkiye'ye verdiği yanıtta, geçiş dönemini kabul etti, ancak diğer isteklerin büyük bir kısmını reddetti.

7-10 Haziran'da; 410 sandalyeli Avrupa Parlamentosu'ndaki üyelerin doğrudan seçilmesini sağlayan ilk seçimler gerçekleştirildi. Bu çerçevede, üye ülkelerin vatandaşlarına kendi isteklerine yönelik bir seçim yapma olanağı tanındı. Bu tarihten itibaren, doğrudan seçimler 5 yılda bir gerçekleştirilmeye başlandı.

11 Haziran'da; Devalüasyon yapıldı ve dolar 47.10 TL oldu.

29 Haziran'da; Türkiye'nin istekleri doğrultusunda yükümlülüklerin tekrar gözden geçirilmesi için AET ile müzakereler başladı.

19 Temmuz'ta; IMF ile yeni bir Stand-By Anlaşması imzalandı.

28 Aralık'ta; Türkiye, Katma Protokol çerçevesindeki sorumlulukları dondurma isteğini geri çekti.

VI. Demirel Hükümeti (12.11.1979-12.09.1980) Programı'nda; *"Türkiye, taahhütlerine sadık kalacaktır. Maceracı politikalara iltifat etmeyecek, aklın gereğini yapacaktır."* ifadeleri yer aldı.

1980 - 1984

24 Ocak 1980'de; Türkiye'de ekonomik ve mali politikaların tamamen değiştirildiği ve serbest piyasa ekonomisi ilkelerinin getirildiği bir dizi önlemi içeren "24 Ocak Kararları" açıklandı. TL, % 49 oranında devalüe edildi, 1 dolar 70 TL oldu. "İthal ikamesine dayalı sanayileşme" politikasından, "dışa açık sanayileşme" politikasına geçildi. Esnek kur sistemi benimsendi. Dışalımın kademeli olarak serbestleştirilmesi, KİT'lere yapılan devlet yardımlarının kaldırılması ve KİT ürünlerine zam yapılması, subvansiyonların azaltılması ve kademeli olarak kaldırılması, Gümrük mevzuatının dış sermayenin giriş ve çıkışını kolaylaştıracak şekilde değiştirilmesi, Bankacılık ve sermaye piyasasının canlanması için gerekli önlemlerin alınması, reel pozitif faiz politikasının izlenmesi, Memur ve işçi ücretlerinin dondurulması diğer önemli kararlardır. 18 Haziran'da IMF ile yeni bir Stand-By Anlaşması imzalandı.

24-25 Mayıs 1980'de yapılan **TMMOB 25. Genel Kurul Sonuç Bildirgesi**'nde, şu ifadeye yer verildi:

"Emperyalist-kapitalist sistemle olan tüm bağlar kaldırılmalı, bugünlerde meclislerden geçirilmeye çalışılan SİA anlaşması feshedilmelidir."

30 Haziran'da; Ortaklık Konseyi tarım ürünlerinin tamamına yakın bir kısmında Türkiye'ye uygulanan gümrük vergilerinin 1987 yılına kadar sıfıra indirilmesini kararlaştırdı (1/80 sayılı Karar). Türkiye'ye 1982-1986 yılları arasında 600 milyon Euro tutarında destek verilmesini öngören IV. Mali Protokol üzerinde anlaşmaya varıldı, ancak söz konusu kredi ilişkilerin seyri ve Yunanistan'ın vetosu nedeniyle kullandırılmadı.

1 Temmuz'da; faiz hadleri serbest bırakıldı.

12 Eylül'de; Türkiye'de darbe oldu, ordu yönetime el koydu.

15 Eylül'de; AET Dışişleri Bakanları Konseyi askeri yönetime "zaman kredisi" tanıyarak, Türkiye ile işbirliğini sürdüreceğini açıkladı.

1 Ocak 1981'de; Yunanistan, Avrupa Topluluklarına katıldı ve üye sayısı 10'a çıktı.

25 Mart'ta; Milli Güvenlik Konseyi, AT'na tam üyelik başvurusu yapmak üzere hazırlıkların başlatılması kararını aldı.

1 Mayıs'ta; TCMB tarafından açıklanacak günlük kur sistemine geçildi.

19 Haziran'da; IV. Mali Protokol parafe edildi. Ancak, Kasım ayında, siyasi nedenlerden dolayı söz konusu protokol donduruldu.

4 Kasım'da; Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) Kanunu kabul edildi.

22 Ocak 1982'de; Avrupa Topluluğu, siyasal partilerin kapatılması, bazı ceza ve tutuklamalar nedeniyle Türkiye ile ilişkilerini dondurma kararı aldı. Avrupa Parlamentosu da, Türkiye'de genel seçimlerin yapılması ve TBMM'nin oluşmasına kadar Karma Parlamento Komitesi'nin Avrupa kanadının görevinin yenilenmemesi konusunda karar aldı.

8 Temmuz'da; Avrupa Parlamentosu, Türkiye'deki insan hakları ihlallerini kınayan ve Devlet Başkanı'nın açıklaması doğrultusunda 1982 Kasım ayında yeni anayasa konusunda bir referandum gerçekleştirmesi taahhüdünün yerine getirilmesini isteyen bir tavsiye kararı aldı.

3 Kasım 1983'de; GAP'ın en önemli yatırımı olan Atatürk Barajı'nın gövde inşaatının temeli atıldı.

17 Kasım'da; Avrupa Parlamentosu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) kurulmasından sonra KKTC'yi tanımadığını ve Kıbrıs'ın bütünlüğünü gözettiğini açıklayan bir tavsiye kararı aldı.

Ulusu Hükümeti (20.09.1980-13.12.1983) Programı'nda; *"AET ile ilişkilerimiz, nihai olarak Türkiye'nin Topluluk içinde Ankara Andlaşmasında öngörülen yerini alması amacına yönelik olacaktır. Avrupa Konseyi ve demokratik ülkelerin üyesi bulunduğu diğer kuruluşlarla ilişkilerimiz ve işbirliğimiz parlamenter düzene dönüş kararlılığımızdan esinlenecektir."* ifadeleri yer aldı.

29 Aralık'ta; Özal Hükümeti, yeni ekonomik kararları açıkladı ve dışalım kotaları tümüyle kalktı, dışsatımın teşviki amacıyla TL'nin dış değeri düşürüldü, döviz işlemleri büyük ölçüde serbestleştirildi.

6 Ocak 1984'te; Türk Parasını Koruma Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle döviz taşımak suç olmaktan çıktı.

14 Şubat'ta; Avrupa Birliği'nin kurulmasına ilişkin Antlaşma Taslağı (Spinelli Projesi), Avrupa Parlamentosu tarafından büyük bir çoğunlukla kabul edildi.

31 Mart'ta; ilk kez yabancı sigara dışalımı gerçekleştirildi.

13 Haziran'da; elektrik üretim ve dağıtımında yap-işlet-devret modeline geçişe olanak sağlayan Yasa çıkarıldı.

2 Kasım 'da; Katma Değer Vergisi yürürlüğe girdi.

1985 - 1988

14 Ocak 1985'te; üye devletlerin büyük çoğunluğunda ilk Avrupa Pasaportları verildi.

14 Haziran'da; "İç Pazarın Tamamlanması" adlı Beyaz Kitap Komisyon tarafından yayınlandı **(11)**. Sınır kontrollerin kaldırılmasına yönelik "Schengen Anlaşması", Belçika, Almanya, Fransa, Lüksemburg ve Hollanda tarafından imzalandı.

15 Haziran'da; 3218 sayılı Serbest Bölgeler Yasası yürürlüğe girdi.

23 Temmuz'da; Komisyon, Avrupa Konseyi'ne Ortak Tarım Politikası hakkında görüşlerini bildiren bir Yeşil Kitap gönderdi.

15 Ekim'de; Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Avrupa Konseyi'nce kabul edildi. Türkiye, anlaşmayı 21 Kasım 1988'de imzaladı.

2-4 Aralık'ta; Lüksemburg Zirvesi'nde, Avrupa Konseyi, 1992'den önce Tek Pazar oluşturma kararı aldı ve Avrupa Tek Senedi kabul edildi **(12)**.

1 Ocak 1986'da; İspanya ve Portekiz, Avrupa Topluluklarına katılarak üye sayısı 12'ye çıktı.

2 Ocak'ta; İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda alım-satım işlemlerine başlandı.

12 Şubat'ta; çıkarılan bir çerçeve Kararname ile, toplam yabancı sermaye yatırımlarına getirilen üst sınır kaldırıldı.

17 Şubat'ta; Avrupa Tek Senedi Lüksemburg ve Lahey'de imzalandı ve 1 Temmuz 1987'de yürürlüğe girdi. Ortak Pazar'ın kurulma tarihi, 1 Ocak 1993 olarak belirlendi.

28 Mayıs'ta; Avrupa Bayrağı, Topluluk kurumları tarafından ilk kez Avrupa Marşı eşliğinde göndere çekildi.

15-20 Eylül'de; GATT Uruguay Turu görüşmeleri başladı.

16 Eylül'de; Türkiye - AET Ortaklık Konseyi toplandı. 12 Eylül 1980 tarihinden itibaren dondurulmuş bulunan Türkiye-AET ilişkilerinin canlandırılması süreci başladı.

17 Ekim'de; Türkiye-AT ilişkilerinden sorumlu bir Devlet Bakanlığı kuruldu.

14 Nisan 1987'de; Türkiye, Roma Antlaşması'nın 237., AKÇT Antlaşması'nın 98. ve EURATOM Antlaşması'nın 205. maddelerine istinaden AT'ye tam üye olmak üzere müracaat etti. 27 Nisan'da; Türkiye'nin tam üyelik talebi Topluluk Bakanlar Konseyi tarafından incelenmek üzere Komisyon'a havale edildi.

I. Özal Hükümeti (13.12.1983-21.12.1987) Programı'nda; "*Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmaya başlaması ve normal demokratik nizamın yeniden işlerlik kazanmasından sonra Avrupa Konseyi ile ilişkilerimizin normalleşmemesi için bir sebep kalmamıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile münasebetlerimizde, esas hedefimiz tam üyelik olmakla beraber, bütün safhalarda menfaatlerin dengelenmesini esas alan bir anlayış içinde olacağız.*" ifadeleri yer aldı.

6-7 Mayıs 1988 tarihinde yapılan TMMOB 30. Olağan Genel kurul Sonuç Bildirgesi'nde, doğrudan AET ile ilgili olmasa da, şu ifadeler yer aldı:

"... Niteliğini yurt dışında da kanıtlayan ulusal-bilimsel-teknolojik birikimimiz ve teknik gücümüz çözebileceğimiz mühendislik ve mimarlık sorunları için ülkemiz gerçeklerine aykırı normları pahalı ve gereksiz malzeme ve ekipmana dayatan yabancı proje danışmanlık ve yapım önerileri reddedilmelidir... TMMOB ve odalara uluslararası platformlarda temsil edilme olanağı sağlanmalı, uluslararası bilimsel-mesleki kuruluşlara üye olmayı önleyici mevzuat değiştirilmelidir..."

7 Ekim 1988'de; Topluluk, Ozon Tabakasının Korunmasına ilişkin Viyana Sözleşmesi'ni onayladı.

7 Kasım'da; Türkiye - AET arasındaki ticari ve iktisadi sorunların ele alınması amacıyla oluşturulan Ad- Hoc Komite, birinci toplantısını gerçekleştirdi. 20-21 Aralık'ta; Ad-Hoc Komite ikinci kez toplandı ve Türkiye, 1978 yılında askıya aldığı yükümlülüklerini yerine getirmek üzere, hızlandırılmış bir takvimi Topluluğa verdi ve bu takvime işlerlik kazandırdı.

1989 - 1991

24 Mayıs 1989'da; altın ve diğer kıymetli madenlerin dışalımı ve dışsatımı serbest bırakıldı.

4 Temmuz'da; 3581 sayılı Avrupa Sosyal Şartı` nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun yürürlüğe girdi.

11 Ağustos'ta; Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 32 sayılı Karar'la, kambiyo rejimi önemli ölçüde serbestleştirildi.

9 Kasım'da; Berlin Duvarı yıkıldı.

9 Aralık'ta; Avrupa Konseyi, Strasbourg'da, ekonomik ve parasal birlik (EPB) ve siyasi birlik konularında ilerleme kaydedilmesine ilişkin olarak hükümetlerarası konferansın toplanmasına karar verdi. Ayrıca, 11 ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanları, İşçilerin Temel Sosyal Hakları Sözleşmesi'ni kabul etti **(13)**.

II. Özal Hükümeti (21.12.1987-09.11.1989) Programı'nda; *"Hükümetimiz Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimize özel bir önem vermektedir. Avrupa Topluluğuna tam üyelik başvurusu bizim iktidarımız tarafından yapılmıştır. Son yıllarda siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda gerçekleştirdiğimiz hamleler ve özellikle ekonomimizdeki büyük yapısal değişiklikler Avrupa Topluluğuna üyeliğimizi kolaylaştıran bir zemin oluşturmaktadır. Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizi, karşılıklı menfaatlerin dengelenmesini ön planda tutan bir anlayışla sürdüreceğiz."* ifadeleri yer aldı.

18 Aralık 1989 tarihli **"Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na Katılma Başvurusu İle İlgili AT Komisyonu Görüşü" Raporu**'nda; Topluluğun, kendi iç pazarını tamamlayabilme sürecinden önce (1992) yeni bir üyeyi kabul edemeyeceği ve Türkiye'nin katılmadan önce, ekonomik, sosyal ve siyasal alanda gelişmesine gereksinim duyulduğu hususlarına yer verildi. Ayrıca; *"Komisyon o görüştedir ki, Avrupa'nın tamamı bir değişme içindeyken ve Topluluğun kendisi büyük değişimlerden geçerken, bu aşamada yeni katılım müzakerelerine girilmesi uygun olmayacaktır... Ayrıca, Türkiye'deki politik ve ekonomik durum, Komisyon'u, Türkiye ile derhal katılım müzakereleri başlatılmasının yararlı olmayacağı inancına sevketmektedir. Bununla beraber, Komisyon, bu ülkenin Avrupa'ya doğru genel açılımı dikkate alındığında, Topluluğun Türkiye ile işbirliğini sürdürmesi gerektiğine inanır. Topluluk, Türkiye ile ilişkilerini yoğunlaştırmada ve politik ve ekonomik modernleşme sürecini bir an önce tamamlaması için bu ülkeye yardım etmede temel bir menfaate sahiptir. Topluluk ile ortaklık bağı olan Türkiye, genişleyen büyük bir ülkedir; aynı zamanda, stratejik açıdan önemli bir jeopolitik konum işgal ederek, Atlantik ittifakı içinde Üye Devletler'in ortaklarından biridir. Türkiye'nin modernleşme çabalarına katkıda bulunmak için, Komisyon, Topluluk tarafından Türkiye'ye, bu ülkenin Topluluğa üye olma ehliyeti üzerinde şüphe yaratmaksızın, Ankara Anlaşması imza edildiği zaman gösterilmiş olan siyasi iradeye uygun olarak, her iki ortağın daha fazla karşılıklı bağımlılık ve bütünleşme yoluna girmelerine imkan verecek bir dizi somut tedbir teklif etmesini tavsiye eder. Bu tedbirler, Türkiye'nin özlemlerine ve gereksinmelerine yanıt veren aşağıdaki dört unsur üzerinde yoğunlaşacaktır: gümrük birliğinin tamamlanması, mali işbirliğinin yeniden başlatılması ve yoğunlaştırılması, endüstriyel ve teknolojik işbirliğinin geliştirilmesi ve politik ve kültürel bağların güçlendirilmesi.... Anlaşma'nın hükümlerine uygun olarak, 1995 yılında gümrük birliğinin tamamlanması, Topluluk tarafından, Türk tekstil ve tarım ürünlerindeki ticaretle ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesini gerektirecektir. Gümrük birliği, Türkiye tarafından, onun düzgün işleyişi için elzem olan ortak politikaların benimsenmesini gerekli kılacaktır."* ifadeleri yer aldı. Bu rapor, 5 Şubat 1990'da Konsey'ce benimsendi.

25 Şubat 1990'da; 32 sayılı karar değiştirilerek, kambiyo rejimi daha da yumuşatıldı.

29 Mart'ta; Türkiye, Türk Lirası'nın konvertibilitesini ilan etti.

29 Mayıs'da; Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri'ne (MDAÜ) mali destek veren "Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası"nı kuran Anlaşma imzalandı.

6 Haziran'da; Topluluklar Komisyonu, Türkiye ile her alanda işbirliğinin başlatılması ve hızlandırılması konusundaki önlemleri içeren bir İşbirliği Paketi'ni hazırlayarak Konsey'in oluruna sundu. IV. Mali Protokol'e işlerlik kazandırılmadı.

19 Haziran'da; Avrupa Topluluklarının üye devletleri arasında sınırlardaki kontrollerin kaldırılmasını hedefleyen Schengen Anlaşması imzalandı.

20 Haziran'da; AET ve EFTA arasında Avrupa Ekonomik Alanı'nın (EEA) kurulmasına dair müzakereler başladı.

3 Ekim'de: Batı ve Doğu Almanya birleşti.

21 Kasım'da: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın kabul ettiği "Yeni Bir Avrupa İçin Şart" (Paris Şartı), Türkiye'nin de katılımıyla imzalandı. Paris Şartı, Soğuk Savaş'ın bitişinin simgesi olarak anıldı **(14)**.

1 Temmuz'da; ekonomik ve parasal Birliğin ilk aşaması başladı ve sermaye hareketleri serbestleştirildi.

26 Mart 1991'de; 3705 sayılı Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının Kuruluş Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun yürürlüğe girdi.

14 Nisan'da; öncelikle Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri'ne yardımı öngören "Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası", Londra'da kuruldu.

21 Mayıs'ta; 3723 sayılı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun yürürlüğe girdi.

Akbulut Hükümeti (09.11.1989-23.06.1991) Programı'nda; "*Avrupa Topluluğunda hak ettiği yeri almaya kararlı olan Türkiye, Avrupa Topluluğuna tam üyelik başvurusunun olumlu biçimde sonuçlanması için gerekli çabaları, karşılıklı çıkarlarımızın dengelenmesini sağlayacak bir anlayışla sürdürecektir. Esasen, siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda ülkemizde son altı yıl içinde gerçekleştirilen hamleler sayesinde Avrupa Topluluğu'na tam üyelik için gerekli zemini oluşturma yönünde önemli bir mesafe katedilmiş olduğu bir vakıadır. Bu yöndeki çabalar Hükümetimiz döneminde de her alanda azimle sürdürülecektir.*" ifadeleri yer aldı.

30 Eylül'de; Ortaklık Konseyi, 1986 yılından sonra ilk kez toplandı.

22 Ekim'de; Avrupa Topluluğu'ndaki tek Pazar mevzuat ve uygulanmasının Lihtenştayn, Avusturya, İsviçre, İskandinav ülkeleri, İzlanda'dan EFTA'ya genişleten "Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşmaları" kabul edildi ve 2 Mayıs 1992'de imzalandı.

26 Ekim'de; Topluluk, BM Gıda ve Tarım Teşkilatı'na (FAO) katıldı. Böylece AT, BM'nin uzmanlaşmış bir kuruluşuna katılan ilk ekonomik entegrasyon örgütü oldu.

9-10 Aralık'ta; Maastricht Avrupa Konseyi'nde, kurucu antlaşmalara bazı değişiklikler getiren ve "Avrupa Birliği"nin kurulmasını öngören Antlaşma üzerinde uzlaşmaya varıldı. AB'de tüm işçilerin faydalanacağı hakları koyan "Topluluk Temel Sosyal Haklar Sözleşmesi" kabul edildi.

I. Yılmaz Hükümeti (23.06.1991-20.11.1991) Programı'nda; "*Avrupa Topluluğu'na 1987 yılında tam üyelik müracaatında bulunduk. Müracaatımız üzerine AT komisyonu tarafından rapor ve işbirliği önerilerinde de vurgulandığı üzere, ilk aşamadaki hedefimiz, Türkiye'yi tam üyeliğe götürecek yeni bir yakınlaşma ve işbirliği süreci başlatmak ve aramızdaki entegrasyon*

unsurlarını çoğaltmaktır. Temel hak ve özgürlüklere saygı, çoğulcu demokrasi, serbest seçimler ve pazar ekonomisinin Türkiye ile AT ülkeleri arasında ortak paydayı oluşturduğu inancındayız. Türkiye-AT ilişkilerinin yeniden güçlü ve dinamik bir yapıya kavuşturulması için Avrupalı ortaklarımızın mevcut bazı pürüzleri tarihi sorumluluk anlayışıyla bertaraf edecek tedbirleri vakit geçirmeden almalarını temenni ediyoruz. Paris Yasası ile çerçevesi çizilen yeni Avrupa'nın inşaasında, kısa bir süre önce kurulmuş olan AGİK kurumlarının başarılı bir biçimde işlev görmesi ve olgunluğa erişmesi büyük önem taşımaktadır." ifadeleri yer aldı.

17 Aralık'ta; "Avrupa Enerji Şartı" kabul edildi.

1992 - 1994

21 Ocak 1992'de; Türkiye - AT arasında bir Teknik İşbirliği Programı imzalandı.

7 Şubat'ta; Maastricht'de, "Avrupa Birliği Antlaşması" imzalandı **(15)**.

9 Kasım'da; Ortaklık Konseyi'nin isteği doğrultusunda yürütülmeye başlanan ortak çalışmalar sonucunda, gümrük birliğinin 1995 yılında tamamlanması amacıyla yapılacak çalışmaların tespiti ve izlenmesini sağlamak üzere, Türkiye-AT Gümrük Birliği Yönlendirme Komitesi kuruldu. Hazırlanan Taslak, 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi'nde karara bağlandı.

3 Aralık'ta; Türkiye-AT ilişkilerinin yürütülmesinde ortaya çıkan ticaret ve gümrüklerle ilgili teknik sorunların çözümü için kurulmuş olan ve 12 Kasım 1982'den beri toplanamayan Gümrük İşbirliği Komitesi, 10. dönem toplantısını gerçekleştirdi.

11 Aralık'ta; 3845 sayılı İşletmelerde İşçi Temsilcilerinin Korunması ve Onlara Sağlanacak Kolaylıklar Hakkında 135 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun, 3847 sayılı Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin 87 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 3848 sayılı Kamu Hizmetinde Örgütlenme Hakkının Korunmasına ve İstihdam Koşullarının Belirlenmesi Yöntemlerine İlişkin 151 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun yürürlüğe girdi.

1 Ocak 1993'te; Avrupa Tek Pazarı yürürlüğe girdi. Ayrıca, AB'nin Avrupa'da araştırmayı desteklemek için oluşturduğu başlıca kaynak olan Çerçeve Programlar kapsamında, bilim ve teknoloji açısından Avrupa'da bir İç Pazar oluşturma yolunda atılmış önemli bir adım olan ve Avrupa Araştırma Alanının oluşturulmasına katkı sağlamayı hedefleyen Altıncı Çerçeve Programı tam olarak işler hale geldi. Türkiye'de; dışalımda gümrük vergisi ve Toplu Konut Fonu kesintisi dışındaki tüm vergi ve resimler kaldırıldı ve kabul edilen dışalım rejimiyle AB çıkışlı mallara % 2-15 puanlık tercih marjı tanındı.

18 Mart'ta; Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği Yönlendirme Komitesi oluşturuldu. Türkiye'nin tam üye olmaksızın AB ile 1.1.1996'da gümrük birliği kurabileceği kabul edildi.

1 Nisan'da; Türkiye'nin EFTA ülkeleriyle imzaladığı Serbest Ticaret Alanı Anlaşmaları yürürlüğe girdi.

22 Haziran'da; Kopenhag Zirvesi'nde, Avrupa Konseyi, AB'nin genişlemesinin Merkezi

Doğu Avrupa Ülkelerini kapsayacağını kabul etti ve aynı zamanda adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken ölçütleri de belirtti **(16)**.

VII. Demirel Hükümeti (21.11.1991-25.06.1993) Programı'nda; *"Günümüzün yeni evrensel gelişmeleri ve ihtiyaçları ile AGİK süreci sonucu 20 Kasım 1990' da kabul edilen ve ülkemizin de katıldığı Paris Şartı ve Yeni Dünya Düzeni içinde Türkiye, Dünya ile bütünleşebilmek için hukuk sistemini gözden geçirerek onu, güncel ve evrensel hale getirecektir. Türkiye'nin ihtiyacı olan anayasa, hukukun üstünlüğünü vazgeçilmez ilke sayan, tam demokratik ve çoğulcu sistemi öngören, çağdaş bir anayasadır. Böyle bir anayasa, Paris Şartı'nın da öngördüğü katılımcı demokrasinin tüm koşullarını, insan hakları, kişi hak ve hürriyetleri ile sendikal hakların en ileri ülkelerde görülen oranda yer almasını sağlayacak ve Türkiye'nin uygar dünya ile bütünleşmesine yönelik önemli bir adımı oluşturacaktır. Türkiye'nin, Avrupa bütünleşme hareketi içerisindeki konumunun güçlendirilmesi ve Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizin tam üyeliğe yönelik bir işbirliği kapsamında geliştirilmesi Hükümetimizin ana hedefleri arasındadır. Yeni Avrupa'nın örgütlenmesinin ve Avrupa'nın her alandaki kurumlaşmasının, Türkiye'nin payı ve katkısı olmaksızın doğal boyutlarına ulaşamayacağı kuşkusuzdur. Hükümetimiz, Avrupa toplumları ile Türk toplumunu birleştiren tarihsel, siyasi, ekonomik, moral ve kültürel ortak parçaları arttırmak ve güçlendirmek suretiyle bu yolda tarihi bir mesafe almaya kararlıdır. Siyasi birlik ve ekonomik ve parasal birlik yönünde yeni aşamalara ulaşmakta bulunan bir Avrupa'da Türkiye'nin de hak ettiği yeri alması ısrarla izleyeceğimiz ulusal bir hedef olacaktır. İngiltere, Fransa ve geçen yıl birleşerek yeni Avrupa'nın, inşaasında kilit bir rol üstlenmiş bulunan Federal Almanya ile güçlü işbirliği bağlarının yeniden ve daha kapsamlı bir çerçevede canlandırılıp sürdürülmesine büyük önem vereceğiz."* ifadeleri yer aldı.

15 Aralık'ta; Dünya ticaret tarihindeki en büyük serbestleşmeyi getiren anlaşma, GATT çerçevesinde Uruguay Turu'na katılan devletler tarafından Cenevre'de imzalandı. Nihai Senet, 15 Nisan 1994'te Fas-Marakeş'te, 120 ülke tarafından imzalandı **(17)**.

31 Aralık'ta; Türkiye, yeni yıl için hazırlanan ithalat rejimi ile AB ve EFTA ülkelerine önemli tavizler tanıyarak Gümrük Birliği konusunda ciddi bir adım attı ve 18.600 kalem malda toplam koruma oranını AB ve EFTA ülkeleri için ortalama % 22, üçüncü ülkeler için % 26 düzeyine getirdi.

1 Ocak 1994'te; KUZEY Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA) yürürlüğe girdi. Ayrıca, Avrupa Para Enstitüsü'nün kurulmasıyla, ekonomik ve parasal birliğin ikinci aşaması başladı.

26 Ocak'ta; Moody's adlı uluslar arası rating kuruluşunun Türkiye'nin puanını düşürmesi üzerine, hisse senedi piyasasında yaşanan krizi takiben dövize aşırı yönelim olması üzerine, TL % 13.6 oranında devalüe edildi.

5 Nisan'da; İstikrar önlemleri paketi yürürlüğe konuldu. Başlıca önlemler; KİT ürünleri fiyatlarının yükseltilmesi, bazı mallarda tüketim vergilerinin yükseltilmesi, bir defalık ek Gelir ve Kurumlar Vergisi alınması, vergi harç ve resimlerinin artırılması, tarımsal destekleme alımlarının hububat ve şekerpancarı ile sınırlandırılması, özelleştirmelerin hızlandırılması, kamu harcamalarında köklü kısıntılara gidilmesi, maaş ve ücretlerin yılın ikinci yarısında dondurulmasıdır.

25 Mayıs'ta; Avrupa Yatırım Bankası Guvernörler Konseyi, Avrupa Yatırım Fonu'nu kurdu.

13 Haziran'da; yap-işlet-devret modelinin kapsamı genişletilerek, bu uygulamayı altyapı yatırımlarına da yayan 3996 sayılı Yasa yürürlüğe girdi.

5 Temmuz'da; AB Adalet Divanı'nın aldığı bir kararla KKTC'ye ambargo uygulaması başladı, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanındı.

28 Eylül'de; Avrupa Parlamentosu, Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu'nun çalışmasını dondurdu.

27 Kasım'da; 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yürürlüğe girdi.

9-10 Aralık'ta; Essen Avrupa Konseyi'nde, Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerini (MDAÜ) AB üyeliğine hazırlamak için bir ön-katılım stratejisi tanımlandı.

13 Aralık'ta; 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girdi.

17 Aralık'ta; Avrupa Enerji Şartı imzalandı.

19 Aralık'ta; AB-Türkiye Ortaklık Konseyi, Türkiye ile Gümrük Birliği'ne gidilmesinin görüşülmesini 6 Mart 1995'e erteledi.

1995

1 Ocak 1995'te; Avusturya, Finlandiya ve İsveç AB'ye katıldı, üye sayısı 15'e çıktı. Halkın çoğunluğunun üyeliğe karşı oy kullandığı referandumu takiben Norveç dışarıda kaldı. Katma Protokolde 1985 ve 1995 olarak belirlenen takvimlere göre tespit edilen 12 ve 22 yıllık listelerde AT menşeli sınai ürünlere gümrük sıfırlamasını, üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesine uyumu tedricen gerçekleştirme taahhüdü altına girmiş bulunan Türkiye, 12 yıllık listede % 95, 22 yıllık listede % 90 oranında gümrük indirimi gerçekleştirdi, ortak gümrük tarifesine ise, söz konusu listeler itibariyle, sırasıyla yüzde 90 ve yüzde 85 oranında uyum sağladı.

6 Mart'ta; Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği'nin gerçekleştirilmesi ile ilgili ve Gümrük Birliği döneminde uygulanacak usul, esas ve süreleri belirleyen 1/95 sayılı "Gümrük Birliği Kararı", Ortaklık Konseyi'nin 36. dönem toplantısında kabul edildi **(18)**. Ayrıca, Taraflar arasındaki ilişkilerin Ortaklık Anlaşması'nın öngörmediği alanlarda da güçlendirilmesini amaçlayan bir Tavsiye Kararı, Türkiye'nin üçüncü ülkelere karşı 1 Ocak 2001 tarihine kadar Ortak Gümrük Tarifesinin üzerinde vergi uygulayacağı hassas ürünleri içeren 2/95 sayılı Karar, Türk ekonomisinin Gümrük Birliği'ne bağlı olarak geçireceği değişiklikler esnasında gereksinim duyacağı mali yardım ve işbirliğinin çerçevesini belirleyen Topluluk Deklarasyonu da kabul edildi. Karar'da; gümrük birliği düzenlemeleri yanında, fikri mülkiyet hakları, rekabetin korunması, kamu satın alımları ve doğrudan vergilendirme ilkeleri alanlarında yapılması gerekenler de yer aldı.

8 Mart'ta; 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yayımlandı.

14 Mart'ta; Sokrates Programı kabul edildi.

1 Nisan'da; Toplu Konut Fonu'nda 1995 yılı başında yapılması gereken % 20'lik ilk indirim gerçekleştirildi.

24 Haziran'da; Ticari Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) yayımlandı.

26 Haziran'da; TBMM, hükümete Gümrük Birliği'yle ilgili KHK çıkarma yetkisi veren yasayı kabul etti.

27 Haziran'da; Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK yayımlandı.

28 Haziran'da; Anayasa Mahkemesi, yap-işlet-devret yöntemini düzenleyen 3996 sayılı Yasa'yı iptal etti.

23 Temmuz'da; İlk sivil anayasa değişikliği yapıldı. 21 maddelik Anayasa değişikliği paketinin 15 maddesi 360 oyla kabul edildi. 32 üye red oyu kullandı. Yapılan değişiklikle Anayasa'nın başlangıç kısmındaki 12 Eylül'ü öven cümleler çıkarıldı, sendikaların siyaset yapmasıyla ilgili yasak kaldırıldı, kamu çalışanlarının sendika kurmasına çıkarılacak bir yasayla izin verilmesi öngörüldü. Seçmen ve partilere girme yaşının 18'e indirilmesi, milletvekili sayısının 550'ye çıkarılması da yapılan değişiklikler arasında yer aldı.

26 Temmuz'da; Altın Borsası faaliyete geçti.

30 Ekim'de; Türkiye-AB Ortaklık Konseyi 37. toplantısında, 1/95 sayılı Gümrük Birliği Kararı çerçevesinde, Türkiye'nin Gümrük Birliği'nin iyi işlemesi için gerekli teknik koşulları yerine getirdiği tespit edildi.

15-16 Kasım'da; Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu yeniden işlerlik kazandı ve AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi ilk toplantısını Brüksel'de gerçekleştirdi.

1-2 Aralık 1995 tarihlerinde düzenlenen **TMMOB '95 Sanayi Kongresi kapsamında, 17 Kasım 1995 tarihinde "TMMOB '95 Sanayi Kongresi'ne Doğru 'Gümrük Birliği-ne Doğru Sanayi Sektörlerimiz' Sempozyumu"** gerçekleştirildi. Sempozyumda; AB ile Gümrük Birliği'nin ekonomimiz ve sanayiimiz üzerindeki olası etkileri tartışıldı.

13 Aralık'ta; 1/95 Sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı, Avrupa Parlamentosu tarafından onaylandı (343 Kabul, 149 Red, 36 Çekimser).

21 Aralık'ta; AB ile Türkiye arasında, AKÇT ürünlerini kapsayan Serbest Ticaret Alanı oluşturulmasını öngören Anlaşma parafe edildi.

Kasım-Aralık 1995 tarihli Birlik Haberleri'nin 22. Sayısı'nda yayınlanan **Başyazı**'da, şu ifadeler yer aldı;

"1970 yılından itibaren Türkiye ulusal ölçekte planlı kalkınmayı terk etmiş, Dünya Bankası ve IMF'nin desteğinde dünya piyasalarına entegrasyon ve AB'ne uyum sürecine girmiştir.

7. Beş Yıllık Kalkınma Planında belirtildiği üzere devlet, kalkınma ve planlama işlevi yerine ekonomide yalnızca düzenleyici bir işlevle yükümlendirilmiştir...

Dünya ekonomisinin çeyrek yüzyıla yaklaşan süreç içindeki değişmeleri de ülkemizi yakından ilgilendirmektedir. Dünyada ABD (NAFTA da WTO aracılığıyla), Japonya, Doğu Asya, Pasifik ülkeleri ve AB arasında ekonomik-siyasal-teknolojik ve bilimsel güç yarışı hızlanmış ve Türkiye bu uluslararası rekabete AB saflarında katılma kararını vermiştir. Bu yarışta dünyanın gelişmişleri ve onların sermaye ve üretim odakları, gelişmekte olan ülke pazarlarından daha çok pay kapmayı temel hedef olarak göstermektedir. GATT

Uruguay Turu görüşmeleri ve onun fikri mülkiyet hakları ve benzeri kurallar, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasını gelişmişlerin programına bağlamakta ve zora sokmaktadır. Bu nedenlerle dünyadaki gelişmelere karşı, ülkenin her alanda temel politikalarının ivedi olarak üretilmesinin geçmiş dönemlerden de daha büyük önem kazandığına inanıyoruz...

Gümrük Birliği'ne girişimiz hazırlıksız olmuştur. İmalat sanayimizin bundan zarar göreceği açıkça ortadadır. AB'den geleceği düşünülen yatırımların ve teknolojilerin dünyanın değişen koşullarında Türkiye'ye yönelmesinde kısıtlılıklar yaşanacaktır. Gümrük Birliği Türkiye'nin ekonomik sıkıntılarını gidermede itici bir rol oynamayacaktır. Ekonomiye ve üretim sorunlarına çözüm getirmek ve ulusal ölçekte verimliliğe dayalı bir sanayi geliştirmek ve standartlaşma, sertifikalandırma, akreditasyon alanlarında kurumsallaşma gerekecektir. Türkiye'nin ithalatı artacak, enerjide dışa bağımlılık devam edecek, gıda sektöründe ciddi sorunlarla karşı karşıya kalınacaktır. Türkiye, kendini besleyemeyecek bir duruma doğru sürüklenmektedir. AB rekabetine dayanabilecek tekstil, hazır giyim, çimento, seramik ve döküm sanayileridir. Özellikle küçük ve orta ölçekli sanayi alanları savunmasızdır. KOSGEB'le işbirliği yaparak bu alanda üyelerimizle iletişim ve dayanışma içinde olacağız..."

Gümrük Birliği Anlaşmasını imzalayan **I. Çiller Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995) Programı'nda;** *"Dünya ticaretindeki globalleşme çerçevesinde Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na uyumunu kolaylaştırmak için gümrük birliğine 1.1.1995 yılında katılınması hedeflenmekte ve bu surette Türk ekonomisinin uluslararası rekabete uyum sağlamasına imkan hazırlanmaktadır. AT ve GATT nezdindeki taahhütlerimiz doğrultusunda gümrük mevzuatında gerekli değişiklikler yapılarak, böylece mevzuatlar arasında uyum sağlanacaktır."* ifadeleri yer aldı.

II. Çiller Hükümeti (05.10.1995-30.10.1995) Programı'nda; *"Gümrük Birliği' ne sadece maddi varlığımızla değil, bizim asla vazgeçemeyeceğimiz manevi değerlerimize de gireceğiz. İnancımızla, Kitab'ımızla, semalarda sonsuza kadar yankılanacak ezan'ımızla gireceğiz. Başı dik bir Türkiye, bu büyük topluluğun üyesi olacaktır."* ifadeleri yer aldı. **(19)**

1996 - 2000

1 Ocak 1996'da; Türkiye, AB ile entegrasyonunda 22 yıl süren "Geçis Dönemi"ni 31 Aralık 1995 tarihinde tamamlayarak, tam üyelik sürecinde "Son Dönem"e, sanayi ürünlerinde ve işlenmiş tarım ürünlerinde sağlanan Gümrük Birliği ile girdi. **(20)**

1-2 Mart'ta; Bangkok'da, Avrupa Birliği-Asya Zirvesi düzenlendi.

13 Mayıs'ta; Konsey, Rusya için bir Avrupa Birliği Eylem Planı kabul etti.

27-29 Haziran'da; Lyon'da toplanan G-7 Zirvesi'nde; "Küreselleşmeyi Herkesin Yararına Olacak Şekilde Başarmak" başlıklı bir Ekonomik Bildiri, "Daha Fazla Dayanışma İçinde Olan Bir Dünyada Daha Fazla Güvenlik ve İstikrara Doğru" başlıklı bir Başkanlar Bildirisi ve Terörizm konulu bir Bildiri kabul edildi.

25 Temmuz'da; 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi ilke kararı gereğince, Türkiye ile AKÇT arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Antlaşmanın Yetki Alanına Giren Ürünlerin Ticareti İle İlgili Anlaşma Brüksel'de imzalandı.

1 Ağustos'ta; Türkiye-AB AKÇT Anlaşması Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

III. Çiller Hükümeti (30.10.1995-06.03.1996) Programı'nda; *"Avrupa ile Gümrük Birliği' ni bu yıl içinde tamamlayarak, temel değerlerimizden ve egemenliğimizden ödün vermeden Avrupa Birliği ile bütünleşmenin kapılarını açarak, Türkiye' yi Dünya' ya taşıma misyonunu üstlenmiş, bunu kesinlikle gerçekleştirme iddia ve kararlılığı içindeyiz. Dün Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi toplantısı sonunda alınan olumlu sonuçlar, ülkemizi Avrupa Birliği' ne bir adım daha yaklaştırmakta ve dış politika hedeflerimiz açısından çok verimli bir aşama teşkil etmektedir."* ifadeleri yer aldı.

Dönem içerisinde iktidara gelen II. Yılmaz Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996) Programı'nda; *"Gümrük Birliğinin başlangıcı olan 1 Ocak 1996 tarihi, Cumhuriyetimizin gelişme sürecinde yeni bir sayfa açmaktadır. Bundan sonraki hedefimiz Avrupa Birliği'ne tam üyeliktir. Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye arasında bugüne kadar varolan sınai standartlar arasındaki farklılığın tedricen ortadan kalkacak olması, ihraç edilecek ürünlerin, Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri için aynı standartlarda üretilmesini sağlayacak, sınai işletmelerimizin daha rasyonel boyutlara ulaşması mümkün olacaktır. Türkiye, Gümrük Birliğiyle rekabet politikasını da etkinlikle uygulamaya koyacaktır. Böylece, ekonomimizde tekelleşme önlenecek, rekabetin korunması sağlanacaktır. Avrupa Birliğinden mali destek sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Avrupa Birliği ile ekonomik entegrasyonun tamamlanması yolunda. hizmetlerin ve tarım ürünlerinin serbest dolaşımının sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Avrupa Birliği ile bütünleşmenin oluşturacağı değişim sürecinde, ülke gerçekleri çerçevesinde, uluslararası kurum ve kurallara uyum ve standartlara ulaşma temel hedef olacaktır."* ifadeleri yer aldı.

Erbakan Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997) Programı'nda; *"Ankara Anlaşması ve Gümrük Birliği ile amaçlanan nihai hedeflere ulaşılabilmesi için yasal düzenlemeler dahil, gerekli çalışmalar yapılacak, bu meyanda ülkemizin hak ve menfaatlerinin korunması için gerekli tedbirler alınacaktır. Öncelikli hedef, gümrük birliğinin sağlıklı ve tarafların karşılıklı yararına işler hale getirilmesidir. Bu süreç, aynı zamanda GATT 1994 çerçevesinde biçimlenmekte olan yeni dünya ekonomik düzeni çerçevesinde Türkiye'nin dünya ticaretinde hak ettiği yeri almasına da katkıda bulunacaktır. Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ile Avrupa arasındaki ilişkilerin güçlenmesinde önemli bir rol oynama imkanı bulacaktır. Ankara Anlaşması ve Katma Protokolün kişilerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlerinin uygulanması yolunda çaba harcanacak ve Avrupa Birliği üyesi devletlerde çalışmakta olan Türk işçilerinin ve ailelerinin hukuki durumlarının iyileştirilmesine ilişkin tedbirler alınacaktır. Gümrük birliğinin getireceği yeni rekabet ortamına sanayi sektörünün uyum sağlamasını, Avrupa Birliği ile kara ulaştırması, limanlar, havaalanları, demiryolları, telekomünikasyon, elektrik gibi alt yapı bağlantılarının iyileştirilmesini ve Birlik ekonomisi ile aradaki farkın azaltılmasını teminen, Türkiye-AB ortaklık rejiminin temel unsurlarından birisi olan mali işbirliği gayesine uygun bir şekilde ve düzeyde geliştirilecektir."* ifadeleri yer aldı.

27 Eylül'de; Avrupa Birliğine üye 15 devlet, suçluların iadesine ilişkin sözleşme ile Avrupa Birliği'nin mali çıkarlarının korunmasına ilişkin protokolü imzaladı.

1 Ekim'de; Konsey, anti personel mayınların tamamen yasaklanmasına ilişkin bir ortak eylem planı kararlaştırdı. 3 Aralık 1997'de Ottawa'da, anti personel mayınlara karşı bir uluslararası sözleşme imzalandı.

1 Ekim'de; Komisyon, Avrupa Birliği'nde Kamu İhaleleri konulu bir yeşil kitabı kabul etti.

TMMOB 34. Dönem (1996-1998) Çalışma Raporu'nda; aşağıdaki ifadeler yer aldı:

"Eğitim programlarındaki farklılıklar, akreditasyon ve sertifikasyon konularında bizi yabancı meslektaşlarımızla rekabette ciddi sıkıntılara sokacaktır. Özellikle Avrupa Gümrük Birliği sürecine bağlı olarak yaygınlaşan fiili durumların ortadan kaldırılması ve sorunun muhatabı olmamız için her türlü girişimde bulunulacaktır...

1995 yılının Aralık ayında Avrupa Birliği'yle imzalanan Gümrük Birliği (GB) Protokolü'nün gereği olan uyum süreci ile Türkiye'nin AB'ne tam üye olabilmesine yönelik olarak hükümetlerin ciddi çaba harcaması gerekli olan bir dönem başladı. Ancak, Türkiye hem GB hem AB üyeliğine adaylıklarından gerekeni yapamadı. Tam üyelik gerçekleşmeden gümrük duvarlarını indirdi, kendi dışında alınan ve alınacak kararlara uymayı kabul ve taahhüt etti. Türkiye halkına büyük bir başarı olarak sunulan Avrupa Parlamentosu'nun GB Protokolü'nü onaylaması kararının gerçekte Türkiye'yi AB'nin ekonomik çıkarlarına açmaktan, doğru ifade ile, Türkiye'yi yok pahasına satın almaktan ibaret olduğunu bilmek gerekir.

Lozan Antlaşması'yla 1923'de başlayan ve kuruluşunu "ekonomik bağımsızlığa" dayandıran Türkiye Cumhuriyeti, iddiasından büyük ölçüde uzaklaşmış oldu. Bu tam teslimiyetten 27 ay sonra AB, Konsey kararı ile Türkiye'yi üyelik statüsünün ve genişleme sürecinin dışında bıraktı. 1963'de Ankara Antlaşması'yla başlayan "rüya" da Lüksemburg Kararı'yla 2015 yılına kadar bitmiş oldu.

35 yılı aşkın bir süreden beri ilk adı Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) olan AB'ne muhalif olan kesimlerin (bunların arasında TMMOB de vardı), "onlar ortak biz pazar" savı gerçekleşti."

29 Nisan 1997'de; Lüksemburg'da toplanan Türkiye-AT Ortaklık Konseyi'nde, Konsey Başkanı Türkiye'nin AT üyeliğine ehil olduğunu ve diğer tam üyeliğe başvuran ülkelerle birlikte, aynı kriterler altında değerlendirileceğini vurguladı.

16-17 Haziran'da; Amsterdam Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'ne yeni yetkiler ve sorumluluklar veren bir antlaşmayı kabul etti. 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan Amsterdam Antlaşması, 1 Mayıs 1999 tarihinde yürürlüğe girdi. AB ve AT Antlaşmaları yeniden numaralandırılarak, maddeler harflerle belirlendi. AB ve AT Antlaşmalarının konsolide halleri de Amsterdam Antlaşmasına eklendi.

15-17 Temmuz'da; AT Komisyonu, tam üyelik başvurusu yapan 10 Doğu ve Merkezi Avrupa ülkesi ile Kıbrıs'ın, Avrupa Birliğine katılabilme konumlarını incelediği "Daha Güçlü ve Daha Geniş bir Birlik için Gündem 2000" isimli bir rapor yayımladı. Türkiye toplantıya diğer adaylarla birlikte eşit koşullar altında katıldı. **(21)**

12-13 Aralık'ta; Avrupa Birliği'nin Lüksemburg'ta gerçekleştirdiği devlet ve hükümet başkanları zirvesi sonucunda adaylık başvurusunda bulunan diğer ülkeler tam üyelik için aday ülkeler olarak belirlendi. Türkiye ise aday ülkeler arasında zikredilmedi, tam üyeliğe ehil olduğu teyit edildi. Türkiye'yi üyeliğe hazırlamak için bir strateji oluşturulmasının önemli olduğuna karar verildi. Türkiye'nin diğer on bir aday ülke ile birlikte değerlendirilmeyerek AB tarafından ayrımcı bir yaklaşımın benimsenmesi, bahse konu Konferansın genişleme süreci ile bağlantısının kesilerek Türkiye açısından öngörülen kapsam ve nitelikten uzaklaşmış olması ve Türkiye için diğer aday ülkelerden farklı "özel siyasi koşullar" öne sürülmesi nedenleriyle, Zirve ertesinde taraflar arasındaki siyasi ilişkilerde bir tıkanıklık yaşandı. **(22)**

14 Aralık'ta; Türkiye yayımladığı bir bildiride, bir yandan Kıbrıs, Türk-Yunan ilişkileri ve insan hakları başlıkları altında ve esasen AB tarafından ortaya konmuş bulunan siyasi konuların karşılıklı ilişkilerimizde gündem dışında tutulmasına özen gösterileceği; diğer yandan da, bu ilişkilerin ekonomik ve ticari boyutlarına halel getirilmemesine gayret edileceği ifade edildi.

18-20 Aralık 1997 tarihlerinde düzenlenen TMMOB '97 Sanayi Kongresi kapsamında, 31 Ocak 1997 tarihinde "TMMOB '97 Sanayi Kongresi'ne Doğru 'Gümrük Birliğinin Birinci Yılında Sanayi Sektörlerimiz' Sempozyumu" gerçekleştirildi. Sempozyumda; Gümrük Birliği sonrası sektördeki olumlu ve/veya olumsuz gelişmeler, yeni koşullardaki beklenti ve öngörülerin gerçekleşip gerçekleşmediği, sektör temsilcileri tarafından tartışıldı.

Üyeliği koşullara bağlı olarak gözden geçirme kararı alan **III. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999) Programı'nda;** *"2000'li yılların eşiğinde dünyada önemli dönüşümler yaşanırken ve Avrupa yeniden yapılanırken, Avrupa kurumları ile bütünleşme yolundaki girişimlerimizi devam ettireceğiz. Bu çerçevede, Hükümetimizin öncelikli dış politika hedeflerinden birini oluşturan Avrupa Birliği'ne mümkün olan en yakın zamanda tam üye olmaya yönelik gayretler hızlandırılarak sürdürülecektir. Avrupa Birliği ile ilişkilerimizde edindiğimiz bütün kazanımlar korunup, geliştirilecektir… Avrupa Birliği'ne tam üyelik Türkiye için sadece bir hedef değil, aynı zamanda anlaşmalardan doğan bir haktır. Hükümetimiz AB ile ilişkilerinde karşılıklı yarar dengesinin sağlanmasını amaçlayacaktır. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 1996 yılı başında gerçekleştirilen gümrük birliği çerçevesinde mevzuat uyum çalışmaları hızlandırılacaktır. Bu kapsamda gümrük birliği sonrasında gerçekleştirilmesi gereken mevzuat uyum çalışmalarının tamamlanması amacıyla, gümrük kanunu çıkarılacak, fikri mülkiyet haklarına ilişkin mevzuatımızda değişiklikler ve yeni düzenlemeler yapılacak, bu alandaki uluslararası sözleşmelere katılım Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri ile, AB Ortak Ticaret Politikaları çerçevesinde yürütülmekte olan serbest ticaret anlaşmaları görüşmeleri tamamlanacak ve imzalanmış anlaşmalar vakit geçirilmeksizin yürürlüğe konacaktır. Gümrük birliğinin getirdiği yeni rekabet ortamına sanayi sektörünün uyum sağlaması ve AB ekonomisi ile Türk ekonomisi arasındaki farkın azaltılması için Türkiye ile AB arasındaki mali işbirliğine işlerlik kazandırılacaktır. 1996 yılı başında gerçekleştirilen gümrük birliği ile Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler son döneme girmiştir. Bu dönemde; AB ile ilişkilerimizde elde edilen Gümrük Birliği dahil fiili ve hukuki kazanımlar geliştirilerek konsolide edilecektir. AB'nin Türkiye'ye yönelik yükümlülüklerini yerine getirmesinde ısrarlı olunacaktır. Gümrük Birliği'nin ruhuna uygun dengeli bir dinamiğe kavuşturulması için AB'nin Türkiye ile işbirliğini geliştirmesi sağlanacaktır. Böylelikle, Türkiye'nin yeniden çizilmekte olan Avrupa coğrafyasında hakettiği yeri alması temin edilecektir. … Tarım politikaları Avrupa birliğine uyum çalışmaları gerçekleştirilecektir… KOBİ'lerin Türk Cumhuriyetleri ile Avrupa Birliği Ülkeleri arasında bir köprü görevini görecek şekilde yönlendirilmelerine önem ve öncelik verilecektir. "* ifadeleri yer aldı.

1 Ocak 1998'de; Türkiye ile AB arasında karşılıklı tarım tavizlerine ilişkin 1/98 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı yürürlüğe girdi.

4 Mart'ta; 1997 Lüksemburg Zirvesi kararları doğrultusunda, Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik olarak AB Komisyonu tarafından hazırlanan "Türkiye için Avrupa Stratejisi" açıklandı. Anılan belgede, 1997 yılının Temmuz ayında yayımlanan "Bildirim"in ötesine çok geçmemekle birlikte Türkiye'nin her alanda AB'ye yakınlaştırılması suretiyle tam üyeliğe hazırlanmasının önemini vurgulandı **(23)**.

12 Mart'ta; 15 üye ülke ve 11 aday ülkenin katılımı ile Londra Konferansı gerçekleştirildi ve Türkiye bu konferansa katılımı reddetti.

29 Mart'ta; iklim değişikliği ile ilgili Kyoto Protokolü New York'da imzalandı.

1-3 Mayıs'ta; AB organlarından Ekonomik ve Mali Konsey toplantısında, ortak para birimi Euro'nun kullanımı ile ilgili Tüzüğün 1 Ocak 1999 tarihinde yürürlüğe girişi, oybirliği ile kabul edildi.

1 Haziran'da; Avrupa Merkez Bankası kuruldu.

15-16 Haziran'da; Avrupa Konseyi Cardiff Zirvesi'nde; büyüme, refah, istihdam ve sosyal kapsayıcılığın desteklenmesi için gerekli ekonomik reformlara ilişkin AB Stratejisinin temel unsurları belirlendi. Zirve Sonuçları Belgesinin Türkiye ile ilgili kısımları, anılan Belgenin "Genişleme" başlığı altında yer aldı. Avrupa Komisyonu, diğer aday ülkeler bakımından izlenen yönteme uygun olarak, Türkiye'de AB'ye üyelik yönünde sürdürülen çalışmaları izlemek ve bu alandaki gelişmeler hakkında Zirveye düzenli olarak rapor vermekle görevlendirildi. Ancak, Türkiye'nin adaylığının, Lüksemburg Zirvesinde, Türkiye için özel olarak öngörülmüş bulunan bazı siyasi şartlara bağlanmış olması hususunda herhangi bir değişiklik yapılmaması nedeniyle, Cardiff Zirvesi sonuçları da Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmadı.

16 Temmuz'da; Türkiye'nin AB'den canlı hayvan et ithalatını yasaklayan kararında değişiklik yapmaması nedeni ile AT Komisyonunun karşı tedbirleri içeren kararı onaylandı (AB RG:16.07.1998, L 200).

22 Temmuz'da; "Türkiye için Avrupa Stratejisi" Belgesinin Türkiye tarafından yetersiz bulunması nedeniyle, Türkiye - AB ilişkilerinin geliştirilmesine dair görüş, talep ve önerileri içeren mukabil bir "Strateji Belgesi" AB tarafına iletildi **(24)**.

16 Eylül'de; Avrupa Parlamentosu AB-Türkiye ilişkilerinin ve Gümrük Birliği'nin işleyişi konusundaki raporunu kabul etti.

4 Kasım'da; Cardiff Zirvesi'nde alınan karar gereği, AB Komisyonu tarafından hazırlanan ve AB'ne üyelik için belirlenmiş olan Kopenhag Ölçütleri ışığında kaydedilen gelişmelere ilişkin Komisyon görüşlerini içeren ilk "İlerleme Raporu" yayımlandı.

3 Aralık'ta; Avrupa Parlamentosu, Türkiye-AB ilişkileri çerçevesinde Türkiye'nin siyasi ve ekonomik durumunu değerlendiren bir rapor kabul etti.

11-13 Aralık'ta; Avrupa Konseyi Viyana Zirvesi'nde; Avrupa İstihdam Paktının oluşturulması doğrultusunda istihdam politikalarının yakınlaştırılması sürecinin güçlendirilmesi kararlaştırıldı. Euro'nun dışarıda temsiline ilişkin koşullar belirlendi. Zirve Sonuçları Belgesinin genişlemeye ilişkin kısmında, Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem verildiği belirtildi ve Türkiye'nin AB üyeliğine hazırlanması amacına yönelik olarak oluşturulan Avrupa Stratejisinin, Lüksemburg ve Cardiff Zirveleri sonuçları da dikkate alınarak uygulanmasının taşıdığı önem vurgulandı. Türkiye, Zirve sonrasında, Avrupa Stratejisinin bir katılım stratejisi olarak yetersiz kaldığı ve geliştirilmesi gerektiği yönündeki tutumunu değiştirmedi.

18 Aralık'ta; AB Komisyonu, Türkiye'deki beş ekonomik ve sosyal amaçlı proje için toplam 133 milyon ECU tutarındaki yardımın MEDA fonlarından Türkiye'ye aktarılması için gereken onayı verdi. **(25)**

31 Aralık'ta; Konsey, Euro'ya katılan 11 üye devletin ulusal paraları ile Euro arasında, sabit ve geri dönüşsüz değişim oranlarını kabul etti.

1998'de yapılan TMMOB Demokrasi Kurultayı'nda; AB sürecine ilişkin şu değerlendirmeler yapıldı:

"TMMOB Demokrasi Programı: Bağımsızlık için; Emperyalizm ile her türlü siyasi, askeri, ekonomik bağımlılık ilişkilerine son verilmelidir. Bu doğrultuda bağımsızlığa zarar verecek hiçbir uluslararası anlaşma yapılmamalıdır. Emperyalizme bağımlılığı pekiştiren mali, diplomatik ve askeri anlaşmalar iptal edilmelidir. Ülkemizin bağımsızlığı her şeyin üstünde tutulmalı, yeraltı ve yerüstü tüm kaynakların tek ve gerçek sahibinin ülkemiz halkları olduğu bilinmelidir... Ülke ekonomisinin Avrupa Birliği, IMF, Dünya Bankası, OECD gibi uluslararası kuruluşların güdüm, tavsiye ve denetiminde yönlendirilmesine ve dış borçlanmalara son verilmelidir. Dış ve iç borçlar faizleriyle birlikte reddedilmelidir... Emeğin serbest dolaşımı talepleri yükseltilmeli, emeğin serbest dolaşımına da izin vermeyen Gümrük Birliği Anlaşması feshedilmelidir.

Ekonomi, Kalkınma, Sanayileşme: Türkiye'ye bakış: Uluslararası alanda; GATT, Uruguay Raundu, Gümrük Birliği gibi emperyalist amaçlar güden anlaşmalar, DTÖ (WTO), OECD, NAFTA benzeri emperyalist amaçlar güden örgütlenmeler dışında, ezilen dünyaya yönelik anti emperyalist anlaşmalar ve örgütlenmeler yaşama geçirilmelidir. Dünya Bankası ve IMF politikalarına uyulmamalı, Türkiye'nin karar alma süreçlerinde bulunmadığı Gümrük Birliği'nden çıkılmalıdır.

Küreselleşme: Bilim ve Teknoloji: Türkiye'de de devlet ve sermaye çevrelerinde bilim ve teknolojinin bu önemi anlaşılmış durumda. Söylem düzeyinde kalan kimi hedefler dışında atılan somut adımlar da var... Bu politikaların uygulanması için kullanılabilecek araçlar özelleştirme ile elden çıkarıldı, çıkarılmaya da devam ediyor. Planlama bir tarafa bırakılmış durumda. Devlet, dünyadaki mevcut düzeni koruyan ve güçlendiren uluslararası kurumlara üye oldu ve uluslararası anlaşmalara imza attı. Bu politikaların bir başka yönü daha var. OECD, Dünya Bankası, NATO, Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütler ve TUSİAD, Türkiye Bilişim Vakfı gibi Türkiye'deki sermaye güçlerinin ekonomik, siyasi ve askeri örgütleri bu politikaların hazırlanmasında önemli ve etkin rollere sahipler.

Tarım: GATT süreci ve AB ortaklık antlaşmaları gibi YDD'ye hizmet eden oluşumlar Dünya Bankası ve IMF gibi silahlarıyla ülke ekonomisinde özel bir yeri olan tarım ve tarıma dayalı sanayilere yapacakları müdahalelerin sonuçlarının daha çabuk alınacağını gözlemleyerek, tarıma devlet desteğinin kaldırılması,gümrük tarifelerinde indirim talepleri yanında kota uygulaması yapısal sorunlarını aşamamış tarım sektörünün rekabet gücünü ortadan kaldırmıştır. Ülkemizde halen üretim planlaması yapılmaması, yapılan desteklerin % 30'nun üreticiye ulaştığı bilinmesine rağmen destek unsurlarının ortaya konmaması, Toprak Reformunun içeriğinde yer alan tüm tarımsal faaliyetleri de kapsayarak tarımda beklenen gelişmeyi sağlayacak yapının oluşmasının önlenmesinden ortaya çıkan parasal zararların özelleştirme gelirlerinden çok fazla olduğu gerçektir. Parayla ifade edilemeyen değerlerin yok oluşu ise gelecek istatistiklerinde daha belirgin yer alacaktır.

Yerel Yönetim: Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üye olabilmek için yapılan başvurunun yanı sıra, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Kentli Hakları Sözleşmesi, AGİK anlaşmasına koşut olarak Maastricht Anlaşması'nın yanı sıra Habitat II, Yerel Gündem 21 gibi girişimlerde platformlar oluşturulmaya başlanılmıştır. Türkiye imza koyduğu ve TBMM'den geçirerek yasallaştırdığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı v.b. belgelerde tanımlanan koşulları yerine getirerek, yerel yönetimleri yurttaşların yönetime katılması ve demokrasinin gelişmesi için önemli bir araç olarak görmelidir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin yapılanması yeniden ele alınmalı, halk katılımını geliştirecek düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca yerel özerkliğin Anayasa güvencesine alınması, yönetsel ve mali özerkliğin sağlanması görevleri ile koşut düzeyde yeterli gelir sağlanması v.b. uygulamalar yerel yönetim yapısı güçlendirilerek, özerk, demokratik ve verimli bir yapı oluşturulmalıdır.

Enerji: Özelleştirmeler Ulusal Devlet Yapısına Bir Saldırıdır: Gelecekte ülkemizin enerji politikaları (teknolojik tercihler, mülkiyet, kaynak kullanımı) globalleşme söylemine paralel olarak kendi dışında çizilen senaryolara göre belirlenmektedir. Senaryonun ismi ise Avrupa Birliği ülkelerince saptanmış "Avrupa Enerji Güvenliği Anlaşması" başka bir deyişle "Avrupa Enerji Şartı"dır. Söz konusu anlaşmaya göre Avrupa enerji gereksinimini sağlamak üzere dört ana güzergah belirlenmiştir. Bu güzergahlardan gelecek enerji ile Avrupa Enerji Pazarı oluşturulacak ve enerji fiyatları da Avrupa sermayesinin kontrolünde olacaktır. Bu hatlardan ilki Kuzey Avrupa'yı ve Britanya Adası'nı beslemek üzere öngörülen Kuzey Denizi enerji kaynaklarını Avrupa'ya taşıyan hattır. İkinci hat Rusya enerji kaynaklarını Avrupa'ya taşıyan hattır ki, Orta Avrupa'ya taşıyan petrol ve doğalgaz hatlarıdır. Üçüncü hat Kuzey Afrika enerji kaynaklarını taşıyacak olan Magrip hattıdır. Bu hat şu günlerde tamamlanmıştır. Dördüncü hat ise Ortadoğu ve Orta Asya enerji kaynaklarını Avrupa'ya taşıması düşünülen hattır. Bu hattın Anadolu'dan geçmesi ise zorunluluktur. Avrupa ülkeleri belirlenen bu hatların güvenliğini, hatların kontrollerinin kendi sermayelerinde olmasında görmektedir. Bu amaçla iletim hatlarının geçeceği ülkeleri enerji sektörlerini özelleştirmeye zorlamaktadır. Anlaşma koşullarına göre taraf ülke sermayeleri yatırım yaptıkları ülke topraklarında belirli ayrıcalıklar alacaklardır. Bu anlaşmalarda ise yatırım yapılan ülke hukuku değil Avrupa da belirlenmemiş hukuk kuralları geçerlidir. Ülke içinde yaptıkları yatırımlardan doğan karlarını koşulsuz olarak yurt dışına (kendi ülkelerine) transfer edebileceklerdir. İletim hattının geçtiği ülke hat kira bedeli tespit hakkını Avrupa enerji marketine devredecektir. Uyuşmazlık konularında ise Avrupa mahkemeleri yetkili olacaktır. Söz konusu anlaşmaya bugün için Avrupa Birliği Ülkeleri dışında sadece Türkiye ve Cezayir imzalamıştır. Anlaşmaya paralel olarak da Türkiye'de enerji işkolunda özelleştirme çalışmalarına başlanmıştır. Türkiye'de yakın dönem özelleştirme çalışmaları her ne kadar 24 Ocak 1980'de ortaya konan politikalarla dillendirilse de ilk kez 1984 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu yıllarda özelleştirmeye karşı olabilecek muhalefeti engellemek üzere sendikalar yasasında ciddi değişikliklere gidilmiştir. Sendika yönetimlerinin yönetim süreleri arttırılarak sendika bürokrasisinin oluşması sağlanmıştır. Sendika seçimlerinde ise yöneticilerin atadığı delegelerle seçim yapılması getirilerek sendika bürokrasisinin yeri garantilenmiştir. Öte yanda hak ve destek grevleri yasaklanarak grev sadece ücret düzeyine indirilmiştir."

1 Ocak 1999'da; Avrupa Birliği'nde Tek Para (Euro) uygulamasına geçilmesi kararlaştırıldı. Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İspanya kaydi para olarak Euro uygulamasını başlattı. Bu süreçte, AB'nin Euro olarak tanımlanan ve uygulanan para politikasının sorumluluğu Avrupa Merkez Bankası'na bırakıldı. Danimarka, İsveç ve İngiltere Maastricht kriterlerinin çoğunu yerine getirmekle beraber, tek para sisteminin dışında kalmayı tercih etti **(26)**.

18 Ocak'ta; Göç ve sığınma hakkı konularında AB'ne egemenlik devrine olanak veren anayasaya değişikliğini gerçekleştirildi.

4-5 Mart'ta; AB'ne dahil 15 ülkenin Tarım Bakanları Berlin'de yapılan Avrupa Konseyi çerçevesinde toplanarak, Ortak Tarım Politikası reformu üzerinde büyük oranda uzlaştı ve tarım harcamalarına bütçeden ayrılan miktarın azaltılması ve bunun oranları hususunda görüş birliğine vardı.

24-25 Mart'ta; Almanya'nın Berlin kentinde yapılan ve 15 AB ülkesinin devlet veya hükümet başkanlarının katıldığı olağanüstü zirvede; genişleme, ortak tarım politikası

reformu, yapısal politikaların reformu, bütçe finansmanı ve AB bütçesine en fazla yardımı yapan Almanya, İsveç, Hollanda ve Avusturya'nın katkı paylarının % 25 oranında azaltılması konularını içeren Gündem 2000 (Agenda 2000) üzerinde genel bir anlaşmaya varıldı **(27)**.

IV. Ecevit Hükümeti (11.01.1999-28.05.1999) Programı'nda; *"2000'li yılların eşiğinde dünya yeni dönüşümlere sahne olurken, özellikle Avrupa yeniden yapılandırılmaktadır. Türkiye de Avrupa'daki bütünleşme sürecinde hakkı olan yeri, ulusal haklarından hiçbir ödün vermeksizin, er geç alacaktır."* ifadeleri yer aldı.

3-4 Haziran'da; Köln'de gerçekleşen Avrupa Birliği Zirvesi'nde, BAB'ın 2000 yılında feshedilmesine karar verildi ve Petersberg görevleri olarak adlandırılan BAB'ın kriz yönetim görevleri, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) kapsamına alındı. Bu görevler, insani yardım ve kurtarma, barışı koruma ve kriz yönetiminde muharebe kuvveti görevlerinden oluşmaktadır. Siyaset ve Güvenlik Komitesi, Askeri Komite vb birçok yapılanma kararları da söz konusu Zirve'de alındı. Zirvede, Türkiye'ye ilişkin özel siyasi koşulların bertaraf edilmesine ilişkin bir gelişme olmamasına karşın, Almanya ve Almanya ile birlikte hareket eden birkaç ülkenin Türkiye'nin "aday ülke" olarak telakki edilmesini olanaklı kılacak bir ifadenin sonuç belgesine eklenmesi istemi, Yunanistan, İsveç ve İtalya'nın bu ifadeye karşı çıkmaları sonucunda gerçekleşmedi **(28)**.

18 Haziran'da; Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Bürosu kuruldu.

21 Haziran'da; Bonn'da yapılan AB-ABD Zirvesi sonrası yayınlanan ortak bildiride, Yeni Transatlantik Gündemi çerçevesinde işbirliklerini güçlendirme ve özellikle uluslararası krizlerin önlenmesi ve çözülmesinde birlikte hareket etme taahhüdünde bulunuldu.

8 Temmuz'da; Türkiye-AKÇT Ortak Komitesi'nin ikinci toplantısında, Türkiye-AKÇT Serbest Ticaret Anlaşması'nın Menşe Protokolü'nde Türkiye'nin 1 Ocak 1999 tarihi itibariyle Pan-Avrupa Menşe Kümülasyonu Sistemi'ne dahil olması çerçevesinde gerekli değişiklikler yapıldı.

19 Temmuz'da; Viyana Avrupa Konseyi sonuçları uyarınca, 15 üye devlet, 10 aday MDAÜ, Güney Kıbrıs, Malta ve İsviçre'nin Dışişleri Bakanları'nın gerçekleştirdiği toplantıya Türkiye katılmayı reddetti.

30 Temmuz'da; Ekonomik ve Sosyal Komite tarafından, Avrupa'nın bütünleşmesinde sivil toplumun rolü ve katkısına ilişkin ilk konferans düzenlendi.

13 Ekim'de; Avrupa Komisyonu Türkiye için 2. İlerleme Raporu'nu açıkladı. Raporda, Türkiye'nin AB ile gümrük birliğini gerçekleştirme konusunda ciddi bir performans gösterdiğine dikkat çekilerek, aday ülkeler arasına Türkiye'nin de dahil edilmesi yönünde görüş bildirildi.

19 Ekim'de; Konsey, İnsan Hakları hakkındaki ilk yıllık raporunu yayınladı.

19 Kasım'da; Avrupa Güvenlik Şartı, "Yüzyılın son zirvesi" olarak nitelendirilen ve 54 AGİT üyesi ülkenin Devlet veya Hükümet Başkanlarının katılımıyla 18-19 Kasım 1999 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen Zirve'de imzalandı.

30 Kasım - 3 Aralık'ta; yeni bir tur ticaret müzakeresi başlatmak amacıyla Seattle'de yapılan DTÖ Milenyum Turu toplantısı, bir anlaşma sağlanamadan sona erdi.

10-11 Aralık'ta; Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Zirve Toplantısında, Türkiye'ye diğer aday ülkelerle eşit şartlarda adaylık statüsü resmen tanındı. Üyelik bakımından

gerekli olan reformların gerçekleştirilmesine yönelik olarak Türkiye için bir "Katılım Öncesi Strateji" geliştirileceği belirtildi. Katılım sürecinde, Türkiye'nin de Topluluk Programlarından faydalandırılacağı ve AB ile diğer aday üye ülkeler arasında yapılacak toplantılara dahil edileceği ifade edildi. Türkiye'nin AB'ye katılımında AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin bir ulusal program hazırlaması öngörüldü. Romanya, Slovakya, Letonya, Litvanya, Bulgaristan ve Malta ile katılım müzakerelerinin başlamasına ve AB'yi kuran Antlaşmaların yeniden düzenlenmesi için Şubat 2000'de Hükümetlerarası Konferansın yapılmasına karar verildi. 2003 yılına kadar, tüm Petersberg görevlerini yerine getirebilecek 60,000 kişilik Acil Müdahale Gücü'nün kurulması yönünde karar alındı. Ayrıca, Binyıl Bildirgesi kabul edildi.

17 Aralık'ta; Washington'da yapılan AB - ABD Zirvesi'nde; DTÖ konusunda yeni ve kapsamlı bir çok taraflı ticaret müzakeresi turunun başlatılmasına yönelik hazırlık çalışmalarına başlanılması taahhüt edildi. DTÖ faaliyetlerinin daha fazla şeffaflaştırılması ve gelişmekte olan ülkeler için daha çekici hale getirilmesinin gerekliliği vurgulandı.

14 Ocak 2000'nde; Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayınlanan, Avrupa Konseyi ve Parlamentosu'nun 68/2000/AT (Socrates programı) ve 69/2000/AT (Youth for Europe programı) sayılı kararları ile Türkiye'nin söz konusu programlara katılımı resmen onaylandı.

2-24 Mart'ta; Lizbon'da toplanan Avrupa Konseyi, AB ekonomisini modernleştirmek ve ABD ve yeni sanayileşen ülkeler gibi diğer büyük oyuncularla dünya pazarında rekabet edebilmesini sağlamak için "Lizbon Stratejisi"ni kabul etti **(29)**.

1 Nisan'da; AB Genel İşler Konseyi, Türkiye ile AB Arasındaki Gümrük Birliği'nin geliştirilmesine yönelik Tüzüğü kabul etti.

11 Nisan'da; Türkiye-AB Ortaklık Konseyi 39. toplantısını gerçekleştirildi ve AB - Türkiye İşbirliği Komitesi'ne bağlı sekiz alt komite oluşturulması ve hizmetlerin serbest dolaşımı ve kamu ihalelerinin karşılıklı olarak serbestleştirilmesi konusundaki görüşmelere başlanması kararları alındı.

TMMOB 35. Dönem (1998-2000) Çalışma Raporu'nda şu görüşler yer aldı:

"1998 yılında AB Türkiye ilişkileri siyasal alanda kesintiye uğramış ve Türkiye davet edildiği Avrupa Konferansı'na ayrıca Ortaklık Konseyi toplantısına katılmıştır. Ancak Aralık 1998 tarihli Avrupa Parlamentosu toplantısında Türkiye'nin AB'ne aday gösterilmesine yol açacak yeni değerlendirmeler yapılmış ve böylece Clinton'un Cardiff zirvesinde Türkiye'nin tam üyeliğini destekleyen girişimleri sonuç vermiştir. Türkiye'ye uyum süreçlerinde mali yardım yapılması gereği kabul edilirken, Yunanistan ile sorunların çözülmesi, Kürt kimliğinin tanınması ve Kürt sorunlarına barışçı ve siyasal çözüm bulunması gibi talepler yinelenmiştir.

Bütün bu gelişmelerden sonra Türkiye'nin AB'ne tam üyeliği aday ülke statüsü ancak 1999 yılında Aralık ayında toplanan AB Helsinki Zirve toplantısında kabul edilmiştir. Türkiye böylece AB (Müktesebatının) gerektirdiği uyum çalışmalarında geriye dönüşü olmayan bir yola girmiş bulunmaktadır.

Tam üyelik hedefine ulaşabilmesi, Türkiye-AB ilgili kurumlarının ortak çalışmaları ve esas olarak Türkiye'nin siyasi-ekonomik-askeri boyutları olan kararlarına bağlıdır. Türkiye-AB ilişkileri aynı zamanda yeni dünya dengeleri içinde de değerlendirilmesi gereken ilişkilerdir.

Şimdilik Başbakan B. Ecevit'in açıkladığı dört yıllık en az süreden başlayarak tam üyelik için yirmi yıllık bir süre gözükmektedir. Türkiye'nin tam üyeliği kabulü, hızlı değişen dünya koşullarında AB kurgusunun alacağı biçime ve Türkiye'nin o koşullardaki durumuna bağlı, belirsizlikleri içermektedir.

Bu ilişkilerin, TMMOB açısından önemli olan boyutuna da değinmek gerekmektedir. Türkiye AB ve DTÖ ile olan ilişkileri nedeniyle, yalnız sermaye ve malların serbest dolaşımı değil, aynı zamanda hizmetlerin serbest dolaşımı konusunda da bir gündem oluşturmak durumundadır. TMMOB ortamı için yabancı uyruklu mühendis-mimar sorunu bu nedenle acil ve önemli olmaktadır. Yabancı teknik elemanların Türkiye'de istihdam taleplerinin Gümrük Birliğine girdikten sonra artmakta olduğu da bilinmektedir. TMMOB'nin bu süreçte alınacak kararlardaki rolünü etkin kullanması ve üyelerinin haklarını örneğin mesleki tanınırlık alanında korumaya yönelik çalışmaları önem kazanmaktadır."

4 Temmuz'da; 4 Temmuz 2000 tarihli RG'de yayımlanan 4587 sayılı Yasa ile, Başbakanlığa bağlı olarak Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) kuruldu.

26 Temmuz'da; Avrupa Komisyonu, Türkiye için 2000-2004 döneminde Avrupa Yatırım Bankası tarafından idare edilecek olan 450 Milyon EURO tutarında bir kredi finansman paketini onayladı.

15 Ağustos'ta; Türkiye, BM'in Siyasi ve Kişisel Haklar Konvansiyonu ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Konvansiyonu'nu imzaladı. "İkiz Sözleşmeler" adı verilen bu iki sözleşme, kamuoyunda geniş tartışmalar yarattı.

22 Eylül'de; Avrupa Merkez Bankası, Amerikan Merkez Bankası ve Japon Merkez Bankası, Euro'nun desteklenmesi için karar aldılar.

17-18 Ekim'de; Türkiye ile AB arasında hizmetler ve kamu alımları alanlarında müzakerelere başlandı.

8 Kasım'da; AB Komisyonu, Türkiye hakkındaki 3. İlerleme Raporu'nu, Katılım Ortaklığı Belgesi Taslağı'nı ve Genişleme Stratejisi'ni açıkladı.

15 Kasım'da; Avrupa Parlamentosu'nda, "sözde soykırım" iddiaları hakkında karar almayı hedefleyen bir değişiklik önergesi, 213 red oyuna karşı 234 oyla kabul edildi, 93 parlamenter çekimser kaldı (Marillon Raporu). Türkiye, tavsiye niteliği taşısa da tam üyelik yolunda soykırım iddialarının raporda yer almasını şiddetle protesto etti.

15 Kasım'da; AB Komisyonu, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal reform programını desteklemek amacıyla MEDA programı çerçevesinde 150 Milyon EURO tutarında olan ve 2001 yılı içerisinde ödenmesi tamamlanacak olan bir hibe yardımına onay verdi.

4 Aralık'ta; AB Genel İşler Konseyi, Türkiye'nin Katılım Ortaklığı Belgesi'nin kabulüne ve Türkiye'ye Gümrük Birliği'nin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla 450 milyon Euro'luk Avrupa Yatırım Bankası Kredisi sağlanmasına yönelik kararı onayladı.

7-9 Aralık'ta; Nice Avrupa Konseyi, Nice Antlaşması'nı kabul ederek, üye ülkelerin genişleme sürecinde AB kurumlarındaki temsil güçlerinde değişikliğe gitti **(30)**. Avrupa Sosyal Gündemi onaylandı ve AB'nin 15 üye devleti ve vatandaşları tarafından bugün tanınan tüm haklarını ortaya koyan AB Temel Haklar Şartı ilan edildi.

28 Aralık'ta; Konsey, Komisyon'un üç yıllık bir dönemde Türkiye'ye MEDA II programı kapsamında 135 milyon Euro'luk yardım sağlanmasını önerdiği tüzüğü kabul etti.

2001-2005

1 Ocak 2001'de; yürürlüğe giren İthalat Rejimi gereği Gümrük Birliği öncesinde, % 16 düzeyinde olan ortalama koruma oranı 2001 yılı itibariyle AB ve EFTA ülkelerine karşı tüm sanayi ürünlerinde kaldırıldı. Ortalama koruma oranı, üçüncü ülkelere karşı % 4,6 oranında tutuldu. Yunanistan Euro'ya geçti.

26 Şubat 2001'de; Nice Antlaşması imzalandı ve 1 Şubat 2003'te yürürlüğe girdi. Ayrıca, AB Genel İşler Konseyi, tam üyelik sürecinde Türkiye'ye sağlanması öngörülen mali yardıma ilişkin Çerçeve Tüzüğü onayladı. Nice Antlaşması ile; Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu'ndaki üye ülkelerin oy dağılımları ve Avrupa Komisyonu üye sayıları yeni katılacak ülkeleri de kapsayacak şekilde yeniden düzenlendi.

8 Mart'ta; Türkiye için Katılım Ortaklığı ile ilgili olarak AB Bakanlar Konseyi Karar aldı. 24 Mart'da, Türkiye'nin, Kopenhag ekonomik ve siyasi kriterlerine uyum için yapması gerekenleri, AB müktesebatına uyum yükümlülüklerini, sağlanması gereken mali yardımları ve üyelik için gerekli kısa ve orta vadeli öncelikleri içeren ilk Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB), AT Resmi Gazetesi'nde yayımlandı. Kısa vadede 11 politik, 42 yapısal veya mevzuat değişikliği yapılması, orta vadede ise 8 politik, 52 ekonomik ve sosyal politika değişikliği yapılması öngörüldü. Bu belgede, özellikle Kopenhag siyasi kriterlerinin önemi vurgulanıyor. Belgede Kıbrıs konusu, ifade özgürlüğüne ilişkin hukuki ve anayasal güvencelerin güçlendirilmesi, toplantı ve şiddete yönelik olmayan gösteri yapma özgürlüğü, işkenceyle mücadele, sivil toplumun gelişiminin desteklenmesi, Türk vatandaşlarının ana dilde yayın özgürlüğü, idam cezasının kaldırılmasıyla ilgili anayasal ve hukuki düzenlemeler yer alıyor. Ekonomik kriterler ve mevzuata uyumla ilgili alanlarda da yapılması gereken değişikliklere de işaret ediliyor.

19 Mart'ta; Bakanlar Kurulunda kabul edilen "Topluluk Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı", 24352 sayılı mükerrer Resmi Gazetede yayımlandı **(31)**. Katılım Öncesi Ekonomik Program DPT tarafından ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği halinde hazırlandı ve Ekim 2001 tarihinde Avrupa Komisyonu'na iletildi.

11 Nisan'da; 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey Kanunu çıkarıldı **(32)**.

TMMOB 36. Dönem (2000-2002) Çalışma Raporu'nda, AB süreci ile ilgili şu değerlendirmeler yapıldı:

"Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasında ilk ilişkiler 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan Ankara Anlaşması ile başlamış olup, 01 Ocak 1996 yılında Gümrük Birliği ve Avrupa Savunma Birliği Anlaşmaları ile yeni bir sürece girmiştir.

AB genişleme sürecinde ki toplantılarından, 10-11 Aralık 1999 tarihinde yapılan Helsinki Zirvesinde aday ülkeler arasında, Türkiye'yi de almıştır. Aday ülke ilan edilmesinin ardından Katılım Öncesi Strateji'nin geliştirilmesi amacıyla Kopenhag kriterlerine uyum kapsamında siyasi (ülkede demokrasi, hukukun üstünlüğü,insan haklarına ve azınlık haklarına saygıyı teminat altına alan istikrarlı kurumların varlığı) ve ekonomik (işleyen ve aynı zamanda Birlik içinde rekabetçi baskılara diğer serbest piyasa güçlerine dayanabilecek bir serbest piyasa ekonomisinin varlığı) kriterleri belirlemek amacıyla "Ulusal Program" hazırlanmıştır. Siyasi kriterlerden yoksun olan bu program, Türkiye'nin yapmayı planladığı işleri bir kronoloji içerisinde AB taahhüt olarak sunmuştur.

AB ile Türkiye arasındaki ilişkilerde önemli olan ve üzerinde dikkatle durulması gereken konu ise, AB'nin önceki üyelerden adaylık sürecinde istemediği ekonomik konuları Türkiye'den istemesidir. AB'ye üyelik sürecini daha önce tamamlayan ülkeler için izlenen süreç siyasi konuların yerine getirildikten sonra adaylığın gerçekleşmesi ve ardından ekonomik uyumun gerçekleştirilmesidir.

AB Türkiye'nin IMF programlarına tamamen uymasını istemektedir. AB ülkelerinin IMF yönetimindeki payı ile yüzde 29.88'dir. AB, IMF programlarının uygulamış olduğu diğer ülkeler gibi Türkiye'nin de yoksullaştırıldığını bilmekte ve kabul etmektedir.

Avrupa Birliği'nin Türkiye için olmazsa olmaz gibi sunulması aslında savunma ve ekonomik anlamda yapılan yanlış politikalar ve sürekli düşman edinmenin ortaya koyduğu bir durum olarak görülmektedir. Türkiye'nin Avrupa Savunma Birliği içerisinde yer alması tam da komşu ülke düşmanlığı üzerine şekillendirilmiştir.

Siyasi anlamda yapılması gerekenleri sürekli erteleyerek Türkiye'deki haksızlık ve eşitsizlikleri görmemezlikten gelen hükümetler, ekonomik anlamdaki sömürüyü AB üyeliği tartışmaları ile gizlemeye çalışmaktadırlar. AB ve OECD toplantılarında gelişmiş olan ülkeler başka bir kategoriye alınırken, Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkelerden hukuk hizmetleri, muhasebe, denetim ve danışmanlık hizmetleri, vergi hizmetleri, mimarlık, mühendislik, entegre mühendislik, şehir plancılığı konularının piyasa ekonomisine açılması talep edilmektedir. Bu alanların yanı sıra çevre hizmetleri, enerji sektörü, ulaşım sektörü, finans hizmetleri, turizm sektörlerinin de piyasa koşullarına açılması talep edilmektedir.

Alınan bu kararlar sonucunda Ulusal Programa bakıldığında "Devletin ekonomiye doğrudan müdahalesi özelleştirme politikaları çerçevesinde olabildiğince daraltılacak" ifadesi ile kamusal alanda yapılacak olanlar açıkça ortaya konulmaktadır.

Yapılacakların ekonomik alana dair olmasının yanında, örgütlenmede, özellikle sendikal örgütlenmede, uluslar arası sözleşmelerin dikkate alınmamasının AB tarafında da bir sıkıntı yaratmadığı görülmektedir.

AB raporlarında enerji ile ilgili kısımda "coğrafi konum nedeniyle Türkiye, enerji konusunda kilit bir rol oynamaktadır. Türkiye önemli bir hidroelektrik enerji üreticisidir. Fakat Ortadoğu'ya, Karadeniz'e, Kafkaslara, Orta Asya'ya ve Körfez ülkelerine de açılmaktadır. Türkiye'nin stratejik konumu, Türkiye'yi Avrupa'ya petrol taşıması için bir transit ülke haline getirebilmektedir. Türkiye ve AB işbirliği için güçlü bir çerçeve oluşturulmuştur." ifadesi Türkiye'nin ne şekilde görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Mühendislik hizmetlerinin AB ülkelerinde kabul edilmediği bir şekilde bile Türkiye'ye dayatılması üzerinde önemle durulması gereken konulardan birisidir...

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Avrupa Birliği sürecini emekçi sınıfların çıkarları açısından ele almaktadır ve politikalarını buna göre belirleyecektir."

31 Mayıs-2 Haziran 2002'de yapılan **TMMOB 37. Dönem Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirgesi**'nde şu ifadeler yer aldı:

"... İsrail ile askeri/stratejik ittifakını gittikçe güçlendiren ve bu ittifaktan Filistin halkının insanlık tarihinin en utanmaz saldırılarından birine maruz bırakıldığı günlerde bile taviz vermeyen; gittikçe daha fazla bir NATO Ordusu kimliği kazanan ve NATO içerisinde de önemli bir kara ordusu özelliğiyle öne çıkan; diğer yandan AGSK süreci ile AB'nin de emrine sunulmak istenen Türkiye, emperyalizmin bölgemize yönelik kanlı müdahalelerinde bir asleri operasyon gücü olarak kullanılmak istenmektedir.

Emperyalizm, küreselleşme adı altında dikensiz bir sömürü bahçesi yaratma girişimleri dünya ölçeğinde ekonomik, siyasal ve ideolojik düzlemlerde de sürdürmektedir.

Emperyalizmin küresel ölçekte yürüttüğü yeniden yapılanma süreçlerinden Türkiye'yi en yakından ilgilendireni olan Avrupa Birliği bir sermaye örgütü olarak emperyalizmin bölgemizdeki belirleyici odağı olmaya soyunmuş durumdadır. Bu nedenle, Türkiye'nin AB ile ilişkileri de özellikle Gümrük Birliği ile belirginlik kazanan bir eşitsizlik taşımaktadır. Katılım Ortaklığı Belgesi'nde de açıkça yazıldığı üzere AB'ye entegrasyon süreci ekonomimizin IMF ve Dünya Bankası'na; siyasal karar mekanizmalarımızın da Brüksel'e havale edilmesi anlamını taşımaktadır. Türkiye'nin egemen sermaye çevrelerinin geleneksel eksik birikim sorunlarını aşmak üzere içerisine girmek için can attıkları Avrupa Birliği adaylık süreci mevcut eşitsiz gelişme koşullarında Türkiye ekonomisinin bütünüyle sömürgeleştirilmesi sonucunu doğuracaktır. Dolayısıyla bir yandan ABD diğer yandan AB eliyle müstemlekeleştirilmeye çalışılan Türkiye esas tarihinin en olumsuz dönemini yaşamaya aday olacaktır...

IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği'nce talep edilen yasal düzenlemeler hiçbir ciddi tartışma ve değerlendirme sürecine girmeden çok hızlı bir biçimde TBMM'den geçirilmiştir. Nisan-Haziran 2001 döneminde, her biri büyük bir talan ve yıkım yasası olan Şeker, Tütün, Doğalgaz Piyasası, Kamulaştırma, Uluslararası Tahkim, Bankacılık ve Merkez Bankası yasaları yürürlüğe konulmuştur.

Tütün, şeker yasası gibi yasalarla tarımsal üretim destekleri ortadan kaldırılarak, bunların yerine bir yanılsamadan ibaret olan Doğrudan Gelir Desteği politikası ikame edilmeye çalışılarak Türkiye tarımı adeta yok edilmeye çalışılmakta; Türkiye coğrafyası AB tarım üreticileri için büyük bir pazar haline getirilirken bu politikaların gerçek bir açlık riski taşıdığı görülmemekte...

Kamu İhale Yasası ve Yabancıların Çalışma İzinlerini düzenleyen yasa tasarılarıyla yabancı mühendis ve mimarların ülkemizde çalıştırılmaları kolaylaştırılmaktadır..."

11 Temmuz'da; 4703 sayılı "Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun" yayımlandı ve 11 Ocak 2002 tarihi itibariyle yürürlüğe girdi. Bu yasa, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 8-11. maddelerinin malların serbest dolaşımının en iyi şekilde temini amacıyla ticarette teknik engellerin kaldırılması konusunda AB araçlarının Türk mevzuatına dahil edilmesini öngörmesi üzerine, AB'nin ticarette teknik engellerin kaldırılması konusundaki mevzuatının listesi ile bu mevzuatın Türkiye tarafından uygulanma koşul ve kurallarını belirleyen 2/97 sayılı OKK gereği hazırlandı. Süreç içinde uyumu yapılan teknik mevzuatın hukuki altyapısının oluşturulmasını hedefleyen Türkiye'de "Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile Onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik", "CE Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesi ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik" ve "Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik" yürürlüğe girdi. Türkiye'de üretilerek iç piyasaya arz edilecek olan ürünlerin CE işareti taşıması zorunlu tutulmadı **(33)**.

25 Temmuz'da; Komisyon, "Avrupa Yönetişimi" başlıklı bir Beyaz Kitap kabul etti.

5 Eylül'de; Avrupa Birliği Parlamentosu, Kıbrıs konusunda Jacque Paas tarafından hazırlanan ve Kıbrıs'ta bir çözümün bulunamayışının sorumlusu olarak Türkiye gösterilirken, 2004 yılında bir çözüm olmasa dahi Kıbrıs'ın üyeliğinin gerçekleşeceğini belirten raporu kabul etti.

9-13 Kasım'da; DTÖ Bakanlar Konferansı Doha'da yapıldı.

13 Kasım'da; Avrupa Komisyonu Türkiye için 4. İlerleme Raporu'nu açıkladı. Raporda; *"IMF ve Dünya Bankası tarafından finansal destek sağlanmış ve yeni ekonomik planın uygulanma boyutuyla ilgili önemli sayıda yasa 2001 yılının ikinci çeyreğinde hızlı bir biçimde kabul edilmiştir. Bu reformların amacı, krizin aşılması ve AB üyeliği için ekonomik kriterlerin yerine getirilmesine yardımcı olmaktır."* ifadesi yer aldı.

14-15 Aralık'ta; Leaken Avrupa Konseyi zirvesinde, Türkiye'nin katılım müzakerelerine yaklaştığı ve AB'nin geleceği ile ilgili konvansiyon çalışmalarına katılacağı ilan edildi. Avrupa'nın Geleceği Konvansiyonu resmen kuruldu **(34)**.

1 Ocak 2002'de; AB ülkelerinde ortak para birimi olan EURO dolaşıma girdi. Türkiye'ye yönelik katılım öncesi mali yardıma ilişkin Yönetmelik yürürlüğe girdi. Yönetmelik ile, Türkiye-AB Mali İşbirliğinin işleyişine ilişkin süreç, diğer aday ülkelere yakınlaştırıldı ve ilk defa Türk girişimcilerine PHARE, ISPA, SAPARD, CARDS (- Batı Balkanlara yönelik) ve TACIS (Technical Assistance for the Community of Independent States) programları kapsamındaki ihalelere katılım olanağı getirildi **(35)**.

22 Ocak'da; Gümrük Birliği'nin kamu ihaleleri ve hizmetleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi çerçevesinde, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kabul edildi.

14 Şubat'ta; AB mali yardımlarının yönetimi ile ilgili olarak AB Komisyonu ve Türk Hükümeti arasında Mutabakat Zaptları imzalandı, Ulusal Fon ve Merkezi Finans ve İhale Birimi'nin yapısı, işleyişi ve sorumlulukları belirlendi.

19 Şubat'ta; Kopenhag siyasi kriterlerine uyum amacıyla hazırlanan 1. Uyum Paketi (TCK, terörle mücadele ve DGM kanunlarında değişiklik getiren) yürürlüğe girdi.

28 Şubat'ta; AB'nin Geleceğine İlişkin Konvansiyon, ilk toplantısını Brüksel'de gerçekleştirdi.

4 Mart'ta; Avrupa Yatırım Bankası, Silivri'de inşa edilecek doğalgaz tesisleri projesi için TPAO'ya 90 milyon Euro tutarında kredi verdi.

15-16 Mart'ta; AB Hükümet ve Devlet Başkanlarının Barselona'da gerçekleştirdiği Bahar Zirvesi'nde enerji ve finans piyasalarının serbestleştirilmesi, istihdamın artırılması, esnek işgücü pazarı yaratılması, Avrupa çapında ulaşım şebekelerinin birbirine bağlanması, Ortadoğu sorunu gibi ekonomi ve dış ilişkiler konuları ele alındı ve Türkiye, diğer aday ülkelerle birlikte 15 Mart oturumuna katıldı.

9 Nisan'da; Kopenhag siyasi kriterlerine uyum amacıyla hazırlanan 2. Uyum Paketi (dernekler, siyasi partiler ve basın kanunları başta olmak üzere önemli yasal değişiklikler getiren) yürürlüğe girdi.

31 Mayıs'ta; 15 AB üyesi ülke, hava kirliliğinin azaltılmasına yönelik dünya çapındaki anlaşma olan Kyoto Protokolü'nü eş zamanlı olarak onayladı.

5 Haziran'da; İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) tarafından AB üyeliğine destek için düzenlenen "Sivil Toplum Ortak Görüşü: Türkiye'nin Yeri Avrupa Birliği'dir. Kaybedecek Zamanımız Yoktur" başlıklı Basın Toplantısı'nda, katılımcı kuruluşları adı arasında TMMOB'a da yer verildi. TMMOB, bilgisi dışında adının kullanıldığını belirtti ve "Türkiye'nin bir refah toplumu olmasının ya da demokrasinin eksiksiz hayata geçirilmesinin AB'ye endekslenmesi, yanlış ve yanıltıcıdır" açıklamasını yaptı.

21-22 Haziran'da; Seville zirvesinde, devlet ve hükümet başkanları, Türkiye'nin gerçekleştirdiği reformların memnuniyet verici olduğunu vurguladı ve Türkiye'nin adaylığının bir sonraki aşamasına ilişkin kararın da Kopenhag Zirvesinde alınabileceğini belirttiler. Avrupa Konseyi, AB sığınma ve göç politikası üzerinde anlaşmaya vardı

28 Haziran'da; AB ile Türkiye arasında Topluluk programlarına katılımın genel ilkelerini belirlemek üzere imzalanan Çerçeve Anlaşma, 28 Haziran 2002 tarihli RG'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

4 Temmuz'da; Hazine Müsteşarlığı "Belediye Su ve Kanalizasyon Altyapı Programı"nın finansmanına yönelik olarak Avrupa Yatırım Bankası ile 40 milyon Euro tutarında kredi anlaşması imzaladı.

15 Temmuz'da; Kopenhag siyasi kriterlerine uyum amacıyla hazırlanan, çeşitli kanunlarda değişiklik öngören Uyum Paketi yürürlüğe girdi.

23 Temmuz'da; Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması, yürürlüğe girdiği tarihin 50. yılında sona erdi.

3 Ağustos'ta; Kopenhag siyasi kriterlerine uyum amacıyla hazırlanan 3. Uyum Paketi yürürlüğe girdi. TBMM'de kabul edilen yasayla, "savaş ve yakın savaş tehdidi" dışında idam cezası kaldırıldı, Kürtçe de dahil farklı anadil ve lehçede yayına izin verildi, anadilde öğrenim serbest bırakıldı, Azınlık Vakıfları'na gayrimenkul edinme, kendi taşınmazları üzerinde tasarrufta bulunma hakkı tanındı.

14 Ağustos'ta; 2002-2005 dönemini kapsayan "Katılım Öncesi Ekonomik Program", Yüksek Planlama Kurulu tarafından kabul edilerek AB'ye iletildi.

3 Eylül'de; Türkiye Avrupa Kolordusu'na (Eurocorps) katıldı. Ayrıca, "Türkiye ile Avrupa Birliği arasında oluşturulan ve Türkiye-AB dolaşım belgelerinin kullanım esasları ile ilgili Gümrük Birliği'nin Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı, RG'de yayınlandı.

26 Eylül'de güncellenen **Emek Platformu Programı**'nda; AB süreci şöyle değerlendirildi:

"Emeğin serbest dolaşımına izin vermeden, sadece malların serbest dolaşımı anlamına gelen Gümrük Birliği anlaşması Türkiye'nin çıkarlarına uygun biçimde gözden geçirilmelidir. Dünya Ticaret Örgütü ve OECD bünyesinde yürütülen hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi çalışmalarının, GATS 1994 Anlaşmaları içinde kalkınma politikalarına aykırı düzenlemelerin yeniden müzakere edilmesi için uluslararası girişimlerde bulunulmalıdır."

24-25 Ekim'de; Olağanüstü Brüksel Zirvesi'nde AB'ye üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanları Avrupa Komisyonu'nun ilerleme raporunda belirttiği reformlardan duydukları memnuniyeti dile getirdiler ve Türkiye'nin katılım müzakerelerine yaklaştığı vurgulandı. Türkiye'nin reformlara devam etmesi gerektiğini belirten Sonuç Bildirgesi'nde, Kopenhag zirvesinde, Avrupa Komisyonu'nun ilerleme raporunu esas alarak, Helsinki ve Seville zirvelerinin Sonuç Bildirgesi'nde belirtilen görüş ışığında, Türkiye'nin adaylığının bir sonraki aşaması konusunda karar alacaklarını bildirildi.

28 Ekim'de; "Avrupa Anayasası" Taslağı, Avrupa Konvansiyonu'nun genel oturumunda sunuldu.

27-28 Kasım'da; Kopenhag'da toplanan Avrupa Akreditasyon Birliği (EA) Genel Kurulu'nda Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)'ın üyeliği kabul edildi **(36)**.

11 Aralık'ta; Kopenhag siyasi kriterleri ile Anayasa'ya uyum çerçevesinde hazırlanan ve çeşitli yasalarda değişiklik öngören yasa tasarısının, yürütme ve yürürlük maddeleri dışındaki tüm maddeleri, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi.

12-13 Aralık'ta; Kopenhag Avrupa Konseyi Zirvesi sonucunda 10 aday ülkenin 1 Mayıs 2004 itibariyle üye olmaları kararı alındı. Zirve'nin Sonuç Bildirgesi'nin Türkiye bölümünde, Konsey'in 2004 yılı İlerleme Raporu ve Komisyon'un görüşleri ışığında, Aralık 2004 tarihli Zirve'de Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığı kararını alması halinde müzakerelerin gecikmeksizin başlatılacağı belirtildi.

V. Ecevit Hükümeti (28.05.1999 - 18.11.2002) Programı'nda; *"Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği, tarihten, coğrafyadan ve anlaşmalardan doğan hakkıdır. Türkiye'nin Avrupa Birliğine öteki üyelerle eşit hak ve statüye sahip tam üyelik hedefinin gerçekleştirilmesine çalışılacaktır. Avrupa'daki bütünleşme süreci içinde yerini alacak olan Türkiye, bunu gerçekleştirirken ulusal hak ve çıkarlarını her zaman titizlikle gözetmeye devam edecektir. Bu çerçevede Avrupa Birliği ile ilişkilerimize ivme kazandırabilecek fırsat ve gelişmeler dikkatle izlenecektir. Türkiye, siyasî ve ekonomik planda olduğu kadar güvenlik ve savunma konularında da, Avrupa ve Transatlantik yapılanmaları ve oluşumları içinde tam ve eşit biçimde yer almak için kararlı bir yaklaşım içinde olacaktır. Gümrük Birliğinin uygulamada ortaya çıkan sakıncalarını gidermek için etkin girişimlerde bulunulacaktır."* ifadeleri yer aldı.

19 Aralık'ta; Avrupa Komisyonu Türkiye için Yapısal Uyum Yardımı kapsamındaki 75 milyon Euro'luk ikinci ödemeyi onayladı.

20 Aralık'ta; Avrupa Komisyonu, Türkiye için öngördüğü 2002 yılı katılım öncesi mali yardım programını onayladı ve program dahilinde Türkiye tarafından AB üyeliğinin gerekliliklerini üstlenmeye hazırlık amacıyla tasarlanmış 18 farklı projeye 126 milyon Euro destek verileceği ifade edildi.

27 Aralık'ta; Türkiye, AB Komisyonu ile Leonardo, Socrates ve Gençlik programlarının her biri için Hazırlık Tedbirleri Anlaşmaları ve Socrates Programı Pilot Uygulamaları Anlaşmasını imzaladı.

TMMOB 37. Dönem (2002-2004) Çalışma Raporu'nda; AB süreci şöyle değerlendirildi:

"Erken genel seçim sonrasında mevcut politikaları sürdürecek bir siyasi iktidarın oluşması durumunda, bu siyasi iktidar demokratikleşmeyi AB ile pazarlık sınırlarında tutarak, uluslararası sermayenin dayattığı düzeni pekiştirmeye çalışacaktır. Avrupa Birliğine entegrasyon adı altında yapılan düzenlemeler, bu kez daha teknik ayrıntıları da kapsayarak sürecektir. Özelleştirmeler hızlanacaktır. Uluslararası sermayenin ve yerli ortaklarının beklentisi, halkımızın temel hak ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesi talebini, AB kriterleriyle sınırlayarak ekonomik programa devam edilmesidir…

Emperyalizm, küreselleşme adı altında dikensiz bir sömürü bahçesi yaratma girişimlerini dünya ölçeğinde ekonomik, siyasal ve ideolojik düzenlemelerde de sürdürmektedir. Emperyalizmin küresel ölçekte yürüttüğü yeniden yapılanma süreçlerinden Türkiye'yi en yakından ilgilendireni olan Avrupa Birliği, bir sermaye örgütü olarak emperyalizmin

bölgemizdeki belirleyici odağı olmaya soyunmuş durumdadır. Bu nedenle, Türkiye'nin AB ile ilişkileri de özellikle Gümrük Birliği ile belirginlik kazanan bir eşitsizlik taşımaktadır. Katılım Ortaklığı Belgesinde de açıkça yazıldığı üzere AB'ne entegrasyon süreci ekonomimizin IMF ve Dünya Bankası'na; siyasal karar mekanizmalarımızın da Brüksel'e havale edilmesi anlamı taşımaktadır. Türkiye'nin egemen sermaye çevrelerinin geleneksel eksik birikim sorunlarını aşmak üzere içerisine girmek için can attıkları Avrupa Birliği adaylık süreci mevcut eşitsiz gelişme koşullarında Türkiye ekonomisinin bütünlüğüyle sömürgeleştirilmesi sonucunu doğuracaktır. Dolayısıyla bir yandan ABD diğer yanda AB eliyle müstemlekeleştirilmeye çalışan Türkiye esas tarihinin en olumsuz dönemini yaşamaya aday olacaktır.

Bu bağlamda, AB ile ilgili gelişmeler izlenecek, özellikle mesleklerin karşılıklı tanımlanması, kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı ile ilgili sürece müdahil olunacak, bu konudaki TMMOB ilkeleri ve üyelerimizin çıkarları savunulacaktır."

11 Ocak 2003'te; Siyasi Partiler Kanunu, Basın Kanunu, Dernekler Kanunu, Dilekçe Kanunu olmak üzere toplam 16 ayrı yasada değişiklik getiren 4. Uyum Paketi RG'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

23 Ocak'ta; AB'ye uyum çalışmaları çerçevesinde hazırlanan ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda AİHM kararları doğrultusunda yargılamanın iadesine gidebilme konusunda önemli değişiklikler getiren 5. Uyum Paketi yürürlüğe girdi. Beşinci Uyum Paketi ile daha önce Üçüncü Uyum Paketi'nde yer almış hükümlerin kapsamı genişletildi.

1 Şubat'ta; AB'nin tarihindeki en büyük genişlemenin yolunu açarak gerekli kurumsal yapılanmayı düzenleyen Nice Antlaşması yürürlüğe girdi.

Dönem içerisinde iktidarda olan **Gül Hükümeti (18.11.2002 - 14.03.2003) Programı'nda;** "*Avrupa Birliği'ne tam üyelik, ekonomik ve demokratik gelişimin sağlanması bakımından öncelikli hedefimizdir. Öte yandan AB'nin sunduğu ekonomik ve demokratik standartlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler, tam üyelik şartına bağlı olmaksızın desteklenecektir.*" ifadeleri yer aldı.

26 Mart'ta; NATO - AB Güvenlik Anlaşması imzalandı.

20-21 Mart'ta; Avrupa Konseyi Brüksel Zirvesi gerçekleştirildi ve zirve toplantısı sonucunda Lizbon reform programına ilişkin öncelikli amaçlar ve bu amaçları gerçekleştirmek için çeşitli yönlendirmeler ve belirli önlemler üzerinde uzlaşmaya varıldı.

26 Mart'ta; AB Komisyonu, Bulgaristan, Romanya ve Türkiye için gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi taslak metnini ve katılım öncesi mali yardıma ilişkin önerisini sundu.

31 Mart'ta; AB, ilk ortak askeri operasyon için, Makedonya'da görevi NATO'dan devraldı.

5-6 Nisan 2003'te yapılan **TMMOB II. Mühendislik ve Mimarlık Kurultayı**'nda, AB süreci ile ilgili şu değerlendirmeler yapıldı:

"TMMOB ve Odaları; gerek Dünya Ticaret Örgütü gerekse Avrupa Birliği (Gümrük Birliği) kanallarından gelen teknik ve mesleki mevzuat uyarınca mühendislik/mimarlık

meslek alanlarının düzenlenmesine dönük uyumlaştırma (emperyalist/kapitalist ilişkilere tümüyle bağlanmak anlamında) çalışmalarına karşı durur, bu yönde izlenen politika ve uygulamalar ile mücadele eder.

TMMOB ve Odaları; "ulusal egemenlik ve bağımsızlık", "ulusal kalkınma", "aydınlanma" ve "emek" ekseninde meslek alanlarını düzenler. Meslek alanlarının düzenlenmesinde kamu/toplum yararını gözetir...

Şu talepler dile getirilmelidir: AB gibi emperyalist birliklerin dayattığı küreselleşme politikalarının karşısında durulmalıdır. TMMOB'nin bu "akıntıya kapılmayıp", AB ile bütünleşmeci anlayışları teşhir etmesi gerekir."

9 Nisan'da; Avrupa Parlamentosu, Strasburg'da yapılan oturumda, Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi'nde katılım müzakerelerini tamamlayan 10 aday ülkenin Birliğe katılımını onayladı.

14 Nisan'da; Avrupa Komisyon tarafından hazırlanan yeni Katılım Ortaklığı Belgesi, AB Konseyi tarafından kabul edildi. AB Komisyonu, Katılım Ortaklığı Belgesi ile Türkiye'ye 2004-2006 yılları arasında toplam 1 milyar 50 milyon Euro hibe yardımı yapmayı taahhüt etti.

19 Nisan'da; TBMM'de, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmekle görevlendirilen ve TBMM'ye sunulan kanun tasarı ve teklifler ile kanun hükmünde kararnamelerin AB mevzuatına uygunluğunu inceleyecek ve ihtisas komisyonlarına görüş sunacak olan "AB Komisyonu" kuruldu.

5 Mayıs'ta; Türkiye, Türkçe'yi Avrupa Konseyi dilleri arasından çıkartma kararı aldı.

12 Haziran'da; Türkiye için gözden geçirilmiş "Katılım Ortaklığı Belgesi" (KOB), AB RG'nde yayınlandı.

19-20 Haziran'da; Avrupa Konseyi Zirvesi Selanik'te gerçekleştirildi ve Zirve'ye aday ülkeler gözlemci olarak katıldı. Başta 2003 yılı sonuna kadar tamamlanması öngörülen hukuki düzenlemeler olmak üzere, Türk hükümetinin reform sürecinin devam ettirilmesine ilişkin kararlılığının memnuniyetle karşılandığı belirtildi ve katılım müzakerelerinin başlatılması için Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi yönünde sürdürülen çabaların desteklendiği ifade edildi. Toplam 105 temsilcinin bulunduğu Avrupa'nın Geleceği Konvansiyonu, 28 Şubat 2002 tarihinde başladığı çalışmalarının sonucu olan "Anayasal Antlaşma" Taslağını Selanik Zirvesi'ne sunarak sona erdirdi.

1 Temmuz'da; Türkiye, AİHM'nin 6. protokolünü onayladığına dair Yasa'yı yürürlüğe koydu

14 Temmuz'da; AB Komisyonu, Gümrük Birliği'nin genişletilmesi ve derinleştirilmesine yönelik Eylem Planını açıkladı.

19 Temmuz'da; Kopenhag siyasi kriterlerine uyum amacıyla hazırlanan, çeşitli kanunlarda değişiklik öngören 6. Uyum Paketi yürürlüğe girdi.

24 Temmuz'da; 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesi ışığında güncelleştirilmiş olan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" yürürlüğe girdi. Geniş çaplı bir siyasi ve ekonomik reform gündemi ortaya koyan Ulusal Program'da, kısa (2003) ve orta vadeli (2004 yılı sonuna kadar) hedefler net bir şekilde belirtilmektedir **(37)**.

7 Ağustos'ta; Kopenhag siyasi kriterlerine uyum amacıyla hazırlanan, çeşitli kanunlarda değişiklik öngören 7. Uyum Paketi yürürlüğe girdi.

8 Ağustos'ta; Türkiye ile KKTC arasında Gümrük Birliği Çerçeve Anlaşması imzalandı.

15 Ağustos'ta; "Katılım Öncesi Ekonomik Program" AB Komisyonu'na iletildi.

10 Eylül'de; AB uyum yasalarını uygulanmasının izlenmesi amacıyla "Reform İzleme Grubu" ve Türkiye'nin Avrupa'da tanıtımı için "AB İletişim Grubu" kuruldu.

19 Eylül'de; Türkiye-KKTC Gümrük Birliği Çerçeve Anlaşması gelen tepkiler üzerine askıya alındı.

28 Eylül'de; AB, KKTC'ne yönelik ekonomik yardım paketini onayladı.

8 Ekim'de; Avrupa Birliği'nden sağlanacak mali yardımların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için kurulan "Merkezi Olmayan Mali Yapılanma" onaylandı ve böylece AB mali yardımlarının yönetimi Türkiye'ye geçti. Avrupa'nın geleceğinin tartışıldığı Hükûmetlerarası Konferans'a her aday ülke gibi Türkiye de temsilci gönderdi. Ancak, aday ülkelere Konvansiyon'da görüş bildirmeleri imkânı tanınmasına rağmen "mevcut görüş birliğini bozamayacak olmaları" ilkesi getirildi.

5 Kasım'da; AB Komisyonu, Türkiye İlerleme Raporunu açıkladı **(38)**.

12-13 Aralık'ta; Avrupa Birliği Zirve toplantısı Brüksel'de gerçekleştirildi ve Konsey, Komisyon'un raporu ve tavsiyeleri temelinde, 2004 Aralık ayında yapılacak olan Zirve'de alınacak karar ışığında Türkiye ile birlikte çalışacağı taahhüdünü vurguladı.

15 Aralık'ta; Türkiye ile AB mali işbirliği çerçevesinde finanse edilen projelerin değerlendirmesinin yapıldığı Ortak İzleme Komitesi Toplantısı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nde gerçekleştirildi.

19-20 Aralık 2003 tarihlerinde Ankara'da yapılan **"Küreselleşme ve AB Süreçlerinin Ülke Sanayi ve Mühendislerine Etkileri"** konulu **TMMOB Sanayi Kongresi 2003 Sonuç Bildirgesi**'nde şu ifadeler yer aldı:

"AB'ye üye olma sürecinde, gümrük birliğine geçişte olduğu gibi, uyum paketi yürürlüğe konmakta, sanayi tesisleri Avrupa'nın taşeronu olarak düşük katma değerli ürünlerle ihracata zorlanmaktadır. Teknoloji düzeyini artıracak, AR-GE çalışmalarını hızlandıracak, yeni ürün veya ürün geliştirmeye dayalı bir araştırma politikası saptayacak, mühendisleri verimli, üretken ve söz sahibi kılacak bir yapılanmaya engel olunmaktadır…

Ülkenin kalkınması, işgücünün tam istihdamı, refah düzeyinin arttırılması ve çalışana insanca yaşama koşulları sağlanması için en önemli olgu sanayileşmedir. Ülke kaynaklarının etkin ve doğru kullanıldığı, sanayiye ayrılan yatırım paylarının arttırılarak tüm bölgelere yayıldığı, çevre faktörü ihmal edilmeksizin, teknolojinin düzeyinin geliştirilerek yüksek katma değerli ürüne öncelik verildiği, mühendisin yatırım ve üretimde söz sahibi olduğu bir sanayileşme politikasının yürürlüğe konulması zorunludur.

Gümrük Birliği sürecinin ardından başlayan ve ülkedeki tüm toplumsal, ekonomik yaşamı büyük ölçüde etkisi altına alan AB'ye aday olma sürecinin doğru değerlendirilmesi önemlidir. AB adaylığı sürecinde ülkemizin kaynak, sanayi ve insan potansiyelinin öncelikle ele alınması ve 2023 vizyonunda bu önceliklerin yer alması öngörülmelidir. Gümrük Birliği; yatırımların sanayiye yönelmesini önlemiş, ülkede ithal malların tüketilmesini

sağlayarak atıl kapasite ve maliyet enflasyonu yaratmıştır. Ayrıca ülkemizdeki sanayileşme politikalarında büyük ölçüde engel teşkil etmiştir. AB'ye geçiş sürecinde sanayi yeniden yapılanmak zorundadır.

Ülke sanayiinin önceliklerinin saptanmasında ve yeniden yapılanmasında, teknolojik gelişimi, üretim süreçlerinin yenilenmesini ve ürün geliştirilmesini sağlayarak ve yeni ürün tasarımına yönelik mühendislik yapısını kuracak AR-GE çalışmaları teşvik edilmelidir. Ülkemizde AR-GE faaliyetlerine ayrılan payın eşik değer olarak kabul edilen GSMH'nın %1'i seviyesine getirilmesi zorunludur. İnovasyon (yenilikçi gelişmeler) ve AR-GE çalışmalarında Altıncı Çerçeve Programı fonlarından yararlanılmalıdır.

Üniversite, sanayi, meslek odaları ve sektör kuruluşları arasında işbirliği yapılması, sanayiinin sorunlarının tartışılması ortak çalışmaların oluşması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi için zorunluluktur. Bunun örneklerinin olumlu etkileri kongrede ortaya konulmuştur.

Avrupa Birliği'ne yönelik uyum yasalarında Teknik Mevzuatın AB'ye göre düzenlenmesi, tek taraflı bir baskı aracı olmaktan kurtarılmalıdır. Türkiye koşulları, sanayiinin yapısı, firmaların finansal bunalımı ve ihracat olgusu birlikte değerlendirilmeli ve ürünlerin, Avrupa'nın taşeronluk anlayışı ve fason işleme sistemine göre imalatı önlenmelidir. Yüksek katma değerli sanayi ürünü, ihracatta temel kriter olarak belirlenmelidir.

Küreselleşmenin mantığı gereği, AB sürecinde özelleştirilmelerin hızlandırılması baskısı kamuya ait tesislerin yok pahasına satılmasına ve karlı pek çok kuruluşun talan edilmesine, kaldı ki özelleştirmeden sağlanan gelir, özelleştirme için yapılan masrafları dahi karşılamamaktadır, doğal kaynaklarımızın uluslar arası tekellerin eline geçmesine, sanayi ürünleri üreten mevcut fabrikaların çok uluslu sermaye kuruluşlarının eline geçmesine, istihdam hacminin daralmasına, dolayısıyla bilimsel, teknolojik gelişmelerin engellenmesine neden olmaktadır. Devletin vergiden yoksun kalmasına fırsat vermektedir. Bu uygulamaların ülkemizdeki son örneklerini TEKEL ve Seydişehir Alüminyum olarak vermek mümkündür. Dolayısıyla Seydişehir Alüminyum Entegre tesisleri ve TEKEL'in yağmalanmasına engel olunmalıdır. Türkiye'nin stratejik tesisleri, TEKEL, TÜPRAŞ, PETKİM, TÜRK TELEKOM, Seydişehir Alüminyum vs. özelleştirme adı altında çok uluslu şirketlere peşkeş çekilmektedir. Ulus arası emperyalist tekeller IMF, Dünya Bankası ve DTÖ aracılığıyla gelişmekte olan ülkelere yapısal uyum politikaları dayatılarak bu ülkelerdeki kamu yatırımlarının özelleştirilmesini hızlandırmaktadırlar. Dünya tekellerinin ve çok uluslu şirketlerin egemenlilerinin bu düzeye ulaşmasının demokrasideki olumsuz etkilerini de gözden ırak tutmamak gerekir.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları; Türkiye'de sanayinin tüketim malları sektörüne, turizme, bankacılığa, sigortacılığa yani üretken olmayan, istihdamı daha karlı alanlarına gelmekte ve pek çok firmayı ucuza kapatmaktadırlar. Bu durum da dahil her türlü avantaj sağlayacak kolaylıklar yapılmakta, çalışma teknoloji bölgeleri yasası, serbest bölgeler yasası, yabancı sermaye yasası ile talan hızlanmaktadır. Ülkemizde doğrudan yabancı sermaye yatırımları yeni yatırımlar olmayıp daha çok mevcut firmaların çok uluslu şirketler tarafından satın alınması şeklinde karşılık bulmaktadır. Bunun da istihdama ve yatırımın arttırılması konusunda olumlu bir etkisinin olmadığı açıkça görülmektedir.

Halen üretim yapmakta olan tesislerin çevreye zararını önleyecek mevzuat ciddi bir biçimde ele alınmalı, sorumluluk kargaşası önlenmeli ve uygulamada devletin teşviki esas alınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın ülkemize yansımaları, çevre mevzuatı ile birlikte düşünülmelidir.

Küreselleşme sürecinde, işgücü üzerindeki pazarlıklar hızlanmış, sendikaların gücü iyice sınırlanmış, emek haklarının düşük ücretle baskılanması yasal zemine oturtulmuştur. Böylece Türkiye'nin ucuz emek cenneti olmasıyla birlikte sanayide katma değer içindeki ücret payının asgariye düşürülmesi planlanmıştır. Nitekim son beş yıl içinde hem işçi başına düşen katma değer, hem de çalışılan saat başına düşen katma değer artışı oldukça düşük kalmıştır.

İncelenen sektörlerde ortaya çıkan tablo, gelinen noktanın sanayileşme yönünden iç açıcı olmadığını vurgulamaktadır. Kimya sanayi, küçük ölçekli tesislerin egemen olduğu, ilaç, kozmetik, plastik ürünler temizlik ürünleri, ana kimyasalların belli başlı alt sektörleri oluşturduğu bir sektördür. Dünya ticaretinde yüksek katma değerli ürünler organik kimyasallar iken, Türkiye'nin ihracatı inorganik kimyasallara (parfümeri, kozmetik, temizlik maddeleri gibi) ve plastiklere dayanmaktadır. Bunlar düşük katma değerli ürünlerdir. İthalatta ise organik kimyasal ürünler yer almaktadır. Dünyada çok büyük önemi olan ve yüksek teknolojinin uygulandığı biyoteknoloji ürünleri pazarı, Türkiye'de 960 milyon dolardır (Dünya pazarının % 0,4'ü oranında). Demir-çelik sektörü ise dengesiz bir şekilde gelişmiştir. Bugün yaklaşık 11 milyon ton uzun ürün fazlası, 3 milyon ton yassı ürün kapasite açığı vardır ve hurdaya bağımlılık nedeniylede net demir-çelik ithalatçısıdır. Vasıflı çelik üretimi ise çok azdır. Burada da yüksek katma değerli ürüne geçebilecek şekilde yeni yatırımlar yapılmalıdır. Gıda sanayi ise genel olarak ihracata dönük bir potansiyel taşımaktadır. Ancak maliyetlerin dünyada düşüş göstermesi, rekabetin sınırlı kalmasını ve ihracatın istenilen düzeye çıkmasını önlemektedir. Alüminyum sanayi, ihracatın ithalatı karşılama oranı % 77 olup, üretim Seydişehir Alüminyum Entegre Tesisleri ile özel sektör tesislerinde yapılmaktadır. Ancak Seydişehir'in özelleştirme programına alınması, sektörü bütünüyle çok uluslu şirketlere teslim etmek demektir. Türkiye madencilik sektörü ise maden rezerv kaynakları itibarıyla dünyada önemli ülkeler arasında yer almakta işletilmesi sınırlı olan bir yapıyı oluşturmaktadır. Bor, bentonit ve perlit rezervleri bir hayli fazladır. Ancak yanlış politikalar nedeniyle madenler üzerinde "talan"a dönük uygulamalar sürmektedir.

Makina imalatı sanayi, tüm sanayi sektörlerine yatırım mali (makina, donanım, alet, takım, tertibat) veren bir mühendislik sektörüdür. Ancak bu sektör de AB ile rekabet edebilecek düzeyde bir yapıya sahip değildir. Teknolojik düzeyi düşüktür. Yüksek katma değerli malların ihracat içindeki oranı % 5'i bulmaktadır. AR-GE harcamaları şirket cirolarının % 0,8'ini aşmamaktadır. Sanayi girdilerinin ortalama % 60'ı yurtdışından gelmektedir. Sektörde ihracatın ithalatı karşılama oranı ise % 30,6'dır. İhracatın dünya içindeki payı % 0,6'dır. Bununda önemli bir kısmı fason üretim olmaktadır. Sektör AR-GE çalışmalarını ön plana alarak özgün ürün imal etmek zorundadır. Nitelikli işgücü ve mühendis istihdamı, kalite-maliyet optimizasyonu, AR-GE alt tabanının oluşması için gereklidir.

Gelişmiş ülkelerdeki geri teknolojilerin gelişmekte olan ülkelere ihracı ve kullanılmış ikinci el makina ithalatı ülkemizdeki AR-GE ve inovasyon çaba ve çalışmalarını engellemekte olup, bu eğitim nedeni ile yüksek katme değer ve teknoloji üretme yeteneği geliştirilememektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ikinci el kullanılmış makina ithalatını engelleyici yasal düzenleyici tedbirler almalıdır.

… Gelişen teknolojiler istihdamı gitgide daraltmaktadır. Bu nedenle istihdam politikaları teknolojinin gelişmesiyle birlikte ele alınmalı, alternatif bir istihdam politikası oluşturularak hayata geçirilmelidir."

22 Aralık'ta; hazırlık faaliyetleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı eşgüdümünde sürdürülen "Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006)" kabul edildi.

9 Ocak 2004'de; İdam cezasının kaldırılmasını öngören Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. protokolü Türkiye tarafından Strazburg'da imzalandı.

25-26 Mart'ta; Avrupa Birliği Zirve toplantısı Brüksel'de gerçekleştirildi ve Konsey, BM Güvenlik Konseyi çözümleri ışığında Kıbrıs sorununa kalıcı bir çözüm bulunması konusunda gösterdiği desteğin altını çizdi. Ayrıca, Terörle Mücadele Bildirisi yayımlandı.

1 Nisan'da; Avrupa Parlamentosu'nda Türkiye hakkında "Oostlander Raporu" onaylandı **(39)**.

15 Nisan'da; Türkiye ile Avrupa Komisyonu arasında Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarına katılımına ilişkin Mutabakat Zaptı imzalandı.

24 Nisan'da; Kıbrıs'ta referandum yapıldı. Kıbrıs Türk halkının % 64.9'u Annan Planı'nı onaylarken, Kıbrıs Rum kesiminde ise halkın % 75.83'ü planı reddetti.

29 Nisan'da; Avrupa Birliği Konseyi Kıbrıs Tüzüğü'nü onayladı ve Tüzükle, Kıbrıs'ta yapılan referandumun ardından sorunun çözüme ulaşmaması üzerine mevcut duruma ve özellikle malların dolaşımına ilişkin önlemler alındı.

1 Mayıs'ta; Avrupa Birliği'nin 10 yeni üyeyi kapsayan (Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Estonya, Malta, GKRY) Beşinci Genişlemesi gerçekleşti. Üye sayısı 25'e çıktı.

7 Mayıs'ta; Anayasa Reform Paketi TBMM'de kabul edildi.

10-13 Haziran'da; Avrupa Parlamentosu (AP) seçimleri yapıldı **(40)**.

17-18 Haziran'da; Avrupa Birliği Zirve toplantısı Brüksel'de gerçekleşti ve Avrupa için bir Anayasa Oluşturan Antlaşma Taslağı kabul edildi. Konsey, Mayıs ayında yapılan Anayasa değişiklikleri dahil olmak üzere, Türkiye'nin reform sürecinde gösterdiği ilerlemeleri takdirle karşıladığını belirterek, 2004 yılı sonunda gerçekleşecek Zirve toplantısında, Komisyonun Türkiye için hazırladığı ilerleme raporu ve tavsiye kararlarına dayanarak, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine karar vermesi durumunda, Türkiye ile katılım müzakerelerine gecikmeden başlanacağı teyit edildi.

22 Haziran'da; Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi Türkiye üzerindeki denetim sürecini sona erdirdi.

6 Ekim'de; Avrupa Komisyonu Türkiye'nin üyelik yönünde attığı adımları siyasi, ekonomik ve müktesebat uyumu kriterleri açısından değerlendiren 2004 Türkiye İlerleme Raporunu ve bu rapordaki tespitler ışığında kaleme alınan Tavsiye Belgesini yayımladı **(41)**. Söz konusu belgelerde, olumsuz bir çok noktaya yer verilmekle birlikte, Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli ölçüde karşıladığı belirtilmekte ve Konseye katılım müzakerelerinin başlatılması tavsiyesinde bulunuldu.

7 Temmuz'da; Avrupa Komisyonu, Kıbrıslı Türklerin izolasyonunu sona erdirmek için kapsamlı öneriler açıkladı.

29 Ekim'de; "Avrupa Anayasası Antlaşması" imzalandı. İlke olarak, Üye Devletler'in Antlaşmayı onaylaması için iki yıl süre verildi. Onaylama süreci, ülke halk oylaması ya da parlamento demokrasisine bırakıldı.

29 Kasım'da; "Katılım Öncesi Ekonomik Program (KEP)", Yüksek Planlama Kurulu'nun 2004/89 sayılı kararıyla kabul edildi.

14 Aralık'ta; Bakanlar Konseyi'ne "Enerji Topluluğu Anlaşması" taslağı (Versiyon IV.5 .TREN C2/EC/BD/kb-D/2004) sunuldu. 2005 yazında imzalanmak üzere üzerinde anlaşma sağlandığı açıklanan "Enerji Topluluğu" anlaşmasının yürürlüğe girmesinden itibaren, dolaylı bir vesayet anlaşmasıyla karşı karşıya olan Türkiye'nin enerji politikaları üzerinde radikal değişiklikler gündeme gelecektir.

15 Aralık'ta; Avrupa Parlamentosu, AB'nin Türkiye ile tam üyelik müzakerelerini başlamasını tavsiye eden raporu, 262'ye karşı 402 oyla kabul etti. Türkiye'nin Katılım Yönünde Kaydettiği İlerlemeye İlişkin Avrupa Komisyonu Tavsiyesi'nde; *"Komisyon, müzakere sürecinin Türkiye'deki reformlara yol göstermek için elzem olduğuna inanmaktadır. Doğası gereği, müzakere süreci, sonucu önceden garanti edilemeyecek açık uçlu bir süreçtir. Müzakerelerin ya da sonradan gelecek olan onaylama sürecinin sonucu ne olursa olsun, Türkiye ile AB arasındaki ilişkiler, Türkiye'nin Avrupa yapılarına tamamen bağlı kalmasını sağlamalıdır. Türkiye'nin Birliğe katılımına, elli yıldır devam eden Avrupa entegrasyonunu tehlikeye sokmadan, onu ileriye götürmesini sağlayacak şekilde hazırlanılmalıdır."* ifadesi yer aldı.

17 Aralık 2004'te; Brüksel Zirvesi'nde Türkiye'ye AB üyeliği için, başka hiçbir aday ülkeye uygulanmayan özel ve ağır koşullarla 3 Ekim 2005 tarihi müzakere tarihi olarak verildi **(42)**.

Dışişleri Bakanlığı AB Daimi Temsilcisi tarafından AB Komisyonu'na verilen notada; *"Süresi sınırlı olmayıp amacı geçici nitelik taşımayan kısıtlamaların AB temel ilkelerine aykırı olduğu... Ortak tarım politikası ve yapısal fonlarda da kalıcı sınırlama getirilmesi AB'nin Türkiye'ye ayrımcı bir tutum benimseyeceği izlenimini doğuruyor"* ifadeleri yer aldı.

Erdoğan Hükümeti (14.03.2003 -) Programı'nda; *"Türkiye, Avrupa siyasî değerler sisteminin bir parçasıdır. Avrupa ülkeleriyle ilişkiler, Türkiye'nin dış politika gündeminde en üst sıralarda yer almaya bundan sonra da devam edecektir. Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği, hükümetimizin hedeflerinin başında gelmektedir. Hükümetimiz, Kopenhag kriterlerini tam olarak yerine getirme konusunda kararlıdır. Türkiye'nin Avrupa Birliği ailesi içerisinde hak ettiği yeri en kısa zamanda almasının iki tarafa getireceği kazanımların yanı sıra, Avrupa Kıtasının ötesinde, barış, istikrar ve güvenlik yönlerinden olumlu sonuçlar doğuracağı kuşkusuzdur. Bu çerçevede, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gerçekleştirilmiş Olan uyum yasalarının güçlendirilmesi ve mevzuatımızın temel hak ve özgürlükler açısından bir bütün olarak geliştirilmesi sağlanacaktır. Ayrıca, reformların uygulamaya tam olarak yansıması ve uygulayıcılar tarafından da özümlenmesi konusunda her geçen gün artan bir kararlılık gösterilecektir."* ifadeleri yer aldı.

TMMOB 38. Dönem (2004-2006) Çalışma Programı'nda; AB ile ilgili şu değerlendirmeler yapıldı:

"Ülkemizde uygulanan ekonomik programın temel felsefesini, dünyada yaşanan bu gelişmelerden bağımsız olarak değerlendirmek olanaklı değildir. Türkiye, 1980'li yıllardan itibaren uluslararası sermayenin yukarıda sözü edilen istemlerine uygun olarak enerjiden haberleşmeye, eğitimden sağlığa, tarımdan sosyal güvenliğe kadar hemen tüm alanlarda yapısal bir değişim programına tabi tutulmaktadır. Ülkemizde de giderek artan bir ivmeyle sanayi yatırımı azalmakta, çiftçi tarladan uzaklaşmakta, işsizlik oranı büyümekte, çıkan krizlerin sık ve dayanılmaz boyutları yoksullaşma sürecini kronik hale getirmektedir. Son dönemlerde ekonomik göstergelerde gözlenen iyileşmelerin temelinde üretim, yatırım,

istihdam, teknolojik gelişmeler gibi nedenler değil, temelde iş gücü üzerindeki baskılar yer almaktadır. Bu çerçevede istihdam daralmakta, işsizlik artmakta ve ücretler gerilemektedir. Bu durumdan mühendisler de büyük çapta olumsuz olarak etkilenmektedir. AB'ne üye olma sürecinde, Gümrük Birliğine geçişte olduğu gibi, uyum paketi yürürlüğe konmakta, sanayi tesisleri Avrupa'nın taşeronu olarak düşük katma değerli ürünlerle ihracata zorlanmaktadır. Teknoloji düzeyini artıracak, AR-GE çalışmalarını hızlandıracak, yeni ürün veya ürün geliştirmeye dayalı bir araştırma politikası saptayacak mühendisleri; verimli, üretken ve söz sahibi kılacak bir yapılanmaya engel olunmaktadır…

İçinde yaşadığımız dönemde emperyalist sistemle eklemlenme doğrultusunda dayatılan Petrol, Doğalgaz, Enerji Piyasaları, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Serbest Bölgeler, Doğrudan Yabancı Yatırımlar Yasası, İhale Yasası gibi birçok yeni yasa çıkarılıyor. ABD, AB, DTÖ ve uluslararası finans kuruluşları tarafından dikte edilen bu sömürgeleştirme yasalarını tamamlamak üzere; Maden, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler ile Personel Rejimi yasaları da aynı amaca hizmet etmektedir. Sermaye dolaşımının ve hizmet sektörleri ticaretinin serbestleştirilmesi, bunların önündeki engellerin kaldırılması, ulusal sınırların yok edilmesi, kamu yönetimi ve denetiminin daraltılması, toplumsal refleksin yok edilmesi, doğal zenginliklerimizle ilgili yetkilerin yerel yönetimlere devredilmesi, özelleştirme ve serbest piyasa yöntemleri ile elden çıkarılması, devletin planlama, yönlendirme ve denetleme işlevlerinden ve sosyal devletten uzaklaştırılmasını hedefleyen bu yasalar, mühendislik, mimarlık uygulamalarını da birçok alanda doğrudan ve olumsuz etkileyecek hükümler içermektedir.

Bundan dolayı TMMOB, bundan önce olduğu gibi, bundan böyle de; IMF ve sermaye çevrelerinin değil halkın çıkarı için yasa çıkarılması talebini sahiplenmek ve yükseltmek durumundadır."

3 Ekim 2004'te; TMMOB Yönetim Kurulu, oybirliğiyle aldığı 70 Nolu Kararı'nda; TMMOB Yönetim Kurulu'nun 31 Temmuz 2004 tarih ve 45 sayılı kararı ile oluşturulan komisyonun hazırlamış olduğu ve EK 1'de yer alan "AB ve Diğer Yabancı Ülke Fonlarının Kullanımı Hakkında Rapor"u uygun buldu ve TMMOB görüşü olarak kabul etti (Ek 1).

17 ARALIK 2004 BRÜKSEL ZİRVESİ KARARLARINA YÖNELİK BAZI SAPTAMALAR

AB; 17 Aralık Kararının 17. maddesinde, "*Türkiye'nin diğer aday ülkelere uygulanan aynı kriterler temelinde Birliğe katılması mukadder bir aday ülke olduğu üzerinde mutabık kaldığını*" belirtmesine karşın, Türkiye dışındaki hiçbir aday ülkeye uygulanmayan serbest dolaşım **(43)**, yapısal politikalar ve tarım sektörüne dönük kalıcı (permanent) sınırlamaların koşul olarak getirmesi nedeniyle, Türkiye'nin AB içinde yararlanabileceği en temel haklardan mahrum bırakılmasını sağladı.

Kalıcı kısıtlamalar (derogasyonlar) dışında, Kıbrıs, eşitlik ilkesi, açık uçlu müzakere ve referandum konuları ile tam üyeliğe yönelik önemli sınırlamalar getirildi.

17 Aralık Kararı ile Kopenhag Kriterleri arasında olmayan ve daha önce koşul olarak öne sürülmeyeceği belirtilen Kıbrıs konusu ön koşul haline getirildi. 3 Ekim'e kadar Kıbrıs Rum Kesimi'nin tanınması halinde görüşmelerin ucu açık bir şekilde başlayacağı duyuruldu. Kararın 19. maddesinde, "*AB Konseyi, Birliğe on yeni üye devletin katılmış olduğunu göz önünde bulundurarak, Türkiye'nin, Ankara Anlaşması'nın uyarlanmasına yönelik Protokolü imzalama kararını memnuniyetle karşıladı.*" ifadesi yer aldı ve bu konuda Devlet Bakanı düzeyinde yazılı taahhütte bulunuldu.

Kararın 20. maddesinde yer alan, "*Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerinde kaydedilen iyileşmeyi ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde yer alan anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi ilkesine uygun olarak, henüz çözümlenmemiş sınır anlaşmazlıklarının çözümlenmesine yönelik olarak ilgili üye ülkelerle çalışmaya devam etmeye hazır olmasını memnuniyetle karşıladı… Konsey, bununla irtibatlı olarak, katılım süreci üzerinde yansımaları olan çözülmemiş anlaşmazlıkların gerektiği takdirde çözüm bulunması amacıyla Uluslararası Adalet Divanına getirilmesi gerektiğine dair görüşünü teyit etti.*" ifadesi, Ege sorununun iki ülke arasında değil, sonuçta Uluslararası Adalet Divanında çözüleceğini gösterdi.

Zirvede, diğer adayların ülkelerin imzalamadığı ve yalnızca Türkiye'ye imzalattırılan Gümrük Birliği Anlaşması'nın kaldırılması ya da koşullarının değiştirilmesi gündeme gelmedi.

Sağlıktan eğitime, tarımdan çevreye uzanan ve 115 bin sayfaya ulaşan AB müktesebatına uyum sağlamak zorunda olan Türkiye'nin, AB ile 3 Ekim 2005'te başlayacağı katılım müzakerelerinin, Kararın 23. maddesinde yer aldığı şekilde AB bütçe yapısı gerekçesiyle 2014 yılından önce tamamlayamayacağı belirtildi.

AB, müzakere süreci ve sonrasında İspanya'ya 200 milyar, Portekiz'e 85 milyar, Yunanistan'a da 90 milyar, Polonya'ya 2000-2006 döneminde 15.3 milyar Euro yardımda bulunmuşken ve tam üyelik aşamasına geçebilmek için tamamlanması gereken uyum çalışmalarının ancak AB'nin sağlayacağı mali destekle sonuçlandırılabileceği gerçeğine karşın, Türkiye'nin gelecek 10 yılda, tarım ve çevre gibi önemli müzakere başlıklarındaki gerekli reformlar için kullanamayacağı 5.5 milyar Euro yardım alabileceği açıklandı.

Kararın 23. maddesinde, *"Geçmişte yapıldığı üzere, bütün üye ülkeler ile ilgili aday ülkenin katılımıyla kararların oybirliğiyle alındığı Hükümetlerarası Konferans tarafından yürütülecek olan müzakerelerin içeriği, her biri ayrı özgün bir alanı kapsayacak şekilde bir dizi fasıla bölünecektir. Komisyon'un önerisi üzerine oybirliğiyle hareket edecek olan Konsey, her faslın geçici olarak kapatılması ve uygun olacak durumlarda her bir faslın açılması için gerekli performans kriterleri belirleyecektir. Bu performans kriterleri ilgili fasıla bağlı olarak, yasal uyum ve Müktesebatın uygulamasında tatmin edici bir sicil ile Avrupa Birliği'yle akdi ilişkilerden kaynaklanan yükümlülüklerle alakalı olacaktır."* ifadesi yer aldı. Müzakere konusu 31 başlığın her birinin tek tek mi müzakere edileceği, yoksa gruplar halinde mi müzakere edileceği konusu 2005'e bırakıldı.

AB'nin isteklerine içerik olarak müdahale edilememesi nedeniyle müzakerelerde pazarlık yapılamayacak, hangi konunun ne kadar süre içinde bitirileceği tartışılacaktır. Müzakere konusu olan ileride sayısı değişebilecek 31 başlıktan bir tanesinde gerek müktesebat, gerek uygulama açısından, 25 ülkenin oy birliği ile evet denmezse diğerine geçilemeyecektir. Türkiye açısından bu aşamada 3 kritik konu öncelik kazanmaktadır:

1. Ortak tarım politikaları,

2. Uyum politikaları,

3. Kişilerin serbest dolaşımı.

Konsey Kararı dikkatli bir şekilde analiz edildiğinde, Türkiye için özel statülü bir üyelik ilişkisinin hazırlanmakta olduğu, buna karşın tarım sektörü ve serbest dolaşımın, sürecin dışında tutulacağı açıkça görülmektedir.

Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı'nda; AB müktesebatının üstlenilmesinde en kapsamlı alan olarak "Tarım Sektörü"nün ortaya çıktığı; tarım alanında Türkiye-AB ilişkilerinde en öncelikli konunun, Türk tarımının Ortak Tarım Politikasına uyumu olduğu; Topluluk sistemine uygun yeterli bir altyapı oluşturulmadan, Ortak Tarım Politikasının ülkemizde uygulanmasının mümkün olamayacağı belirtilmektedir. Uyumun aşamalı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirten ve TBMM onayından geçmeden Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan Ulusal Program'a göre; uyum sürecinin tamamlanması için öncelikle belli başlı altyapı çalışmalarının sonuçlandırılması sağlanmalıdır. Altyapının geliştirilmesine ilişkin çalışmalar; ülkemiz tarım sektörünün idari yapısından, üretim, tüketim, fiyat ve pazar politikalarına, verimlilik ve rekabetten, kırsal, bölgesel ve çevresel kalkınma politikalarına kadar geniş bir alanı içermektedir.

Türkiye tarıma yılda yaklaşık 3.5 katrilyon lira ayırırken, AB 2000-2006 programında toplam 103 milyar Euro'luk bütçesinden 43 milyar Euro'yu tarım sektörüne aktarmıştır. 10 aday ülke için katılım öncesi yardımlar, 3 milyar 120 milyon euro ile sınırlandırılmış olup, bunun 520 milyon euro'su tarıma özgülenmiştir. Topluluğa 1 Mayıs 2004 tarihinde üye olan 10 ülke, işte bu yıllık 520 milyon euro'yu paylaşmışlardır. Bu durum, "AB adaylık sürecinde tarım sektörüne para yağacak" beklentilerinin ne denli yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Türk tarımının iyi

duruma gelmesi için her yıl yaklaşık 10 milyar dolarlık kaynağa gereksinim duyulurken, tarımda önemli yapısal sorunları olan ve bütçe kaynaklarının yetersizliği yanında, fon kullanma olanağı olmaması nedeniyle Türkiye ile yapılacak müzakerelerin tarım aşamasında dondurulması olasılığı yüksektir. AB, kendisinin uyguladığı Ortak Tarım Politikası ile 23 ortak piyasa düzeni kapsamında bulunan ürünlere yönelik destekleme politikalarını sürdürürken, IMF'nin Türkiye'ye dayattığı tarım politikaları arasındaki uçurumu bile bile, Türkiye'ye IMF politikalarını önermeye devam ederken; müzakere sürecinde bir dosya kapanmadan diğerine geçmeyecek olan AB, tarım dosyasını açacak ve kapatmayacak gibi görünmektedir. Bu durum, Kopenhag kriterlerinin yerine, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla tarım sektörünün oturtulduğu göstermektedir.

AB, Avrupa ülkelerindeki sosyal refah sistemlerini yaratan bir oluşum olmadığı gibi; tek tek Avrupa ülkelerindeki sosyal refah uygulamalarını zayıflatan bir etki yaratmaktadır. Emeklilik, sağlık, işsizlik ile diğer alanlarda vatandaşlarına sağladığı güçlü sosyal koruma önlemlerini içeren "Avrupa Sosyal Modeli", "Avrupa Birliği'nin Sosyal Modeli" değildir. "Avrupa Sosyal Modeli", Batı Avrupa ülkelerinde ulusal düzeyde gerçekleşmiş, bu nedenle de her ülkenin kendi koşullarına göre farklı nitelikler almıştır.

AB ülkelerinde, sömürgeciliğin sağladığı kaynakların da etkisiyle mevcut olan çalışma ve yaşam koşullarının yüksek düzeyi ile sosyal ve sendikal hakların gelişmişliği, AB sayesinde edinilmiş kazanımlar değil, işçi sınıfının sendikal ve siyasal mücadelesinin gücünün de etkisiyle edinilmiş kazanımlardır.

AB sürecinde sosyal modelin zayıflaması ve kamu hizmetlerinin özelleşmesi, tek tek Avrupa Birliği ülkelerinde, eşitsizliklerin, yoksulluk ve sosyal dışlanmanın artmasına yol açmıştır. Özellikle sağlık, emeklilik, işsizlik sigortası, devletlerin sosyal hizmet ihtiyacı olan kesimlere yaptığı her türlü yardımlar ve yatırımlar gibi sosyal haklar, tüm AB ülkelerinde gerilemiştir.

AB üyesi ülkelerdeki işsizlik oranları, 1980'li yıllarda, 1930'lu yıllardan sonra en yüksek düzeylere çıkmış ve refah devletleri kamusal sosyal harcamalarını sürdürmekte zorlanır hale gelmişlerdir. Sermayenin düşük sosyal ücretli ülkelere kayma tehdidinde bulunması ile emeklilik ve sağlık sigortaları alanında Avrupa çapında faaliyet gösteren özel tekellerin varlığı da, sosyal harcamaları daraltan bir etki yaratmaktadır.

Başlangıcından itibaren ekonomik bütünleşmeyi ön planda tutan ve sosyal boyutu Ortak Pazar kapsamında işçilerin serbest dolaşımı ve yerleşme serbestliği ilkesinin hayata geçirilmesi anlamında sınırlı ölçüde gündeme getirerek düzenleyen AB'de, sosyal boyut, 1997 Amsterdam Antlaşması öncesine kıyasla üzerinde daha fazla durulan bir konu olmakla birlikte, sosyal politikanın temel alanlarını kapsayan bir "Avrupa Sosyal Birliği"nden henüz söz edilememektedir. Amsterdam Anlaşması kapsamında AB'nin çalışma yaşamıyla ilgili önemli bir belgesi olan Sosyal Politikaya İlişkin Anlaşma (SPİA); ücret, örgütlenme özgürlüğü ve grev konularını çalışma koşulları kavramı dışında tutmakta ve AB'nin bu konularda düzenleme getirme yetkisi olmadığını kabul etmektedir **(44)**.

AB, 2004 genişleme halkası ile aldığı yeni üyeler için en çok 7 yıla kadar bir süre ile serbest dolaşıma sınırlama getirme yoluna giderken, Türkiye için serbest dolaşımın sürekli olarak ertelenmesinin tartışıldığı bir ortamda, AB'nin serbest dolaşım yoluyla istihdam olanağı yaratacağını söylemek olanaklı görünmemektedir.

Tam üyelik durumunun gerçekleşmemesi durumunda nasıl bir yolun izleneceği, Kararın 23. maddesinde yer alan, *"Bütün Kopenhag kriterlerini göz önünde bulundurarak, şayet bir aday ülke üyelik yükümlülüklerinin tümünü tam olarak üstlenmek durumunda değilse, ilgili aday ülkenin mümkün olan en güçlü şekilde Avrupa yapılarına tam olarak bağlı kalması sağlanmalıdır."* ifadesi ile açıklanmıştır.

Yine 23. maddede yer alan, *"Birliğin temelini oluşturan, özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin bir aday ülkede ciddi ve devamlı bir biçimde ihlal edilmesi halinde, Komisyon, kendi inisiyatifi veya Üye Devletlerin üçte birinin talebi üzerine, müzakerelerin askıya alınmasını tavsiye eder ve ileriki bir dönemde tekrar başlatılması için şartlar önerir. Konsey, böyle bir tavsiye üzerine, aday ülkeyi dinledikten sonra, müzakerelerin askıya alınıp alınmayacağını ve tekrar başlatılması şartlarını nitelikli çoğunlukla kararlaştırır."* ifadesi, koşullu üyeliği tanımlayan bir karardır.

Özetle; Brüksel'de, "yüksek diplomasi" diliyle yazılmış karar metninde, AB Konseyi'nden müzakere tarihi alınmasına karşın, "tam üyelik" yolunu açan bir karar alınmamıştır.

Aksine, müzakerelerin üyelikle sonuçlanmadan kesilmesi halinde Türkiye'yi AB'ye bağlayacak "özel statü"ye atıf yapan, birincil hukuk olacak ve mahkemeye başvurarak değişmeleri sağlanamayacak "kalıcı sınırlamaları (derogasyonları)" içeren, koşullar yerine getirilse bile üye ülkelerin kendi halkoylamalarının sonucuna bağlı olacak "koşullu (şartlı) üyelik" yolunu açan bir karar alınmıştır.

AB içinde birbirini tamamlayan insanların, malların ve sermayenin serbest dolaşımı ilkelerinden biri olan insanların serbest dolaşımını ortadan kaldıran kalıcı sınırlamaların varlığı da, bu saptamamızın haklılığını göstermektedir.

BİZİM ANLADIĞIMIZ ŞEKLİ İLE AVRUPA BİRLİĞİ

TMMOB 1973'ten itibaren AB konusunu gündemine almış ve hemen hemen her dönemde, gündemdeki tartışmalara katkıda bulunmuştur.

Türkiye'nin siyaset gündemindeki yerini korumaya devam eden Avrupa Birliği konusu, küreselleşme sürecine ilişkin farklı siyasetlerin kesişme noktalarından biridir. Öncelikle bu proje, bazen ileri sürüldüğü gibi, bir demokrasi projesi değildir. Kökü İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin Marshall Planı çerçevesinde ve esas olarak Avrupa ülkeleri arasında, özellikle Fransa ile Almanya arasında kömür havzaları üzerinde çıkan kavgaları önlemek üzere kurulan Kömür - Çelik Birliğine dayanıyor. Bu mesele nedeniyle çıkan savaşların birinci ve ikinci emperyalist savaşların çıkışına ve de bu savaşların da nihayetinde dünyanın üçte birinin sosyalist bir kampın kurulmasına yol açmasının, esas neden olduğu söylenebilir.

Bu kuruluş önce, önde gelen Avrupa ülkeleri arasındaki bir ekonomik işbirliği projesi haline, daha sonra da kuruluş sürecinde yer almayan diğer Avrupa ülkelerini de kapsayan bir ekonomik ve siyasi entegrasyon projesine dönüştü. Avrupa Birliği en son gelinen noktada artık tümüyle küreselleşme sürecinden bağımsız olarak değerlendirilmesi mümkün olmayan bir özellik kazanmıştır.

Türkiye sermayesinin AB süreci konusundaki politikaları da başlangıçtaki beklentilerin çok farklılaşarak uluslararası sermayeyle bütünleşme sürecinin bir parçası haline dönüştü. Bu gün batı sermayesi ve AB ile bütünleşmek Türkiye kapitalizmi için küreselleşme sürecinin bir uzantısı olarak gündeme gelen bir seçenek durumundadır ve sistemin içine girdiği büyük krizden, içinden çıkılmaz boyutlara ulaşmış dış borç batağından çıkış için bir umut kapısı olarak görülmektedir. Bu gün Avrupa Birliği'ne üyelik konusu uluslararası sermaye güçleriyle bütünleşme sürecindeki büyük sermaye başta olmak üzere sitemin ve bütün kurumlarıyla birlikte Türkiye'nin resmi devlet politikası haline gelmiştir. Devletin egemenlik haklarından bir kısmının AB bünyesindeki uluslararası kurullara devrediliyor olmasından dolayı, eski egemen konumlarını kısmen de olsa kaybetme konumunda kalanlardan gelen bir direniş ve muhalefet olmasına karşın, bunlar sürecin belirleyeni konumunda değildir ve sistemin bütün yönelimi ve iktidar pozisyonları sermayenin bu temel AB tercihi doğrultusunda belirlenmektedir.

AB konusunda ortadaki yanılgılardan bir tanesi de Kopenhag kriterleri konusundadır. Çoğunlukla gözden kaçırılan bir husus, bu kriterlerin, bu gün özellikle kuzey Avrupa ülkelerinde geçerli demokrasi standartlarının da altında kalan bazı sınırlı demokrasi ve insan hakları ilkelerinin yanı sıra, serbest piyasa ekonomisini, kamu ekonomisinin küçültülmesini, dolayısıyla özelleştirmeleri de içeren, bu şekilde Maastricht Avrupa'sını da kapsayan bir muhteva taşımakta olmasıdır. Aslında Sosyalist Blok' un dağılmasından sonra AB ye üyelik için başvuran Doğu Avrupa ülkelerinin bu taleplerinin kabul edilebilmesi için öne sürülen şartları belirlemek için saptanan bu kriterler eski sosyalist ülkelere uygulandığında, sosyalizmden kalma ne varsa tasfiye edilmesi anlamına gelirken, Türkiye söz konusu olduğunda kendine has anti demokratik baskı yasalarıyla, korumacı sistemin bazı devletçi uygulamalarının ortadan kaldırılması anlamına gelebilmektedir. Bu da tarihin bir ironisi sayılmalı.

Küreselleşme süreci farklı evrelerden geçerek bugünkü halini almıştır ve sürekli bir dönüşüm içindedir. Türkiye de bu dönüşüm evrelerinin içinden geçerek sistemle entegrasyon süreci yaşamaktadır.

Bu entegrasyonun ilk adımları 12 Eylül darbesiyle atılmış ve serbest piyasacı ekonomik modelin hakim kılınmasıyla hızlı bir değişim yaşanmaya başlanmıştır. İthal ikameciliğin yerine serbest piyasa ve ihracata dayalı büyüme modeli esas alınarak yeni bir gelir ve paylaşım stratejisi ortaya konmuştur. Küreselleşen dünya ekonomisiyle eklemlenme süreci kesintisiz ve düz bir hatta ilerlememektedir. Türkiye'de kapitalizmin yukardan aşağıya, bizzat emperyalizme bağımlı olarak inşa edilmesinin yarattığı kendine has devlet yapısı entegrasyon sürecini daha bir sancılı hale getirmiştir. Sermaye sınıfının devletle özdeş olmaması, sermaye kesimlerinin kendi içinde farklılaşmış olması (Büyük Sermaye, Anadolu Sermayesi) ve gelişmiş bir askeri bürokratik yapının bulunması, Türkiye'deki egemen blokun kendine özgü bir yapısını belirlemektedir. Uluslararası mali sermayenin ve Çok Uluslu Şirketlerin önderliğinde ilerleyen küreselleşme süreci Türkiye'deki egemen blokun farklılaşmış çıkarlarıyla örtüşmemektedir. Bu durum kronik bir kriz olgusunu doğurmaktadır. Krizin patlak verdiği dönemlerden hegamonik olarak çıkan kesimlerin kendi rengini verdikleri alacalı bir süreç işlemektedir.

Tarihte hiçbir gelişme veya olgu rastlantısal değildir ve o dönemin toplumsal ve ekonomik gereksinimleri doğrultusunda ortaya çıkmaktadır.

AB'nin halen bünyesinde taşıdığı; "Sosyal Avrupa" imajının artık sürdürülebilir olmaktan çıkması, Ortak Tarım Politikası'nı uygulamadaki finansman güçlükleri, söz, karar ve yetki süreçlerinde yaşanan antidemokratik girişimler, Ortak Para Birimi'ne yönelik itirazlar, artan üretim ve pazarlama sorunları, "Yolsuzlukla Savaş" ilanına kadar giden bozulma süreci, DTÖ kararlarına uyum sorunu gibi temel sorunlar, AB'nin geleceğini, en azından üye ülkeler arasında tartışılır duruma getirmektedir.

TMMOB; yaşanan süreci, bu içeriğiyle, örgütsel ilkeleri arasında yer alan "bağımsızlık" ve "halkın, emekçi sınıfların, mühendis ve mimarların çıkarını savunma" ilkelerine aykırı görmektedir.

TMMOB; AB süreci ile birlikte hızlanan neo-liberal dönüşüme ve kamusal alanın sermaye lehine düzenlenmesine karşı, tüm dünyadaki neo-liberalizm karşıtları ile birlikte mücadele edecektir. Çünkü TMMOB; kendisini emekten ve demokrasiden yana bir Türkiye'nin yaratılması mücadelesinin parçası olarak görmektedir.

AB'YE UYUM SÜRECİNDE YAPILANLAR

Türkiye ile AB arasında imzalanan Gümrük Birliği Antlaşması'yla birlikte yalnızca mallar ve hizmetler dolaşıma açılmamış, teknik mevzuatımız da, tek yanlı olarak AB mevzuatına uyumlu hale getirilmiştir. Sosyal boyutu zayıf AB'de, sosyal modele ve kamu hizmetlerine karşıtlık üzerinde ilerleyen AB süreci dışında, dünya çapında uygulanan DTÖ kararları, mallar için GATT, hizmetler ve sermaye için GATS, fikri ve sınai mülkiyet hakları için TRIPS, sermayenin serbestleştirilmesi için TRIMS gibi çok taraflı düzenlemeler ile de, mühendislerin ve mühendislik hizmetlerinin serbest dolaşıma açılması zorunlu tutulmaktadır. Bu karşı dalganın ülke düzeyinde ve özellikle mühendis, mimar ve şehir plancısı özelinde yaşamımızın her alanına etkilerini ortaya koymak durumundayız.

AB sürecinde uygulanan politikaları savunmasak ve gerçekleri ortaya koysak da, öte yandan TMMOB olarak örgütümüz ve üyelerimizin yaşam alanına yapılacak müdahalelere karşılık vermek zorundayız.

TMMOB, AB'ye uyum sürecinde meslek ve meslektaş çıkarına yönelik uyum çalışmaları konusunda yeterince hazırlıklı değildir. Oysa, uzmanlık alanlarımızda, ülke, kamu, meslek ve meslektaş çıkarlarını koruyup geliştirmek amacıyla bir çok düzenleme yapmak gereklidir ve olanaklıdır.

Bu bağlamda; AB müzakere sürecinde uyum yasaları paralelinde, AB Genel Sekreterliği eşgüdümünde hazırlıkları sürdürülen "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması İle İlgili Yasa Tasarısı", AB Komisyonu tarafından Avrupa Parlamentosu ve Konseyine sunulan ve henüz yürürlüğe girmemiş olan öneri niteliğindeki 12 Mart 2002 tarihli COM 2002 (119) sayılı direktifin bire bir tercümesi niteliğindedir.

Tasarı ile, mesleki faaliyetlerin karşılıklı ülkelerde sürdürülmesi şartları yumuşatılmakta, böylece meslek faaliyet alanları da rekabete açılmaktadır. Tasarı, üye devlette çeşitli meslekleri icra eden kişilere ülkemizde çalışmaları halinde geniş bir "çalışma özgürlüğü" getirmektedir. Bu bir yerde serbest dolaşımın tek taraflı tanınması halini de getirmektedir. Türkiye'de sanayi, hizmet ve turizm alanında iş yapan yerli/yabancı kuruluşlar bu tasarıya göre AB ülkelerinde mesleğini icra eden kişileri çalıştırabilecekler, istihdamın bugün, mühendisleri zorlayan koşullarının daha da ağırlaşmasına neden olacaklardır. İşsizliğin büyük boyutlara ulaştığı, mühendislik kalitesinin düştüğü, devlet desteklerinin büyük çapta azaldığı ve akreditasyon sorununun çözülmesinin zaman alacağı düşünülürse rekabet buna paralel olarak zorlaşacaktır. Ülkemiz mühendislerinin yatırımdan kopuk politikalarla, düşürüldüğü mesleki formasyonla, ileri teknolojilerle üretim yapan Avrupa Birliği'ne mühendislik hizmeti ihraç edemeyeceği, AB bünyesindeki işletmelerde mühendis olarak iş bulamayacağı açıktır. Bu eşitsiz gelişme koşullarında mühendislik hizmetleri ve ileri teknoloji isteyen yatırımlarda işgücü istihdamı Avrupa Birliği'nden Türkiye'ye gerçekleşmektedir. Serbest mühendislik hizmetlerinde ise mühendislik bürolarımız AB'nin dev mühendislik ve müşavirlik büroları ile rekabet edemeyecek, taşeron konumuna düşecektir. Bu olumsuzluklar diğer meslek disiplinleri için de geçerlidir.

Sanayide sertifikasyon sorunu her geçen gün AB şirketlerinin hizmet sunumu ile çözümlenmektedir. Ülkemiz, sertifikasyonda yabancı şirketlere büyük paralar ödemektedir. Türkiye de bir AR-GE merkezi veya test laboratuarının akreditasyonu yapılamamaktadır. Bu sorun da çözüme kavuşturulabilecek niteliktedir.

Bu bağlamda; tümüyle kendi örgütsel amaçlarımız ve üyelerimizin çıkarlarına yönelik olarak düzenlense de, uyum süreci ile de doğrudan ilişkilendirilebilecek başlıca düzenlemelerimiz şunlardır;

1. TMMOB Yabancı Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Çalışma İzni ve Geçici Üyelik Müracaatlarının Değerlendirilmesinde Yapılacak İş ve İşlemler İle Değerlendirme Usul Esas ve Koşulları Hakkında Yönetmelik (Ek 2),

2. TMMOB Meslek İçi Eğitim ve Belgelendirme Yönetmeliği (Ek 3).

Ayrıca, uyum süreciyle bir şekilde ilgili olan Yetkin Mühendislik konusu, örgüt birimlerinde tartışılmaya devam etmektedir. Bu konuda, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın "Yetkin Teknik Personel Kanunu Tasarısı" hazırlanmasını TMMOB'den istemesi üzerine, TMMOB'un katılımcı süreçleri işletilerek, "Yetkili Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Belirlenmesi ve Belgelendirilmesi Kanun Tasarısı" hazırlanarak, 28 Şubat 2005 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na iletilmiştir (Ek 4).

ÖNERİLERİMİZ VE TALEPLERİMİZ

TMMOB olarak önerilerimiz ve taleplerimiz; "halktan ve emekten yana olma kimliğimiz ile, demokrasiye, eşitliğe, sömürünün ortadan kaldırılmasına yönelik taleplerimiz" ile "meslektaş olarak varlığımızı sürdürebilme koşullarının yaratılmasına yönelik taleplerimiz" olmak üzere, birbiriyle iç içe geçmiş iki eksende gündeme getirilmektedir.

Ülkemiz iş gücünün serbest dolaşımını engelleyerek tek yanlı olarak işleyen Gümrük Birliği anlaşmasından tam üyelik sürecine kadar çekilmeli, mesleklerin serbest dolaşımı ise tam üyelikten sonra yürürlüğe sokulmalıdır.

Dünya Ticaret Örgütü nezdinde yürütülen görüşmelerde mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı konusunda serbestleşmeye dönük bazı gelişmelerin, Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde üye olmadan ortaya çıkması durumunda, Gümrük Birliği'nin etkilerinin ötesinde yeni etkilerle karşılaşılması engellenmelidir.

Ülkemizin kalkınma planları; ulusal, bilim, teknoloji, yenilenme, sanayileşme ve tarım politikaları temellerine oturtulmalıdır. Ülkemiz, tüm alanlarda ve tüm sektörlerde kendi ulusal planlarını yapmalıdır.

Bilim ve teknolojide yetkinleşmeli, bu gelişme ülke ölçeğinde toplumsal ekonomik faydaya dönüştürülmeli ve bu amaçla ulusal bir strateji belirlenmelidir.

Bilim ve teknoloji yeteneğimizin yükseltilmesi için eğitime, üniversitelerimize ve AR-GE çalışmalarına ulusal gelirlerimizden ayırdığımız kaynaklar arttırılmalı, gelişmiş ülkeler düzeyine çıkarılmalıdır.

Yerli yatırımcı özendirilmeli ve korunmalı katma değeri yüksek ileri teknoloji isteyen alanlarda yapılacak yatırımlar desteklenmelidir.

Hızlı bir tarımsal yatırım planlaması ile sulanabilir alanlarını iki katına çıkartan, arazi kullanım planlamasından üretim deseni seçimine kadar rasyonel tercihler ortaya koyan, üretici örgütlenmesinden girdi temini ve ürün pazarlamasına kadar sürecin tüm aşamalarında üretimden ve üretici - tüketici lehine çözümlerden yana olan, bilgi ve teknolojiyi tarla ile buluşturan, üretim maliyetlerini azaltıp verim değerlerini yükselten, bu çerçevede rekabet gücü yüksek bir tarım sektörü kurgulaması, süreç içindeki kalıcı çözümdür. Bu nedenle, yatırıma kaynak aktaran bir bütçe yapısı ve bu kaynakları rasyonel kullanan akılcı bir politika uygulaması gerekmektedir. Tarımsal dönüşümde, sürecin işleyişinin tümüyle Devlet yatırımlarına ya da bütçe olanaklarına bırakılmasının doğru olmayacağı gerçeği ortada iken, tarıma yabancı sermaye girişinin öncelikli konu olmadığı da vurgulanmalıdır. Bu konuda halkın katılımı ve katkısı, demokratik kooperatifçilik ekseninde yaşama geçirilmelidir.

Bilimi teknolojiye, teknolojiyi uygulamaya dönüştüren mühendislerin daha donanımlı ve birikimli olarak yetişeceği ve mezuniyet sonrası bilgilerini yenileyebilecekleri, geliştirebilecekleri eğitim olanakları, üretim ve çalışma ortamları sağlanmalıdır.

Çok sayıda niteliksiz mühendis yetiştirecek çok sayıda donanımsız üniversite ve bölüm açmak yerine, ülke gereksinimlerini gözeten yeterli eğitim kadrosu ve kütüphane, derslik, laboratuvar, yurt vb. alt yapısı tamamlanmış kuruluşlar oluşturulmalıdır.

Şimdiye kadar açılmış bulunan üniversitelerin kalite düzeyi artırılmalı ve kalite eşitsizliği ortadan kaldırılmalı, eksik altyapıları tamamlanmalıdır. Eğitimde kalite standartları oluşturarak mühendislik-mimarlık- şehir planlama bölümlerinin kalitesi bu kriterlere göre denetlenmelidir.

Mesleğin tanımlanmasında, meslek alanlarının düzenlenmesinde ve denetlenmesinde TMMOB'nin yetkilerini arttırıcı yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu bağlamda, AB Genel Sekreterliği eşgüdümünde hazırlıkları sürdürülen ve Avrupa Topluluğu Komisyonunun 2002/0061 (COD) nolu AB Direktiflerinin tercümesi içeriğine sahip "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması İle İlgili Yasa Tasarısı", TMMOB ve ilgili diğer meslek disiplinlerinin görüşleri doğrultusunda, esnek iş gücü ve hizmetler piyasasına katkı anlayışını dışlayarak, yurttaşlarımızın haklarını koruyucu içerikte düzenlenmelidir.

TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultayında ve TMMOB Genel Kurulunda mesleğin düzenlenmesine, meslek içi eğitim ve belgelendirme konusuna yönelik alınan kararlar TMMOB ortamında içselleştirilmelidir.

Özetle; daha insancıl, daha demokratik, daha kalkınmış bir Türkiye ve daha adil, daha sosyal, daha paylaşımcı bir Dünya için çalışmalarını sürdüren TMMOB; bu süreçte tek tarafa yarar sağlayan anlaşmalardan çıkılması için baskı gücünü kullanacak, ticari-ekonomik rekabet koşullarına ve mesleki hizmet sunumuna ilişkin geçiş sorunlarına ilişkin araştırmalar yapacak ve bunları üye tabanında tartıştıracak, uygun çözümlerin yaşama geçirilmesi çabası içinde bulunacaktır.

SON NOTLAR

(1) Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında 18 Temmuz 1932'de imzalanan "Ouchy Sözleşmesi" ile oluşturulan "Benelüks", Batı Avrupa'da gerçekleştirilen ilk ekonomik birleşmedir. Sözleşme'nin amacı, üç ülke arasında tedrici olarak bir gümrük birliği yaratmaktır. Benelüks'te, Avrupa Birliği'nden farklı olarak, ortak ve uluslarüstü yetkiyle donatılmış organlar yoktur ve kararlar hükümetler arasında doğrudan görüşmeler yoluyla alınmaktadır. "Benelüks Ekonomik Birliği", 1 Kasım 1960'da resmi nitelik kazanmıştır. Ekonomik Birlik Sözleşmesi; kişilerin, malların, hizmet ve sermayenin üye ülkeler arasında serbest dolaşımını öngörmektedir.

(2) Marshall Planı'nda yer alan bir sendika danışma komitesi kurma kararı uyarınca 1948'de OECC bünyesinde Sendikalar Danışma Komitesi (TUAC) kuruldu. Halen 70 milyon üyesi olan TUAC'ın bugünkü rolü, küresel pazarların sosyal boyut hesaba katılarak dengelenmesidir.

(3) Kuruluşunu izleyen 15-20 yıllık dönem zarfında, bünyesinde çeşitli alanlarda teknik işbirliği gerçekleştirilen ve aynı zamanda siyasi danışma olanağı da sağlayan ve AET ile devamında AB ile doğrudan ilgisi bulunmayan "Avrupa Konseyi"; 70'li yıllarda Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) güçlü rekabetiyle karşılaşmış, AET'nin sahip olduğu geniş ekonomik olanakların da etkisiyle, 90'lı yıllara kadar AET'nin gölgesinde kalmıştır. Bakanlar Komitesi ve Danışma Meclisi'nden oluşan Avrupa Konseyi, bu süre boyunca siyasi ağırlığını iyice kaybetmiş ve teknik çalışmalarla yetinmiştir. Avrupa Konseyi'nin temel belgeleri; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (20 Mart 1950), Avrupa Sosyal Şartı (1961) ve yenilenmiş Sosyal Şart (1996), İşkence ve İnsanlık Dışı ve Küçültücü Muamele ve Cezaların Önlenmesi Sözleşmesi (1987)'dir.

(4) 1985'te yapılan AB liderleri Milano Zirvesi'nde, 9 Mayıs'ın "Avrupa Günü" olarak kutlanması kararlaştırıldı.

(5) AB resmi kaynaklarına göre; Topluluğun temelini, 1951'de kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu oluşturmaktadır. Avrupa tarihinin ulusüstü özelliğe sahip ilk uluslararası kuruluşu olan AKÇT'nin amacı; demir, çelik, kömür ve benzeri temel sanayi girdilerinde, üye ülkeler arasında serbest ticaret bölgesi ve ortak pazar yaratmaktır. AKÇT'nin kuruluş süreci; 2. Paylaşım Savaşı sonrası ortaya çıkan politik gelişmelere karşı uluslararası kapitalizmin gereksinimlerini karşılamaya yönelik Marshall Yardımı ve NATO gibi arayışların bir diğeri olması yanında; sınırlarla bölünmüş savaş yorgunu ulus devletlerin ekonomik açıdan ABD ve SSCB ile rekabet şanslarını artırma uğraşı çerçevesinde uluslarüstü bir araya gelme çabası olarak da değerlendirilmelidir.

(6) Roma Antlaşmasının orjinal metni öncelikle, AET'yi kuran ülkelerin temel entegrasyon modeli olarak benimsedikleri Ortak Pazar'ın oluşturulmasına yönelik hükümler içermektedir. Antlaşmada ilk olarak mallarının serbest dolaşımının sağlanması için başta miktar kısıtlamaları ve gümrük tarifeleri olmak üzere üye ülkeler arasında ticareti kısıtlıyıcı tüm engellerin kaldırılması ve üçüncü ülkelere karşı Ortak Gümrük Tarifesi benimsenmesi yoluyla bir gümrük birliği oluşturulması öngörülmüştür. Bunun yanı sıra mallar, hizmetler, kişisel ve sermayenin serbest dolaşımının tam olarak sağlanması için, üye ülkelerin bu konulardaki mevzuatlarının ve politikalarının uyumlaştırılması öngören hükümler de Anlaşma'da yer almıştır. Antlaşma, başta topluluğun temel politikalarından biri olan ortak tarım politikası (OTP) olmak üzere, topluluk düzeyinde ele alınacak ortak politikaları da belirlemiştir. Ayrıca, topluluğun temel organları (Konsey, komisyon, parlamento ve adalet divanı) ile karar alma mekanizmaları da oluşturulmuş, politikaların hayata geçirilmesi ve üye ülkeler arasında bütünleşme sağlanması için gerekli bazı kurumsal yapılar (Avrupa Yatırım Bankası gibi) ve destek mekanizmaları (Avrupa Sosyal Fonu gibi) belirlenmiştir. Başta üye devletlerin eski sömürgeleri olmak üzere üçüncü ülkelerle sağlanacak işbirliği çerçevesi de Roma Antlaşması hükümleri arasında yer almıştır.

AET'yi ve devamında Avrupa Birliği'ni benzeri ekonomik birlikler veya işbirliği yaptığı kuruluşlardan ayıran en büyük özellik kurumsal yapısıdır. Birliği yöneten kurumlar şunlardır: Demokratik yollarla seçilen "Parlamento", Üye Devletleri temsil eden ve Bakanlardan oluşan "Konsey", Topluluk hukukuna uyulmasını sağlayan "Adalet Divanı", "Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi", Antlaşmaların koruyucusu olan Komisyon ve Birliğin Mali yönetimini izleyen "Sayıştay". Ayrıca ekonomik, sosyal ve bölgesel çıkar gruplarını temsil eden çeşitli danışma kurulları vardır. Birliğin dengeli gelişimine katkıda bulunan projelerin finansmanını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuş olan bir "Avrupa Yatırım Bankası" bulunmaktadır.

(7) 1951 yılında bir grup Alman ve Fransız mühendisi tarafından kurulan, başlangıçta 7 ülke, günümüzde 22 ülkenin temsil edildiği ve kendi ülke hükümetlerince ülke çapında mühendislerin temsilcileri olarak kabul edilen 58 Ulusal Mühendislik Birliği'ni bir araya getiren Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu (FEANİ); doğrudan bir AB organı değildir. Süreç içinde, Avrupa Komisyonu'nun karar verme süreçlerinde yer alan, Avrupa Komisyonu'nun akredite olmuş kurumlarından biridir. "Mesleki formasyonun ve mesleki uygulamanın yüksek standartlarını desteklemek ve düzenli olarak denetlemek" görevini üstlenmiş olan FEANI; belli bir düzeyi sağlamış bulunan ve Avrupa'da çalışan mühendislere "Avrupa Mühendisi" unvanını vererek, mühendislerin Topluluk içinde özgür dolaşımına katkıda bulunmaktadır. UNESCO, UNIDO ve Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi nezdinde danışmanlık statüleri bulunan FEANI; WFEO (World Federation of Engineering Organisations)'nun kurucu üyesi olup, temsil yetkisi Avrupa Topluluğu Komisyonu'nca resmen tanınmıştır.

(8) Roma Antlaşması'nın 238. maddesine dayanan ve Topluluk üyesi ülkeler ile Türkiye'nin Parlamentolarında onaylandıktan sonra, 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ortaklık ilişkisinin hukuki temelini oluşturmaktadır. Esas Anlaşma (33 Madde), Geçici Protokol (11 Madde), Mali Protokol (9 Madde), Son Senet ve işgücü konusunda taraflar arasında teati edilen mektuplardan oluşan Anlaşma'ya bir adet Niyet Bildirisi, iki adet Yorum Bildirisi ve F. Alman Hükümeti'ne ait iki Bildiri eklenmiştir. Ankara Antlaşmasını temel amacı, Türkiye ile Topluluk arasında aşamalı bir biçimde gümrük birliğinin kurulmasıdır. Gümrük Birliği'nin yanı sıra, tarım ürünleri ticareti, hizmetlerin, işçilerin serbest dolaşımı ve yerleşme hakkı, Birliğin diğer ortak politikalarına Türkiye'nin zaman içinde katılımı, Ankara Antlaşması'nın kurduğu ortaklık modelinin diğer hedefleridir. Antlaşmaya göre, gümrük birliği birbirini izleyen üç dönemde gerçekleştirilecektir. Bunlar, a) Hazırlık Dönemi, b) Geçiş Dönemi, c) Son Dönem veya Tam Üyelik Dönemi'dir. Ankara Antlaşması'nın 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmesiyle başlayan "Hazırlık Dönemi", 1 Ocak 1973'te yürürlüğe giren Katma Protokol ile sona ermiştir. Geçiş döneminde, taraflar arasında sanayi ürünlerini konu alan bir gümrük birliğinin tedricen gerçekleştirilmesi, işçilerin karşılıklı olarak serbest dolaşımının sağlanması, tarım ürünlerinde giderek genişleyecek bir tercihli ticaret rejiminin uygulanması, Katma Protokolün belirlediği alanlarda Türkiye ile AT arasında mevzuat ve politikaların yaklaştırılması ile şartların elverdiği ölçüde, hizmetlerin serbest dolaşımı süreçlerinin başlatılması öngörülmüştür. Dört serbestinin ilki olan "malların serbest dolaşımı ve Gümrük Birliği"nin, ilke olarak 12 yıllık bir geçiş dönemi (kimi "hassas ürünler" açısından bu süre 22 yıl olarak belirlenmiştir) sürecinde yürürlüğe konulması öngörülmüştür. "Geçiş Dönemi", Katma Protokol hükümleri çerçevesinde öngörüldüğü üzere, 22 yıl sonra, 31 Aralık 1995 tarihinde Gümrük Birliği'ne geçilmesiyle tamamlanmıştır. Türkiye'yi diğer aday ülkelerden ayıran en temel özellik, AB'nin başlangıcından bugüne kadarki genişleme sürecinde hiçbir aday ülkenin yapmadığını yaparak, tam üye olmadan Birlik ile Gümrük Birliği'ni gerçekleştirmesidir. "Son Dönem", 1 Ocak 1996'dan itibaren, yâni Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesiyle başlamıştır ve hâlâ devam etmektedir. Son dönemde, Türkiye ile Topluluk arasında, özellikle, tarım ürünleri ticaretinde, önce tavizli rejimin genişletilmesi, tedricen serbest dolaşıma geçilmesi (ancak, bunun için Türkiye'nin tarım politikası ile AT'nin tarım politikasının yaklaştırılması gerekmektedir); kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması yönünde somut adımlar atılması; Türkiye'nin geniş anlamda rekabet hukuku mevzuat ve uygulamalarının Topluluk sistemiyle giderek tam uyumlu hale

getirilmesi; Türkiye ile Topluluk arasında ekonomik ve hatta sosyal politika koordinasyonunun tedricen güçlendirilmesi ve dış ticaret politikalarının tam uyumlu hale getirilmesi yönünde somut gelişmelerin olması öngörülmektedir. Ankara Antlaşması "Son Dönem" için bir süre saptamamış; 28. madde, "Antlaşma'nın işleyişi, Topluluğu kuran Antlaşma'dan kaynaklanan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenebileceğini gösterdiğinde, akit taraflar, Türkiye'nin Topluluğa katılması olanağını incelerler." hükmü ile bunu taraflara bırakmıştır.

(9) Türkiye-AT Ortaklık İlişkisi çerçevesinde aşağıdaki Organlar oluşturulmuştur: Ortaklık Konseyi, Ortaklık Komitesi, Karma Parlamento Komisyonu, Türkiye-AT Karma İstişare Komitesi, Gümrük İşbirliği Komitesi, AT Türkiye Gümrük Birliği Ortak Komitesi, Ortaklık Komitesi Alt-Komiteleri.

(10) AGİT'in üç temel belgesini; Helsinki Nihai Senedi (Helsinki-1975), Paris Şartı (Paris-1990) ve Avrupa Güvenlik Şartı (İstanbul-1999) oluşturmaktadır.

(11) Komisyon tarafından yayınlanan Beyaz Kitap; belirli bir alanda topluluğun faaliyet önerilerini içeren belgelerdir. Beyaz kitap, Avrupa düzeyinde belli bir konuda, bir danışma sürecinin başlatılması amacıyla ortaya konulan yeşil kitapların uzantısı niteliğini de taşımaktadır. Örnek olarak, "iç pazarın tamamlanması", "büyüme", "iç pazar ile ilgili alanlarda MDAÜ'lerin mevzuatlarının yakınlaştırılması" verilebilir. Beyaz Kitap, Konsey tarafından onaylanmaları halinde ilgili alanda bir "Birlik Eylem Programı"nda dönüşebilmektedir.

(12) Tek Avrupa Senedi'nde Ortak Pazar hedefi yeniden tanımlanmış, Avrupa Parlamentosu'nun yetkileri artırılmış ve nitelikli oy çokluğu ile karar alma mekanizması getirilmiştir. Ayrıca, Ortak Pazar'ın aşamalı olarak 31 Aralık 1992 tarihine kadar gerçekleştirilmesi hedefi konmuştur. Ortak Pazar'la üye ülkeler arasında politik, ekonomik ve sosyal bütünleşme, ekonomik ve parasal birlik, teknolojik araştırma ve geliştirme, çevre politikası ve dış politika alanında işbirliği gibi yeni Topluluk politikaları belirlenmiştir. Böylece, Tek Senet ile birlikte Ortak Pazar'ın gerçekleştirilmesi için gerekli hukuki ve politik dayanak oluşturuldu.

(13) 1989 yılında kabul edilen Sözleşme'de; Serbest dolaşım hakkı, çalışma ve ücret hakkı, daha iyi yaşama ve çalışma şartlarına sahip olma hakkı, örgütlenme ve toplu sözleşme hakkı, mesleki eğitim hakkı, kadın ve erkek arasında eşit muamele görme hakkı, işçiler için bilgilendirilme, danışılma ve yönetime katılma hakkı, işte korunma ve güvenlik hakkı, çocuklar ve ergenlik çağındaki gençler için yasalarla korunma hakkı, yaşlılar için emeklilikten sonra düzenli bir yaşam standardına sahip olma hakkı, özürlüler için sosyal ve mesleki entegrasyon hakkı yer aldı. İngiltere'nin katılmadığı Sosyal Şart, bağlayıcılıktan yoksun bir siyasi deklarasyon olarak kaldı.

(14) Paris Şartı'ndan alıntılar; *"Özgür tüm Avrupa yeni bir başlangıç istiyor. Halklarımızı bu büyük çabaya katılmaya davet ediyoruz… Kuzey Amerika ve Avrupa Devletlerinin müşterek iştiraki AGİK'in temel bir özelliğidir. Geçmiş başarıların altında bu katılım vardır ve AGİK sürecinin geleceği için gereklidir. Paylaşılan değerlere sürekli bir bağlılık ve ortak mirasımızı bizi bir araya getiren bağlardır. Zengin bir çeşitlilik gösteren uluslarımız, işbirliğini her alanda genişletme taahhüdünde beraberdir. Karşılaştığımız tehditler yalnızca ortak eylem, işbirliği ve dayanışma ile ortadan kaldırılabilir… Uluslarımızın kaderi tüm diğer ulusların kaderine bağlıdır. Birleşmiş Milletleri ve onun uluslararası barış, güvenlik ve adaleti geliştirmedeki rolünün güçlendirilmesini tümüyle destekliyoruz. Birleşmiş Milletlerin Yasasında sayılan, ilke ve amaçlara bağlılığımızı tekrar teyid ederiz ve bu ilkelerin tüm ihlallerini kınarız… Temel insani değerler manzumesini korumak ve yüceltmek için ortak bir çaba içersinde tüm devletlerle ve bunların her birisiyle bir araya gelmeye hazırız… Her çeşit ırkçı ve etnik nefret, Yahudi aleyhtarlığı, yabancı düşmanlığı ve kim olursa olsun insanlara farklı davranılmasına ve keza dini ve ideolojik nedenlerle insanlara eziyet edilmesine karşı mücadele etmek konusundaki kararlılığımızı ifade ederiz… Her türlü terörist eylemleri, yöntemleri ve uygulamaları açıkça suç olarak kınıyor ve bunların ikili olduğu kadar çok taraflı işbirliği ile ortadan kaldırılması için çalışmaya kararlı olduğumuzu ifade ediyoruz… Pazar ekonomisine dayalı ekonomik işbirliğinin*

ilişkilerimizin temel bir öğesi olduğunu ve bunun müreffeh ve birleşik bir Avrupa'nın kurulmasına katkısı olacağını vurguluyoruz… Avrupa'nın siyasal ve ekonomik kalkınmasında Avrupa Topluluğu'nun önemli rolünü kabul ediyoruz. BM Avrupa Ekonomik Komisyonu, Bretton Woods Kurumları, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) Uluslararası Ticaret Odası gibi uluslararası ekonomik örgütlerin de Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının kurulmasıyla güçlenecek olan ekonomik işbirliğinin daha da ileriye götürülmesinde önemli görevleri olacaktır. Amaçlarımıza ulaşmak için bu örgütlerin faaliyetlerini etkin bir şekilde koordine etmek gereğini ve devletlerimizin bu faaliyetlere katılması için yöntemler bulmak ihtiyacını vurguluyoruz… Hükümet dışı örgütlerin, dini ve diğer gruplar ile bireylerin AGİK hedeflerinin gerçekleşmesi için oynadıkları önemli rolü hatırlatıyor ve AGİK taahhütlerinin katılan devletler tarafından yerine getirilmesine yönelik faaliyetlerini daha da kolaylaştırmayı sürdüreceğiz. Bu örgütler, gruplar ve bireyler önemli görevlerini yerine getirebilmek için, AGİK'in faaliyetlerine ve yeni yapılarına, uygun bir şekilde katılmalıdırlar… Paris Şartı'nın metni katılan devletlerin her birinde yayımlanacak her devlet onu olabildiğince geniş bir çevreye yayacak ve tanıtacaktır. "

(15) 1 Kasım 1993'de yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Topluluğu (AT) adını aldı. Antlaşma, hükümetlerarası işbirliğini varolan Topluluk sistemine ekleyerek "Avrupa Birliği"ni (AB) oluşturdu. 1999'a kadar parasal birlik, yeni ortak politikalar, Avrupa yurttaşlığı, diplomatik işbirliği, ortak savunma, iç güvenlik konularında ve kurumsal yapılarda temel değişikliklere gidildi ve siyasi ve aynı zamanda ekonomik olan üç sütunlu (Avrupa Topluluğu, Ortak Dış ve Savunma Politikası, İçişleri ve Adalet Politikası) yeni bir yapı ortaya konuldu. Avrupa Parlamentosu'nun yetkileri artırıldı, ortak karar alma adı verilen yeni bir prosedür çerçevesinde bazı konularda veto etme ve gensoru verme yetkisi verildi, Üye sayısının yeniden düzenlenmesi ve dış politika konularında nitelikli çoğunlukla karar alması da kabul edildi. AT'da tek para birimi ve ortak bir merkez bankası sistemine dayalı bir ekonomik ve parasal birliğin aşamaları, bu süreçte izlenecek ekonomik ve parasal politikalar ile bunların gerektirdiği kurumsal değişiklikler ayrıntılı olarak düzenlendi ve bu düzenleme çerçevesinde son aşamaya geçiş öncesinde, üye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilebilmesini sağlamak üzere bazı makro büyüklükler açısından yakınlaşma ölçütleri belirlendi ve bunlara uyulmaması durumunda yaptırımlar ortaya konuldu.

Maastricht Ekonomik Ölçütleri şunlardır: 1) Toplulukta en düşük enflasyona sahip üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile ilgili üye ülke enflasyon oranı arasındaki fark 1,5 puanı geçmemelidir. 2) Üye ülke devlet borçlarının GSYİH'sına oranı % 60'ı geçmemelidir. 3) Üye ülkelerin planlanan ya da fiili bütçe açığının GSYİH'sına oranı % 3'ü geçmemelidir. 4) Herhangi bir üye ülkede uygulanan uzun vadeli faiz oranları 12 aylık dönem itibariyle, fiyat istikrarı alanında en iyi performans gösteren 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmayacaktır. 5) Son 2 yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmiş olmamalıdır. 6) Üye devletlerin ulusal paraları, Avrupa Döviz Kuru Mekanizmasının izin verdiği "normal" dalgalanma marjı içinde kalmalıdır. (Şu an için yüzde 15, ancak hemen hemen bütün ülkeler yüzde 2.25 marjı içinde kalmaktadır.)

Antlaşma ile "Avrupa Vatandaşlığı" kavramı kapsamındaki haklar güçlendirildi. Kötü yönetim ve yetersiz veya başarısız yönetim, ayrımcılık, yetkinin kötüye kullanılması gibi konularda gelen şikayetleri incelemek üzere "Ombudsman" kuruldu. AB üyesi devletlerin vatandaşları veya üye ülkelerde ikamet eden şahıslar Ombudsman'a şikayette bulunabileceklerdir. Sosyal Diyalog, Maastricht Antlaşması ile AB müktesebatının bir parçası haline geldi ve AB düzeyinde iş dünyası ve işçi örgütleri sosyal politika ve istihdam konularında karar alma sistemine dahil edildi.

(16) Kopenhag Ölçütleri şunlardır: 1) Siyasi Ölçüt: Demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarını güvence altına alan istikrarlı kurumların varlığı. 2) Ekonomik Ölçüt: İşleyen ve aynı zamanda Birlik içinde rekabetçi baskılara ve diğer serbest piyasa güçlerine dayanabilecek bir serbest piyasa ekonomisinin varlığı. 3) Uyum Ölçütü: Siyasi Birlik ile Ekonomik ve Parasal Birlik de dahil olmak üzere, AB'nin müktesebatına uyum kapasitesi.

(17) 1 Ocak 1995'te; GATT Uruguay Turu sonunda 1994 yılında imzalanan Marakeş Anlaşması ile, Gümrük ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) yerine Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kuruldu. Bir uluslararası sözleşme sekretaryası niteliğindeki GATT'dan farklı olarak DTO bağımsız bir örgüt yapısındadır. Türkiye, 29.1.1995 tarihli RG'de yayımlanan 4067 sayılı yasa ile DTÖ'ye katıldı. "Hizmet Ticareti Genel Anlaşması" (GATS), DTÖ'nü kuran Anlaşma'nın ekinde yer alan Anlaşmalardan birisidir.

(18) 1/95 sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Karar Metni, Gümrük Birliği'nin henüz tamamlanmamış unsurları ile bu birliğin tamamlanmasından sonra işlerliğinin kazandırılmasına yönelik önlemleri ve takvimi içermektedir. Söz konusu metin; Malların serbest dolaşımı ve ticaret politikası (Gümrük vergilerinin, miktar kısıtlamalarının ve eş etkili vergi ve tedbirlerin kaldırılması, Ortak Gümrük Tarifesi ve tercihli tarife politikası, İşlenmiş tarım ürünleri), Tarımsal ürünler, Gümrüklere ilişkin hükümler, Mevzuatın yakınlaştırılması (fikri, sınai ve ticari mülkiyetin korunması, rekabet, devlet yardımları, kamu ihaleleri, vergilendirme), Yerleşme hakkı ve hizmetler, Kurumsal hükümler (Türkiye-AB Gümrük Birliği Komitesi, Danışma ve karar prosedürleri, Uyuşmazlıkların çözümü), Korunma tedbirleri, Genel ve Son hükümler ile Eklerden oluşmaktadır.

(19) 1995'te dönemin Başbakan'ı; *"Batı'yla bütünleşme sürecinin başlangıcı olan Gümrük Birliği ile kaliteli mal ve hizmetler halkın eline daha ucuza geçecektir. Yabancı sermaye ülkemize akacak, yeni işi sahaları açılacak. Türk sanayi ve işçisine yeni pazarların yolunu açıyoruz. Geleceği okumak gerek. Tarih hataları affetmez."* derken; dönemin Cumhurbaşkanı; *"Bu sonuç Atatürk'ün çağdaşlaşma reformlarıyla başlayan gelişmenin tabii bir sonucudur, otuz yıllık bir davadır... Bu neticenin alınmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum."* demiştir.

Gümrük Birliği'ne girişin Türkiye'ye olumsuz etkisi; 2002'de, ATO Başkanı'nın açıklamasına göre 60 milyar dolar, ERT adına Jak Kamfi'nin açıklamasına göre 65 milyar dolar, 2004'te Başbakan'ın açıklamasına göre ise; 70 milyar Euro olmuştur. 57. Hükümetin Dışişleri Bakanı Şükrü Sina GÜREL'in 2002 tarihli bir demecinde;*"Türkiye, AB ile dış ticaretinin yarısını yürütüyor ve Gümrük Birliği'nin ilk 5 yıllık döneminde AB'ne karşı sadece ticaretten doğan dış ticaret açığı 53 milyar USD…iktisadi açıdan AB, Türkiye'den istediğini almıştır, almaya da devam etmektedir."*

(20) Gümrük Birliği sonrası; Türkiye ile AB üyesi ülkeler arasındaki sanayi malları ile işlenmiş gıda ürünleri ticaretinde, (gıda ürünlerinin sanayi payı için) hiçbir gümrük vergisi veya benzeri mali yükümlülük uygulanmamaktadır; Türkiye ile AB üyesi ülkeler arasındaki sanayi malları ile işlenmiş gıda ürünleri ticaretinde, miktar kısıtlamaları uygulanmamaktadır; Türkiye, AB'nin Ortak Gümrük Tarifesini uygulamaya başlamış ve ortak dış ticaret politikasına uyum sağlamak için gerekli çalışmaları sürdürmektedir. Bu ana ilkelere ek olarak, 1/95 Ortaklık Konseyi Kararıyla, AB rekabet mevzuatı, devlet yardımları, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması, patent, standardizasyon ve metroloji gibi ekonomide ve dış ticarette yapısal değişiklik içeren bir çok konu Gümrük Birliği çerçevesine dahil edilmiştir.

(21) Gündem 2000 Raporu'nda; Türkiye'ye genişleme boyutunda yer verilmekle birlikte, ne katılım müzakereleri açılacak ülkeler arasında, ne de katılım öncesi stratejiye dahil ülkeler kapsamında sayıldı. Türkiye, Avrupa Komisyonunun "Gündem 2000" ile aynı zamanda açıkladığı ve Türkiye ile ilişkilerin güçlendirilmesini hedef alan "Bildirim" çerçevesinde ele alındı ve sadece ilişkilerin gümrük birliği ötesine geçecek şekilde geliştirilmesi önerildi. Ayrıca, OTP'nin yönetiminden sorumlu olan Avrupa Konseyi, ilgili maliyetleri kesmek ve Avrupa tarımını rekabetçi kılmak için Ortak Tarım Politikası'nda reform yapılmasını kararlaştırdı. Temel hedef, çiftçilerin taleple daha uyumlu miktarda yüksek kaliteli ürün üretmeleri ve çevreye zarar veren yoğun çiftçilik yöntemlerini bırakmaları için teşvik edilmeleri olarak değiştirildi ve çiftçilere yönelik yardımın ürettikleri ürünün hacmine bağlı olmaması kararlaştırıldı.

(22) Aday ülkeler için belirlenen katılım öncesi stratejilerin unsurları karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	MDAÜ ÜLKELERİ	KIBRIS& MALTA	TÜRKİYE
Avrupa Anlaşmaları	X		
Katılım Ortaklığı ve Ulusal Program	X	X	X
Katılım Öncesi Yardımlar: PHARE, ISPA, SAPARD, IFIS	X		
Topluluk Program ve Ajanslarının Açılması	X	X	X
Ortaklık Anlaşmaları		X	X
Özel Katılım Öncesi yardımlar		X	
Gümrük Birliği			X
Güçlendirilmiş Siyasi Diyalog			X
Tek Bir Çatı Altında Toplanmış Mali Yardımlar			X

(23) "Türkiye için Avrupa Stratejisi"ndeki öneriler; Gümrük Birliği'nin derinleştirilmesini, Gümrük Birliği'nin tarım ve hizmet sektörlerini de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasını ve çeşitli alanlarda işbirliğini kapsamaktadır. Topluluk programlarına ve kuruluşlarına katılım da öngörülmüştür. Türkiye için hazırlanan ön-katılım stratejisi aşağıdaki unsurları içermektedir: Ortaklık Anlaşması ve Gümrük Birliği Anlaşması; Siyasi diyaloğun artırılması; Katılım Ortaklığı ve Muktesebatın Kabulüne ilişkin Ulusal Program (NPAA); Tek finansal çerçeve kapsamında özel yardım; Avrupa Topluluğu programlarına ve kuruluşlarına katılım. Komisyon'un, Türkiye ile yapılacak çalışmalara 1998'in ilk yarısında başlanmasını çok önemli bulduğu konular; Endüstriyel işbirliğinin yoğunlaştırılması ve yatırımların teşvik edilmesi, tarım alanında Topluluk mevzuatının aktarılmasına destek, hizmetler konusunda bir anlaşmaya yönelik keşif mahiyetinde görüşmeler, teknik yardım ve idarî işbirliği yoluyla gümrük birliğine daha fazla muhteva kazandırılması, gümrük birliğinin işleyişi bakımından doğrudan anlam taşıyan konularda iki taraf arasında istişare için mevcut mekanizmanın iyileştirilmesi, devlet ihalelerinin dışa açılması konusunda keşif mahiyetinde görüşmeler, özellikle sermaye hareketlerinin daha fazla serbestleştirilmesi konusunu kapsayan bir makroekonomik diyalog kurulması, çevre-telekomünikasyon-tüketici politikası ve tüketici koruma gibi sektörlerde Türkiye'nin Topluluk mevzuatını kendi bünyesine almasında ona yardım etmek için Topluluk desteği, Türkiye'nin bazı Topluluk programlarına ve ajanslarına katılabilmesi için gerekli mekanizmaların kurulması, Ekim 1995 kararına uygun olarak daha fazla kurumsal işbirliği ve politik diyalog'dur.

(24) "Strateji Belgesi"nde, Ortaklık Anlaşmasının nihai amacının, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği olduğu belirtilerek, ortaklık ilişkilerindeki gelişmelerin ancak bu hedef yönünde gerçekleşmesi halinde bir değer taşıyabileceği, bu gerçekleşmenin ise, AB'nin yükümlülüğü olan mali işbirliğinin sağlıklı biçimde işlemesine, Ortaklık Konseyinin etkili ve düzenli çalışmasına ve Türkiye'nin, gümrük birliğiyle doğrudan ilgili konularda Avrupa Birliğince alınan kararlar üzerinde etkili olabilmesini sağlayacak mekanizmaların sağlıklı işlemesine bağlı olduğu özellikle vurgulandı. Ayrıca, Türkiye - AB ilişkilerinin gelişmesi bakımından öncelikle ele alınması gereken hususlara da yer verildi.

(25) AB tarafından Akdeniz programı (MEDA) çerçevesinde dağıtılan paradan yararlanabilmek için konulan koşul (EC.No.1488/96) 2/A/I/b maddesine göre şöyledir: *"Bu destekleme programlarından faydalanacak ülkelerin aşağıda belirtilen yeterlilik ölçütünü sağlamış olmaları gerekmektedir: İlgili ülke, makro-ekonomik düzeydeki reformların etkinliği ve ölçüsü ile uyum içerisindeki, Bretton-Woods kurumları (IMF ve Dünya Bankası) tarafından onaylanmış bir reform programını gerçekleştirmeli veya bu kurumlarla uyum içinde benzer olan programları, onlar tarafından finansman destekleri şart olmasa da, uygulamalıdır."*

(26) AB'ye yeni katılacak olan ülkeler istenen koşulları karşılar karşılamaz, ilk katılımcılara uygulanmış olan aynı koşullarla Euro alanına dahil olacaktır. Euro'yu kabul etmeyen üye ülkeler yine de ekonomik politikanın uygulanmasına katılacaklardır. AB'nin tam üye statüsüne sahip ülkeleri olarak, bu ülkeler Euro'ya katılmış olan üye ülkelerle aynı haklara ve yükümlülüklere sahip olacaklardır. Örneğin, bütçelerinin aşırı açık vermemesi için çaba sarf edeceklerdir, fakat bu konuda Konsey'in yaptırımlarına tabi olmayacaklardır. Euro'yu kabul etmeyen bir üye ülke, özerk bir para politikası izleyecek, buna rağmen Merkez Bankası, Avrupa Merkez Bankaları Sisteminin (AMBS) bir üyesi olarak kalmaya devam edecektir. Yeni katılan ülkeler tek para sistemine henüz katılmamış olmaları nedeniyle, Euro yerine kendi ulusal para birimlerini kullanmaya devam edecektir. Bu para birimleriyle Euro arasındaki ilişkiler, 1 Ocak 1999 tarihinden beri yürürlükte bulunan yeni bir mübadele kuru mekanizması (MKM2) ile belirlenecektir.

(27) Gündem 2000'de; her aday ülkeye katılım öncesi sorunların aşılması amacıyla destek sağlayarak, her bir ülkenin gereksinimlerine göre mali yardımın yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda; Çevresel faktörler, AB'nin rekabetçi gücünün artırılması, tarım kesiminde çalışanlara belli bir gelir düzeyinin garanti edilmesi, mevzuatın basitleştirilerek ademi merkeziyetçi bir yapıya kavuşturulması gibi faktörlerin de göz önünde bulundurularak tarımsal reformun devam ettirilmesi; Yapısal fonların verimliliğinin artırılması; Katılım öncesi stratejinin güçlendirilmesi amacıyla ISPA (katılım öncesi yapısal fon) ve SAPARD (katılım öncesi tarımla ilgili fon) gibi iki finansal aracın kullanılması; 2000-2006 yılları arasında yeni bir finansal çerçevenin uygulanması öngörülmektedir.

(28) 1999 yılında gerçekleşen Köln Zirvesi'nden itibaren, AB'nin ortak güvenlik ve savunma politikası alanında atmış olduğu somut adımlar çerçevesinde, NATO'nun askeri imkan ve yeteneklerinden yararlanma talebi, AB karar mekanizmasında yer almayan ve kendisine yönelik olası tehditlere karşı kaygıları bulunan Türkiye açısından olumsuz karşılandı. Bu çerçevede, ABD ve İngiltere ile Türkiye'nin yürütmüş olduğu müzakereler sonrasında, 2001 yılının Aralık ayında Ankara Mutabakatı adı verilen uzlaşmaya varıldı. Bu bağlamda, Ege sorunu gibi NATO müttefikleri arasındaki sorunlara ve Kıbrıs sorunu gibi BM gözetimindeki konulara AB'nin taraf olmaması konusunda anlaşmaya varıldı. Yunanistan'ın isteği üzerine Ankara Mutabakatı'na Laeken ve Sevilla Zirveleri'nde yer verilmemiş olmakla birlikte 24-25 Ekim 2002 tarihlerinde Brüksel'de yapılan Avrupa Konseyi toplantısında, AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin AGSP'ye katılımları konusunda ilerleme sağlanmış olup, 12-13 Aralık 2003 tarihlerinde gerçekleşen Kopenhag Zirvesi'nde Türkiye'nin AGSP'ye katılım konusunda Türkiye'ye güvence verilmesi ve NATO ile Barış için Ortaklık Anlaşması imzalamamış olan Kıbrıs'ın NATO imkanları kullanılarak yürütülecek operasyonlara katılmaması konusundaki kaygıları dikkate alındı. Kopenhag Zirvesi'nde alınan kararlar sonrasında, 16 Aralık 2002 tarihinde AB ve NATO arasında anlaşmaya varıldı ve AB'nin düzenleyeceği harekatlarda NATO'nun planlama ve lojistik imkanlarına ulaşımına onay verildi. Bu sayede, AB'nin Makedonya ve Bosna Hersek'teki askeri operasyonu yönetme isteği, daha kısa zamanda gerçekleşebilir duruma geldi. AB'nin Makedonya'daki barışı koruma görevini 1 Nisan 2003 tarihinden itibaren 320 kişilik bir güçle üstlenmesi AGSP alanındaki gelişmelerin önemli bir göstergesi oldu.

(29) Lizbon Stratejisi, ekonominin tüm sektörlerinin rekabete açılmasını, yenilikçi faaliyetlerin ve yatırımların teşvik edilmesini ve bilgi toplumunun gereksinimlerini karşılamak üzere Avrupa eğitim sistemlerinin modernleştirilmesini kapsamaktadır.

(30) Avrupa Konseyi, kararlarını basit çoğunlukla, nitelikli çoğunlukla veya oybirliğiyle almaktadır. Nice Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, nitelikli çoğunluk için gerekli oy sayısı 237 oyun % 71'i olan 169, kararı bloke etmeye yetecek azınlık oy ise 69 olmuştur. Yeni üyelerin katılmasıyla, 1 Kasım 2004'ten sonra ise toplam oy sayısı 321'e yükselecektir. Bu durumda nitelikli çoğunluk için geçerli olan oy sayısı tüm oyların % 72.3'ü olan 232 olacaktır.

AB'nin geleceğini yapılandırmak üzere ilk adım olarak Nice Zirvesi Sonuç Bildirisi'nin ekinde yer alan Avrupa'nın Geleceği Bildirisi'nde, AB'nin çözüme kavuşturması gereken en belirli ve somut sorunlar ve buna göre ele alınacak temel konular şunlardır; AB'nin ve üye devletlerin yetki

alanlarının ve bu yetkilerin niteliklerinin tam olarak belirlenmesi ve açıklığa kavuşturulması, AB Temel Haklar Şartı'nın hukuki statüsünün ve antlaşmalara dahil edilip edilmeyeceğinin belirlenmesi, Kurucu antlaşmaların sadeleştirilmesi, Ulusal parlamentoların Avrupa bütünleşmesi içindeki rollerinin belirlenmesi.

(31) Avrupa Birliği Müktesebatı (hukuki mevzuatı); a) Birincil mevzuat (Kurucu Antlaşmalar ve bunlara ekler), b) İkincil Mevzuat (tüzükler, yönetmelikler vs), c) Uluslararası antlaşmalar, d) İdare hukukunun genel ilkeleri, e) Üye devletler arasındaki sözleşmeler, olmak üzere beş ana bölümden oluşur ve yaklaşık 100,000 sayfayı bulmaktadır. Avrupa Birliği'ne üye olan bir ülke AB'ni kuran anlaşmaları ve hukuk düzenini aynen benimser ve egemenlik yetkilerinin bir kısmını AB kurumlarına devreder. AB hukuku ile üye devletlerin ulusal hukukun çatıştığı durumlarda uluslararası hukukun üstünlüğü kabul edilir. AB müktesebatı iç hukukun üstündedir. Müktesebatın Kabulü için hazırlanan Ulusal Program'da (NPAA), AB'ye üyelik başvurusu yapmış olan ülkenin, Katılım Ortaklığı önceliklerini yerine getirmeyi ve AB ile bütünleşmeye hazırlanmayı ne şekilde tasarladığı, ayrıntılı biçimde yer alır. NPAA bu şekilde Katılım Ortaklığını tamamlar; öncelikleri ve amaçları yerine getirmek için bir zaman cetveli içerir; mümkün ve ilgili olduğunda tahsis edilecek insan kaynaklarını ve mali kaynakları belirtir.

(32) 1957 Roma Antlaşması'yla kurulan Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (AESK) işveren, işçi sendikaları, çiftçi, tüketici ve diğer toplum kesimlerini temsil eden bir danışma organı niteliğindedir. Komite'nin kararları, Konsey, Parlamento ve Komisyon'a iletilmekte, böylece Birlik genelinde daha katılımcı bir karar alma mekanizması oluşturulmaktadır. AB'de kimi ülkelerde Hükümetin ESK içinde temsil edildiği, kimisinde ise tamamen AESK benzeri üçlü bir yapılanma (işveren örgütleri, işçi sendikaları ve diğer ekonomik ve sosyal gruplar) olduğu görülmektedir. Ancak hükümet temsilcilerinin yer aldığı ESK'ların da bağımsız bir yasal statüye sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'de ESK'nın oluşum sürecinde ilk adım 17 Mart 1995 tarihinde 1995/5 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile atılmış, bunu 1996, 1997 ve 1999 yıllarındaki diğer genelgeler izlemiştir. 4641'e göre kamu ve kamu dışı olmak üzere iki kesimden oluşan ESK'nın amacı; ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında, toplumsal uzlaşma ve işbirliği sağlayacak, sürekli ve kalıcı bir ortam yaratarak tavsiye niteliğinde ortak görüş belirlemektir.

(33) AB'ye ürün pazarlamak için, bütün ürünlerin CE (Conformité Européenne) işareti taşıması gerekmemektedir. Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamında, AB mevzuatı yönergeleri gereği CE işaretlenmesi öngörülen ürünler şunlardır: Alçak gerilim cihazları, basit basınçlı kaplar, oyuncaklar, inşaat malzemeleri, elektromanyetik uyumluluk, makineler, kişisel korunma cihazları, otomatik olmayan tartı aletleri, vücuda yerleştirilebilir aktif tıbbi cihazlar, gaz yakan aletler, sıvı veya gaz yakıtla çalışan sıcak su kazanları, sivil amaçlı patlayıcılar, tıbbi cihazlar, patlayıcı ortamlarda kullanılan cihazlar ve koruma sistemleri, gezi tekneleri, asansörler, evlerde kullanılan buzdolapları, dondurucular ve donduruculu buzdolapları, basınçlı cihazlar, telekomünikasyon terminal cihazları ile uydu yer cihazları, in vitro diagnostic tıbbi cihazlar, radyo telekomünikasyon terminal cihazları. AB'nin teknik mevzuatı içinde Klasik Yaklaşım ile düzenlenmiş farmasötikler, kozmetikler, kimya sanayi ürünleri, otomotiv vb. ürünler CE işaretlemesi sistemi dışında yer almaktadır. AB'nin finanse ettiği projeler çerçevesinde satın alınacak ekipmanların da CE işareti taşıması koşulu vardır. Ürünlere CE işareti iliştirilmesini öngören Yeni Yaklaşım Direktifleri halihazırda Türkiye'de yürürlüğe girmediği ve bu AB teknik mevzuatı kapsamında faaliyet gösterecek olan onaylanmış kuruluşlar henüz belirlenmediği için; AB'nin teknik mevzuatına uyum sağlanıncaya dek, Türk ihracatçıları CE işaretini AB'de onaylanmış kurumlardan almakta zorunlu kalmaktadırlar.

(34) Konvansiyon'un yanıt aradığı sorular; AB ve üye ülkeler arasında yetki sınırlarının ve dağılımının daha açık ve kesin bir biçimde belirlenmesi; Temel Haklar Şartı'nın statüsü; Antlaşmaların basit ve anlaşılır hale getirilmesi; Avrupa mimarisinde ulusal parlamentoların rolü'dür.

(35) Türkiye'nin üyeliğe hazırlanması çalışmalarına destek sağlamak amacıyla AB tarafından öngörülen mali yardım, diğer aday ülkelerle kıyaslandığında, hem toplam olarak hem de kişi başına düşen yardım miktarı olarak, diğer aday ülkelerin oldukça gerisindedir. Yıllık 178 milyon Euro civarındaki mali yardımın kişi başına düşen miktarı, yaklaşık 2,8 Euro/yıldır. Oysa bu miktar, Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri için yaklaşık kişi başına 30 Euro/yıldır.

(36) Avrupa Birliği mevzuatı, CE işareti taşıması gereken ürünlerden yüksek risk taşıyan ürünlerin, piyasaya arz edilmeden, konusunda uzman olan üçüncü bir taraf olan ve AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmış kuruluşlar (onaylanmış kuruluş) tarafından uygunluk değerlendirmesine tabi tutulmasını öngörmektedir. Akreditasyon, düşük riskli ürünler için isteğe bağlı tutulmuştur. Avrupa Akreditasyon Birliği'ne tam üye olarak kabul edilmesi sonrası, uygunluk değerlendirme kuruluşlarının, gönüllü ve zorunlu alanlarda uluslararası kabul görmüş ölçütlere göre faaliyet gösterdiğinin onaylanması görevi TÜRKAK'a verildi. TÜRKAK, ihtiyari veya zorunlu alanda, CE işareti ile ilgili olarak tüm test ve belgelendirme kuruluşlarını akredite etme yetkisine sahiptir. Akredite olmak isteyen kurumlar özel veya kamu olabilmekle birlikte, bağlantısız ve bağımsız olmalarına dikkat edilmektedir. Herhangi bir alanda akredite olmayı talep eden bir test ve belgelendirme kuruluşunun öncelikle TÜRKAK'a başvuruda bulunması gerekir. TÜRKAK, kendi kadrosu çerçevesinde ilgili denetim ve muayeneleri yapar. Ancak, son derece geniş bir alana yayılan konuların tamamında TÜRKAK'ın muayene faaliyetlerini gerçekleştirmesinin mümkün olmaması nedeniyle, ilgili bakanlıklardan temin edilen yetkili uzmanlar da akredite olmak isteyen kuruluşu denetleyebilir. Denetlemelerden sonra akredite olmasına karar verilen kurum, test (ve belgelendirme) faaliyetlerini "onaylanmış kuruluş" sıfatıyla sürdürebilir. Avrupa Birliği, teknik mevzuat uyumunu tek yanlı bir baskı unsuru olarak kullanmakta, ulusal kuruluşlarımızın onaylanmış kuruluş olma taleplerini geri çevirmektedir. Gerekçe, TÜRKAK yapılanmasının kanunlaşması aşamasında akreditasyon kuruluşlarında aranan temel kriterlere uymadığıdır.

(37) Kısa vadede hedeflenenler arasında; 'Kamu Yönetimi Reformu' nun gerçekleştirilmesi, Kişisel verilerin korunmasına ilişkin AB mevzuatına uyum ve 'Kişisel Verileri Koruma Kurumu' nun kurulması, Fikri ve sınai mülkiyet haklarında AB normlarına uyumun tamamlanması, önemli anlaşma ve sözleşmelere taraf olunması, Avrupa istihdam stratejisine uygun bir ulusal istihdam politikası geliştirilmesi amacıyla Türkiye İş Kurumu'nun kurulması, DPT bünyesinde kurulan, AB eğitim ve gençlik programlarını yürütmekten sorumlu olan Ulusal Ajans'a idari ve mali açıdan özerklik sağlayacak kanun çıkarılması; Sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı çatı altında toplanmasını amaçlayan kanunun yürürlüğe konulması; AB'nin sınır tanımayan televizyon direktifi ile uyumlu olarak reklamlar, tele-alışveriş, küçüklerin korunması, tanımlar, toplum tarafından önem atfedilen olaylarla ilgili olarak 3984 sayılı RTÜK Kanunu'nda değişiklik yapılması; yasadışı göçün önlenmesi amacıyla, AB mevzuatına uyumlu biçimde etkin sınır yönetimi geliştirme kapasitesi çalışmaları ve bu kapsamda Pasaport Kanunu'nda değişiklik yapılması; TBMM'ye sevk edilmiş Karayolu Taşıma Kanunu'nun yasalaşması; demiryolu ve havayolu taşımacılığının AB mevzuatına uydurulması; liman devleti kontrol uygulamalarının güçlendirilmesine yönelik idari düzenlemenin tamamlanması; Gıda laboratuvarlarının fiziki altyapısının güçlendirilmesi; Organik Ürün ve Girdilerin Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun çıkarılması; Veterinerlik Çerçeve Kanunu hazırlanması; Sigortacılık Faaliyetlerini Düzenleme ve Denetleme Kanunu'nun yasalaşması; Kamu iç mali denetim sisteminin AB ve uluslararası standartlara uyum kanunu; İstatistik Kanunu'nun yürürlüğe girmesi; Kadın-erkek eşitliği ve ayrımcılığın önlenmesi alanındaki AB mevzuatının Türk İş Hukuku'na yansıtılması ve uygulanması; İş Sağlığı ve Güvenliği Tüzüğü ile buna bağlı yönetmeliklerin yürürlüğe konması; Aktif İşgücü Piyasası Stratejisi Projesi'nin uygulanmasına başlanması; EPDK'nın kurumsal yapısının güçlendirilmesi; üretim ve dağıtım şirketlerinin yeniden yapılandırılması; Petrol Piyasası Kanunu'nun çıkarılması ve Petrol Piyasası Düzenleme Kurumu'nun oluşturulması; Enerji Verimliliği Kanunu ile Yenilenebilir Enerji Kanunu çıkarılması; Tüm vatandaşların adalete erişiminin sağlanması için Adalete Uluslararası Erişim Sözleşmesi'ne taraf olunması; Örgütlü suçlar, uyuşturucu, insan ticareti, sahtecilik, yolsuzluk ve karapara aklamayla mücadelenin güçlendirilmesi için TCK'da ekonomik

suçlar açısından tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler yapılması ve Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesinin onaylanması; mali sistemin karapara aklanması amacıyla kullanılmasının önlenmesine yönelik olarak Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması; Gümrük elektronik sistemlerinin Avrupa Topluluğu elektronik sistemleriyle bağlantılarının sağlanması için, bilgisayar sistemleri arasında uyum çalışmaları yapılması; Ortak Transit ve Tek İdari Belge Sözleşmelerine, sözleşmeye taraf olan ülkelerin onayı kaydıyla taraf olunması; Taşımacılıkla ilgili AB mevzuatının üstlenilmesine ilişkin bir eylem planı hazırlanması gibi düzenlemeler yer almaktadır.

Orta vadede; Özel kanunlarla düzenlenmiş olan ve mesleğin icrasında 'Türk Vatandaşlığı' şartı içeren hükümler, karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyeliğe kadar ya da tam üyelikten sonra kaldırılacak; Kişilerin serbest dolaşımına ilişkin mevzuatta, AB'ye uyum çalışmaları devam edecek ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyeliğe kadar tamamlanacak; Karşılıklı olmak ve güvenlik esaslarına da uyulmak kaydıyla, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile ticari şirketlerin, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde taşınmaz mal edinebilmesi; Yabancı yatırımların önündeki bütün kısıtlamaların kaldırılması; Bütçe dışı fonların bütçelerinin TBMM tarafından onaylanmasına, hesaplarının dış denetime tabi olmasına ve söz konusu fonların hesaplarının konsolide bütçe hesaplarıyla birlikte aylık raporlanmasına olanak verecek gerekli hukuki ve idari düzenlemelerin gerçekleştirilmesi; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde Su ürünleri Genel Müdürlüğü veya benzeri müstakil bir yapı kurularak balıkçılık sektörünün güçlendirilmesi; Özelleştirme, Sosyal Güvenlik Reformu, vergi idaresinin bütün birimlerinin tam otomasyona geçirilmesinin tamamlanması gibi düzenlemeler yer almaktadır.

(38) Türkiye için 2003 yılında hazırlanmış olan İlerleme Raporu'nda, Türkiye'nin bir NATO üyesi olarak, AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin AB liderliğinde yürütülen operasyonlara NATO olanaklarını kullanarak katılmalarına onay vermesinin, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın başarılı bir şekilde uygulamaya konulmasına katkıda bulunduğu belirtildi. İlerleme Raporu'na göre; Türkiye'nin dış politikası Avrupa Birliği'nin dış politikasıyla uyumlu konumunu sürdürmüştür. Türkiye, kendi dış politikasının AB'nin gelişen dış ve güvenlik politikası ile uyumlu kalmasını sağlamak ve gerekli idari yapıyı geliştirmeyi tamamlamak için daha fazla çaba göstermelidir. Türkiye'nin özellikle kendi ulusal politikalarının ve uygulamalarının AB'nin ortak tutumları ile uyumlu olmasını sağlaması, bu tutumları uluslararası ortamlarda savunması ve tüm yaptırımların ve kısıtlayıcı tedbirlerin tamamen uygulanmasını temin etmesi gerekmektedir. Türkiye ayrıca kendi bölgesinde, yani Balkanlar, Kafkaslar, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'da istikrar ve güvenliği geliştirmeye devam etmelidir. Bu bağlamda komşularıyla ilişkilerini sürekli olarak geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Türkiye ayrıca Irak'ın istikrara kavuşmasında önemli bir rol oynayabilir… Türkiye, Avrupa İstihdam Stratejisi'yle uyumlu bir ulusal istihdam politikası geliştirmeye yönelik çabalarına hız vermelidir. Özellikle kadınlar arasında düşük istihdam oranları ile gençler ve kadınlar arasında yüksek işsizlik düzeyleri, başlıca sorunlardır. Resmi işsizlik problemi yanında, kayıt dışı ekonominin kapsamı da bir sorun olmaya devam etmektedir. Öncelikli bir konu olarak, ülkedeki yüksek işsizlik düzeyine karşı aktif emek piyasası girişimleri oluşturmaya yönelik İŞKUR kapasitesi güçlendirilmelidir... Ayrıca, istihdam hizmetlerinin yeniden yapılandırılması kapsamında, 19 Şubat 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği" çıkarıldı… Türkiye'de tarım sektörünün durumu değerlendiriliyor. Buna göre, 2001 yılında Türkiye'de tarım, gayri safi katma değerin %12,1'ini, 2002 yılında ise %11,5'ini oluşturdu. 2002 yılında, Türk işgücünün %33,2 'si tarım sektöründe çalıştı. 2002 yılında, Türkiye'nin AB'ye ihracatı bir miktar azaldı. 2001'de 2,192 milyar Euro iken, 2002 yılında 1,992 milyar Euro tutarına indi. Topluluktan yaptığı ithalat ise, 773 milyon Euro düzeyinden 941 milyon Euro tutarına çıktı. AB ithalatında en başta gelen ürünler bir önceki yıla göre azalmış da olsa meyveler, kabuklu yemişler, işlenmiş sebze ve meyveler oldu. AB gıda ihracatında ise en en fazla artış gösteren ürünler, hububat, yağlı tohumlar ve süt ürünleri oldu. Türk hükümeti, çiftçilere doğrudan gelir ödemeleri, bazı tarımsal ve işlenmiş tarımsal ürünler için ihracat geri ödemeleri, kredi sübvansiyonlarının kademeli olarak kaldırılması ve tütün, çay ve fındık için alternatif ürün programı niteliğini taşıyan 2000 yılında kabul edilen tarım politikasını uygulamaya

devam etti. İlerleme Raporu'na göre, çiftçilere doğrudan ödemeler, arazi ve çiftçilerin kayıt altına alınması, büyükbaş hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması ile ilgili olarak sürdürülen çabaların devam ettirilmesi gerekiyor. Tarımsal ve kırsal sektörlerin yeniden yapılandırılması ve modernleştirilmesine yönelik kırsal kalkınma stratejisinin oluşturulması gerekiyor. Hayvan ve bitki sağlığı alanlarının belirli kesimlerinde, özellikle de hayvan hastalıklarının kontrol edilmesi, büyükbaş hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması ve patatesle ilgili zararlı organizmalar bakımından ilerleme kaydedilmesine rağmen, daha fazla çaba sarfedilmesi son derece önemli. Ayrıca idari kapasitenin artırılması, kontrol ve denetim sistemlerinin geliştirilmesi ve tarımsal gıda işletmelerinin yenilenmesine yönelik çaba gösterilmesi gerekiyor.

(39) Oostlander Raporu'ndan alıntılar; "*Kamuoyunu; AB'nin ilke ve değerleri konusunda daha fazla bilgilendirmenin ve devlet yetkililerini, sivil toplumla ve temsilci örgütlerle diyalog ve işbirliği kurulması yönünde cesaretlendirmenin gerektiğini düşünmekte; kurulacak diyaloğun mevcut reformlarla birlikte zihniyet değişikliğine yardımcı olacağına inanmaktadır…Türk ve Ermeni akademisyenler ile sosyal ve sivil toplum örgütleri arasında kurulacak iyi ilişkilerin önceki kararlarda bahsedilen geçmişte yaşanan trajik olayların üstesinden geleceğine inanmaktadır…Yeni bir anayasanın hazırlanarak yürürlüğe girmesiyle, 1923 Lozan Antlaşması'nın azınlıkların durumuna ilişkin maddelerinin yorumunun AB'de uygulanan temel haklarla uyumlu hale getirilebileceğine ve mevcut dar (minimalist) yorumun değişeceğine ayrıca Anayasa'nın 10. maddesi'nde kanun önünde eşitliğin zaten belirtilmiş olduğuna işaret etmektedir… Seçim sisteminde, yüzde onluk barajın azaltılarak, aralarında Kürt partilerinin de bulunduğu tüm siyasi partilerin TBMM'de daha etkin temsilini sağlayacak reformların yapılması çağrısında bulunmaktadır…*"

(40) 2004 seçimlerine göre siyasi partilerin dağılımı şöyledir: EPP- ED - Avrupa Halkları (Merkez sağ ve Hristiyan Demokratları) Grubu: 278; PES - Avrupa Sosyalistleri Parti Grubu: 199; ELDR - Avrupa Liberal, Demokratik ve Devrimci Parti Grubu: 67; Greens/EFA - Yeşiller/Avrupa Bağımsızlar İttifakı Grubu: 41; EUL/NGL - Birleşik Avrupa Solu/Kuzey Yeşil Solu Konfedere Grubu: 39; UEN - Avrupa Uluslar Birliği Grubu: 27; EDD - Avrupa Demokrasileri Grubu: 15; Diğerleri: 66; Toplam: 732.

Avrupa Parlamentosu'nda üye ülkelerin dağılımı şöyledir: Almanya 99, Fransa 88, İtalya 78, İngiltere 78, İspanya 54, Polonya 54, Hollanda 27, Belçika 24, Çek Cum. 24, Yunanistan 24, Macaristan 24, Portekiz 24, İsveç 19, Avusturya 18, Danimarka 14, Slovakya 14, Finlandiya 14, İrlanda 13, Letonya 13, Litvanya 9, Slovenya 7, Estonya 6, Kıbrıs 6, Lüksemburg 6, Malta 5.

(41) 2004 Türkiye İlerleme Raporu'nda; özetle şu ifadeler yer aldı: "*Üç yıllık dönemde (2001-2004), Katılım Ortaklığı'nın öncelikleri doğrultusunda bir dizi anayasal ve yasal değişiklik kabul edilerek siyasi reformlar gerçekleştirildi… Uygulamada önemli ilerlemeler kaydedildi, bununla beraber, reformlar hâlâ düzensiz biçimde uygulanıyor… Bütçe konusundaki şeffaflığı artırmak için Sayıştay'a, askeri ve savunma harcamalarını denetleme izni verildi. Bütçe dışı fonlar genel bütçeye dahil edilerek parlamentonun tam kontrolü sağlandı. Ağustos 2004'te Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'ne ilk kez bir sivil atandı. Sivil-asker ilişkilerini AB uygulamalarıyla tamamen uyumlaştırma süreci devam ediyor. Bununla birlikte Türkiye'de silahlı kuvvetler, bir dizi gayri resmi mekanizma aracılığıyla etkisini sürdürüyor…Yargının bağımsızlığı ve etkinliği güçlendirildi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırıldı ve bazı yetkileri yeni oluşturulan Bölgesel Ağır Ceza Mahkemeleri'ne devredildi. İstinaf Mahkemeleri kurulmasına yönelik mevzuat kısa süre önce kabul edildi. Ancak yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanun (CMUK) tasarısı, Adli Kolluğun Oluşturulması ve İnfaz Kanuna ilişkin kanun tasarıları hâlâ kabul edilmeyi bekliyor… Türkiye, 1 Ocak 2004'ten bu yana Yolsuzluğa Karşı Avrupa Konseyi Devletler Grubu'nun (GRECO) üyesi. Özellikle memurlar için etik kurallar oluşturularak, bazı yolsuzlukla mücadele tedbirleri kabul edildi. Ancak bu yasal gelişmelere rağmen yolsuzluk, ekonominin ve kamu işlerinin hemen tüm alanlarında hâlâ ciddi bir sorun olmaya devam ediyor... Türkiye 2002 yılından bu yana, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarını uygulamaya yönelik olarak artan bir şekilde gayret gösteriyor. Temyiz Mahkemesi gibi yüksek adli organlar, Kürt dilinin kullanılması, işkence ve ifade özgürlüğüyle ilgili davalar dahil olmak üzere,*

reformları Avrupa Mahkemesi'nin standartlarına uygun olarak yorumlayarak bazı kararlar aldı. Beraat ile sonuçlanan yeniden yargılamalar yapıldı…İdam cezası Türkiye'nin Ocak 2004'te imzaladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13 No'lu protokolüne uygun olarak tüm durumlarda kaldırıldı... Yetkililer işkenceye karşı sıfır tolerans politikasını benimsedi ve bazı işkence failleri cezalandırıldı. İşkence artık sistematik olmamakla birlikte, işkence dahil çok sayıda kötü muamele vakaları halen meydana geliyor ve bu tür uygulamaları ortadan kaldırmak için daha fazla gayret gösterilmesi gerekecek... İfade özgürlüğü konusunda dikkate değer bir iyileşme kaydedilmekle birlikte, bazı sorunlar sürüyor... Temmuz 2004'te Meclis'ten geçen ve sonra Cumhurbaşkanı tarafından veto edilen yeni Dernekler Kanunu kabul edildiği takdirde, derneklerin faaliyetlerine devletin müdahale imkânının azaltılması bakımından anlamlı olacak ve sivil toplumun güçlenmesine katkıda bulunacak... Dini inanç özgürlüğünün Anayasa ile garanti altına alınmış olmasına ve ibadet özgürlüğünün büyük ölçüde engellenmemesine karşın gayrimüslim topluluklar, tüzel kişilik, mülkiyet hakları, din adamı yetiştirme, okullar ve iç yönetimle bağlantılı zorluklar yaşamaya devam ediyor. Uygun bir mevzuat bu zorlukları giderebilir. Aleviler hâlâ Müslüman bir azınlık olarak tanınmıyor... Ekonomik ve sosyal haklara ilişkin olarak kadın-erkek eşitliği ilkesi, Medeni Kanun ve Anayasa'da güçlendirildi. Yeni Ceza Kanunu kapsamında 'namus cinayetleri' işleyenlerin ömür boyu hapis cezasına çarptırılması gerekecek, mahkeme kararı olmadan bekâret kontrolleri yasaklanacak ve evlilik içi cinsel taciz cezai suç sayılacak... Çocuk hakları güçlendirilmiş olmakla birlikte, çocuk işçi konusu halen ciddi kaygı konusu. Sendikal haklar hâlâ ILO standartlarının gerisinde kalıyor... Azınlıkların korunması ve kültürel hakların yerine getirilmesiyle ilgili olarak, Kürtçe ve diğer azınlık dillerinin kullanılması üzerindeki yasağı kaldırmak için Anayasa değiştirildi. Türkiye'nin Güneydoğusu'nda son zamanlarda birçok Kürtçe dil okulu açıldı. Kürtçe ve diğer azınlık dilleri ve lehçelerinde yayına izin verildi ve kısıtlı bir ölçekte de olsa yayınlar başladı. Kürt kültürünün değişik şekillerde ifade edilmesine daha fazla hoşgörü gösteriliyor... Özellikle azınlık dillerinde yayın ve eğitim konusunda hâlâ önemli kısıtlamalar var. Güneydoğu'nun bazı illerinde 15 yıldır yürürlükte olan olağanüstü hal 2002'de tamamen kaldırıldı. Olağanüstü hal yönetimi kapsamında, yargılama öncesi gözaltı haklarını kısıtlayan hükümler değiştirildi. Türkiye, Komisyon da dahil olmak üzere bazı uluslararası kuruluşlarla ülke içinde yerlerinden edilmiş kişiler konusunda diyalog başlattı. 'Terör Eylemlerinden Doğan Zararların Tazmin Edilmesi'ne ilişkin bir kanun onaylandı... Güneydoğu'da yerlerinden edilmiş kişilerin köylerine dönüşü, köy koruculuğu sistemi ve maddi desteğin yetersizliği yüzünden sınırlı kalmış ve güçleşmiş durumda. Gelecekte alınacak önlemlerin, özellikle 'Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Yerlerinden Edilmiş Kişiler Özel Temsilcisi'nin tavsiyelerine cevap vermesi gerekiyor... Sonuç olarak Türkiye; reform paketleri, anayasal değişiklikler, yeni ceza yasasının kabulüyle, birçok alanda ve özellikle geçen yılki İlerleme Raporu ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nde 'öncelikler' olarak belirlenen konularda önemli yasal ilerlemeler kaydetti. Siyasi reformların uygulanmasında önemli ilerleme sağlanmış olmakla birlikte bu reformların daha da genişletilmesi ve bütünleştirilmesi gerekiyor. Bu, kadın hakları, sendikal haklar, azınlık hakları ve gayrimüslim cemaatin karşılaştığı sorunlar dahil olmak üzere, temel özgürlükler ve insan haklarına saygı kapsamında ilgili hükümlerin güçlendirilmesi ve eksiksiz uygulanmasını içeriyor. Askeri ihtiyaçlar üzerinde sivil kontrolün sağlanması, kanunların uygulanması ve adli uygulamaların reformların ruhuyla uyumlu hale getirilmesi gerekiyor. Yolsuzluğa karşı mücadele sürdürülmeli. İşkenceye sıfır tolerans politikası, devletin her kademesinde, kararlılıkla sürdürülecek gayretlerle güçlendirilmeli. Güneydoğu'da durumun normalleşme süreci, yerleri değiştirilen kişilerin geri dönüşü, sosyo-ekonomik kalkınma stratejisi ve Kürtler'in hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanacakları koşulların tesis edilmesi suretiyle sürdürülmeli. Türkiye'nin siyasi ve hukuki sisteminde son yıllarda yapılan değişiklikler, uzun bir sürecin parçası ve reformların ruhunun tüm ülkede ve tüm düzeylerde yürütme ve yasama organlarının davranışlarına tam anlamıyla yansıması zaman alacak. Bürokratik engelleri aşmak ve halihazırdaki sorunları çözmek için sürekli bir kararlılık gerekecek. Siyasi reform sürecinin yakından izlenmesine devam edilecek...

Türkiye, özellikle makroekonomik dengesizlikleri azaltarak, işleyen bir pazar ekonomisi olma yolunda önemli bir ilerleme sağladı. Türkiye, istikrar politikasını sürdürdüğü ve yapısal reformlara yönelik kararlı adımları atmaya devam ettiği sürece, Avrupa Birliği içindeki rekabetçi baskılar ve pazar güçleriyle başa çıkabilecek…2001 ekonomik krizinden bu yana ekonomik istikrar ve öngörülebilirlik büyük ölçüde iyileşti... Finans sektöründeki dengesizlikler gibi temel ekonomik hassasiyetler ile başa çıkıldı. Finans sektöründeki denetim güçlendirildi. Bunun sonucunda, Türk ekonomisinin şoklara karşı esnekliği önemli ölçüde

arttı. Kamu finansmanı dahil olmak üzere, kamu idaresinin etkinliği ve şeffaflığının artırılması konusunda önemli ilerleme sağlandı. Bunun da ötesinde, doğrudan yabancı sermaye akışının kolaylaştırılması ve özelleştirmenin yasal çerçevesinin geliştirilmesi konularında önemli adımlar atıldı. Halihazırdaki olumlu dinamiklerin, sürdürülebilir büyüme ve istikrara dönüştürülmesi için, devam eden reform sürecinin devam ettirilmesi büyük önem taşıyor. İstikrar odaklı bir ekonomi politikasının muhafaza edilmesi, bu bağlamda temel unsur. Özellikle, mali dengesizlikler azaltılmalı ve enflasyonu düşürme süreci muhafaza edilmeli.... Devlet bankalarının ve işletmelerinin özelleştirilmesi hızlandırılmalı... (AB, son genişleme sürecindeki tüm aday ülkelere, bu ülkelerin katılım stratejilerinde belgelendiği üzere özelleştirmeyi dayatsa da, kendi antlaşmalarında kamu veya özel mülkiyet arasında resmen tarafsızdır. Ancak, 1980'li yılların ortalarından itibaren hızla gerçekleştirilen iç pazarın oluşumu, beraberinde daha önce kamusal olan pek çok alanda özelleştirmeler getirmiştir. Özellikle elektrik, gaz, su, havayolları, demiryolları, yerel ulaşım, telekomünikasyon gibi hizmetler yaygın bir özelleştirmeye tabi tutulmuştur. AB, "genel ekonomik çıkar hizmetlerini" iç pazar kurallarına tabi kılarken, ticarileşen ve özelleşen bu kamusal alanlar için asgari nitelikte düzenlemeler yaparak genel ekonomik çıkarın korunacağını ummuş, sonuçta üye devletlerde kamu hizmetlerinin serbestleşmesi ve özelleştirilmesine yol açan liberal bütünleşme süreci, bu hizmetlerin niteliği gereği özel tekellere yol açmıştır.) *Doğrudan yabancı sermaye yatırımının akışı mevcut engeller kaldırılarak cesaretlendirilmeli... Yeni mevzuat Topluluk müktesebatından uzaklaşmamalı ve Türk olmayan hizmet sağlayıcılar ya da mallara yönelik ayrımcılığa son verilmeli. İdari kapasitenin güçlendirilmesi gerekiyor. Ayrıca, hiçbir üye devlet, müktesebatla uyumdan kaynaklanan karşılıklı faydaların dışında bırakılmamalı… Malların serbest dolaşımı konusunda, genel olarak Topluluk müktesebatının aktarımı düzenli bir şekilde ilerlemekle birlikte tam değil, uygulama ise düzensiz... İhale Yasası hâlâ müktesebatla farklılıklar içeriyor. Türkiye, ticaretin önündeki teknik engelleri kaldırmak, Ortaklık Konseyi'nin Gümrük Birliği'ni oluşturan 1/95 sayılı kararına uyumu artırmak ve uyumlaştırılmamış alanlarda malların serbest dolaşımını sağlayacak gerekli adımları atmak için çabalarına hız vermeli… Kişilerin serbest dolaşımını sağlamaya yönelik ilerleme olmadı ve bu konudaki mevzuat uyumu hâlâ çok erken bir aşamada. İdari kapasitenin tam olarak yenilenmesi gerekiyor... Kişisel bilgilerin korunmasıyla ilgili bir yapılanma oluşturulmalı ve mali hizmetleri denetleyen mevcut kuruluşların bağımsızlığı güvenceye alınmalı. Yabancılara yönelik kısıtlamalar da kaldırılmalı. Sermayenin serbest dolaşımı konusunda müktesebatla uyum sınırlı kalıyor. Kara para aklanmasının engellenmesine yönelik hükümlerin kabul edilmesi ve yabancıların yatırımlarına yönelik kısıtlamaların kaldırılması öncelik teşkil etmeli...Devlet Yardımlarına dair yasanın kabul edilmesi ve devlet yardımlarını denetleyen bir yapının kurulması önemli konular. Çelik sektörü için kabul edilebilir bir yeniden yapılanma programını hazırlamak için daha fazla çaba harcanması gerekiyor... Bir önceki rapordan bu yana tarım alanında çok az bir ilerleme sağlandı ve genel olarak müktesebata uyum sınırlı kaldı. Özellikle veterinerlik, bitki sağlığı ve gıda alanlarında ilerleme gerçekleşmekle birlikte, etkin bir uygulamanın sağlanması için iç mevzuata aktarım ve idari kapasite hâlâ yetersiz. Kırsal kalkınma, hayvan hastalıklarının ortadan kaldırılması ve İdarelerin yeniden yapılandırılması öncelikler olarak değerlendirilmeli. Balıkçılık alanındaki ilerleme çok sınırlı. Kaynak yönetiminin yanı sıra, denetim ve kontrol kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çabaların artırılması gerekiyor... Ekonomik ve parasal birlik konusunda bir önceki rapordan bu yana bir gelişme kaydedilemedi ve bu konuda genel uyum düzeyi sınırlı. Ele alınması gereken en önemli konular, Merkez Bankası'nın bağımsızlığı ve bütçeyi finanse etmek için finans sektörüne imtiyazlı erişim olasılıkları... İstatistik alanındaki ilerleme sürekli olarak devam ediyor ancak uyum hâlâ sınırlı kalıyor. Bu nedenle, istatistik alanında gelişmenin sağlanması için önemli ölçüde çabanın hâlâ sürdürülmesi gerekiyor. Bu amaçla, yeni İstatistik Yasası'na öncelik verilmeli... Türkiye enerji başlığında ilerleme sağlamakla birlikte, müktesebatın kapsadığı farklı alanlarda müktesebata uyum derecesi eşit olmayıp, sınırlı kalıyor. Müktesebatın etkin şekilde uygulanması idari kapasitenin güçlendirilmesini gerektiriyor. Özelleştirme ve fiyat sapmalarının ortadan kaldırılmasını da içeren sektörel yeniden yapılanma sürdürülmeli... Sanayi politikası alanında, Avrupa Topluluğu sanayi politikası ilkelerine büyük oranda uyum söz konusu. Türkiye bir sanayi stratejisi belirlemekle birlikte, özelleştirme ve yeniden yapılanma, planlandığı şekilde ilerlemiyor. Özellikle çelik sektörü ve devlet bankalarının yeniden yapılandırılması gerekiyor. Yasal çerçevede sağlanan ilerlemeye rağmen, doğrudan yabancı sermaye yatırımı düşük kalıyor. Küçük ve orta boy işletmeler açısından ise, finans kaynaklarına erişim*

iyileşti ve Türkiye'nin politikası AB işletme politikasıyla büyük ölçüde uyum içinde... Türkiye'de kullanılan KOBİ tanımı, Komisyon'un ilgili tavsiyeleriyle uyumlu değil.Bilim ve araştırma alanlarında bazı ilerlemeler sağlandı. İşbirliği çerçevesi oluşturuldu ve Türkiye'den temsilciler, 6. Çerçeve Programı'nın hazırlanmasından sorumlu komitelere gözlemci sıfatıyla katılıyor... YÖK'ün rolü dahil olmak üzere, eğitim ve öğretim politikaları ve kurumlarındaki reform ve güçlendirme sürdürülmeli. İşgücü piyasası ile eğitim arasındaki bağlar iyileştirilmeli. Telekomünikasyon sektöründe, sabit telefon hizmetleri 2004 yılında tamamen serbestleştirildi ve İnternet hizmetleri pazarındaki rekabet arttı. Genel olarak müktesebatla belli bir oranda uyum sağlanmakla birlikte, bir önceki rapordan bu yana çok sınırlı bir ilerleme kaydedildi... Bölgesel politikayla ilgili müktesebat, Yapısal ve Uyum Fonlarının uygulanması açısından önem taşıyor. Bu alanda çok sınırlı bir gelişme sağlandı ve müktesebatla genel uyum düzeyi sınırlı. Bu nedenle, AB'nin yapısal enstrümanlarının uygun şekilde kullanılması için büyük çabaya gerek duyulacak. Gerekli kurumlar oluşturulmalı ve idari kapasite güçlendirilmeli... Çevre konusunda bazı ilerlemeler sağlandı ve idari kapasite güçlendirildi. Ancak çevre müktesebatının aktarımı genel olarak düşük düzeyde kalıyor... Yatay mevzuat, hava ve su kalitesi, atık yönetimi, doğanın korunması, endüstriyel kirlenme ve risk yönetimi en yoğun çaba harcanması gereken alanlar... Tüketici ve tüketici sağlığının korunması alanında, özellikle pazar denetimi konusunda müktesebata uyum çabaları sürdü. Tüketicilerin korunması hususunda çeşitli bileşenler itibariyle müktesebata genel uyum eşit değil ve güvenlikle ilgili olmayan önlemlerde ise daha ileri. Ürün sorumluluğuna dair müktesebatın etkin aktarımının ve uygulanmasının sağlanmasına ve idari kapasitenin iyileştirilmesine yönelik çabalar sürdürülmeli... Gümrük birliği alanında, bir önceki rapordan bu yana bazı ilerlemeler kaydedildi, idari kapasite daha güçlendirildi. Bazı alanlardaki istisnalar hariç genel uyum düzeyi yüksek... Dış ilişkilerle ilgili genel uyum düzeyi zaten yüksek ve daha fazla ilerleme de kaydedildi. Özellikle AT Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'nin büyük bir kısmının kabul edilmesi memnuniyetle karşılanan bir gelişme. Genelleştirilmiş Tercihler sistemi altında özel rejimler ve üçüncü ülkelerle müzakerelerde karşılaşılan zorluklardan kaynaklananlar dahil olmak üzere, müktesebatla bazı tutarsızlıklar hâlâ mevcut. Türkiye bu alandaki çabalarını sürdürmek için teşvik ediliyor... Ortak dış ve güvenlik politikası konusunda ise, Türkiye'nin dış politikası geniş ölçüde AB'ninkiyle uyum içinde, ancak Türkiye'nin komşularıyla ilişkileri söz konusu olduğunda bu uyum daha düşük. Türkiye uluslararası alanda AB'nin pozisyonlarıyla daha yüksek düzeyde uyum sağlayarak ve kabul edilen yaptırımların ya da kısıtlayıcı önlemlerin uygulanabilirliğini sağlayarak deneyimini iyileştirebilir. Mali kontrol konusunda geçen yılki rapordan bu yana bazı ilerlemeler sağlandığı söylenebilir. Özellikle, Kamu Mali Yönetimi ve Denetim Yasası'nın kabulü önemli bir adım oluşturuyor. Ancak bu yasa tam olarak 2008 yılından itibaren uygulanacak. Türkiye, idaresini ve AB'nin mali çıkarlarını korumaya yönelik kapasitesini daha da güçlendirmeli... Müktesebatın etkin bir şekilde icra edilmesi ve uygulanmasını sağlamak için idari kapasitenin birçok alanda güçlendirilmesine ihtiyaç bulunuyor. İdari reform bazı durumlarda, örneğin devlet yardımı ve bölgesel kalkınma alanlarında, yeni kurumların oluşturulmasını gerektiriyor. Düzenleyici organların kurulduğu durumlarda, bu organlar görevlerini icra etmek ve kararlarının yürürlüğe girmesini sağlamak için yeterli personel ve mali kaynak dahil olmak üzere, yeterince yetkiyle donatılmalı. Bu amaca yönelik olarak, özerklikleri güvence altına alınmalı... Gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı, Türkiye'nin AB'ye katılım hazırlığına ilişkin çalışmasının yönlendirilmesinde temel araç olmayı sürdürüyor. Katılım Ortaklığının uygulanmasının sürdürülmesi gerekiyor. Bu belgeye gerekli siyasi önem verilmeli ve Katılım Ortaklığı, Türkiye'nin yasama ve kurumsal yapılanma gündemini oluşturmasına yardımcı olmalı..."

(42) Katılım Müzakereleri, her bir aday ülkenin hangi koşullar altında AB üyesi olabileceğini belirten bir süreçtir. Müzakereler 15 AB üyesi ülke adına Avrupa Komisyonu ve ilgili aday ülke arasında gerçekleşir. Avrupa Komisyonu, müzakere sürecinde aday ülkelerin Kopenhag kriterlerini karşılama yönünde kaydettikleri gelişmeleri takip eder ve durum tespiti ve geleceğe yönelik önerileri içeren "İlerleme Raporları" hazırlar. Müzakerelerin başında her bir aday ülke için Hükümetlerarası Konferans oluşturulur. Resmi müzakereler üye ve aday ülkelerden Bakanlar düzeyinde olmakla birlikte, esas müzakereler, AB Daimi Temsilciliği müsteşarları ve aday ülke müzakere heyetleri arasında yapılır. Müzakereleri, AB adına Bakanlar Konseyi tarafından oluşturulan çalışma grupları ve aday ülke adına müzakere heyetleri yürütür. Kolaylık açısından müzakereler, her bir politikayı ve ilgili müktesebatı içeren konu başlıklarına bölünmüştür.

Şu anda müzakere konusu olan 31 konu başlığı bulunmakta, 30. başlık üyelik sonrası idari yapıyı içerdiği ve 31. başlık da diğer alanlar olduğu için, 29 başlık müzakere konusu olmaktadır: 1. Malların serbest dolaşımı, 2. Kişilerin serbest dolaşımı, 3. Sermayenin serbest dolaşımı, 4. Hizmetlerin serbest dolaşımı, 5. Şirketler hukuku, 6. Rekabet, 7. Tarım, 8. Balıkçılık, 9. Ulaştırma, 10. Vergilendirme, 11. Ekonomik ve Parasal Birlik, 12. İstatistik, 13. İstihdam ve Sosyal Politika, 14. Enerji, 15. Sanayi Politikası, 16. KOBİ'ler, 17. Bilim ve Araştırma, 18. Eğitim ve öğretim, 19. Telekom ve bilgi teknolojileri, 20. Kültür ve görsel-işitsel politika, 21. Bölgesel politika, 22. Çevre, 23. Tüketiciyi koruma ve tüketici sağlığı politikası, 24. Adalet ve içişleri, 25. Gümrük birliği, 26. Dış ekonomik ilişkiler, 27. Ortak dış ve güvenlik politikası, 28. Mali kontrol, 29. Maliye ve bütçe, 30. Kurumlar, 31. Diğer.

Komisyon'un aday ülkeyle müktesebat taraması ve Hükümetlerarası Konferans kurulmasıyla, hangi konu başlıklarına öncelik verileceği kararı verilir ve ülkelerin pozisyonlarını belirten "Pozisyon Belgeleri" Brüksel'e gönderilir. Komisyon buna cevaben bir Ortak Pozisyon Taslağı hazırlar ve bu pozisyon belgesine genel olarak bir dizi soruyla cevap verir. Ortak Pozisyon Taslağı üzerinde çalışılarak oluşturulan Ortak Pozisyon Belgesi aday ülkeye gönderildikten sonra, konu başlığı açılarak müzakereler başlar. Konu başlığı ile ilgili olarak yapılan uyum çalışmaları üzerinde mutabakata varıldığında konu başlığı şartlı olarak kapatılır ve Komisyon gerektiğinde bu başlığa geri dönebilir. Konu başlıkları kapatıldıkça, müzakereler açık başlıklar çerçevesinde yürütülür. Konu başlıkları, ancak tüm başlıklarla ilgili müzakerelerin kapanmasından sonra tam olarak kapanmış sayılır.

(43) Kişilerin serbest dolaşımının en geç 1 Aralık 1986'da karşılıklı olarak gerçekleşmesi gerekir iken, temelde herhangi bir gelişme sağlanamamış, sadece Ortaklık Konseyi, 1976 ve 1980 yıllarında, Avrupa'da çalışmakta olan Türk vatandaşlarının durumunu iyileştirici bazı kararlar alınmıştır.

(44) Ferge, Z. ve Juhász, G. adlı Macar Sosyal Bilimciler, 2004 tarihli bir makalesinde süreci şöyle özetlemektedirler: *"İlerleme Raporları, eski sosyal hizmetler de dahil olmak üzere tüm hizmetlerin ve varlıkların özelleştirilmesi ve ticaretleştirilmesini ve sosyal korumanın bu yolla değiştirilmesini önermektedir. Azınlık haklarının ötesinde sosyal haklara, örneğin sağlık hakkına ve sosyal refah hakkına ilerleme raporlarında değinilmemektedir."* (TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu, "Avrupa Birliği ve Mühendislik – Mimarlık", Panel - Forum, 15.12.2004)

EK 1: AB ve Diğer Yabancı Ülke Fonlarının Kullanımı Hakkında TMMOB Raporu

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 26 Şubat 2002 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılması İçin Genel İlkeler Üzerine Çerçeve Anlaşması" imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Türk Kuruluşları, Araştırma, Sağlık, İstihdam ve Sosyal İşler, Teknik İşbirliği, Eğitim, Çevre, Girişimcilik, Bilgi Toplumu ve Gümrük alanlarında, her katılımcı ülke gibi Türkiye'nin yıllık aidatını ödemesi durumunda, Topluluk Programlarına katılabilmektedir. Ertesi yıl program ve ajanslarına katılmak için Türkiye tarafından ödenmesi gereken katkı payının bir kısmının finanse edilmesi için, her yıl, diğer aday ülkelere kıyasla daha az olan, Topluluk Hibe Yardımı yapılmaktadır.

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve ülkemizde kullanılması için son dönemde İŞKUR tarafından önerilen AB Fonlarının, TMMOB ve bağlı bazı Odalarının da ilgi alanında olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilere duyarlı yaklaşan TMMOB ve bağlı Odaları, işsizlik yaratan süreç ile eğitim ve istihdam sağlama amaçlı Fon kullanımı çelişkisinin farkındadır. Bu bağlamda; "Yönetişim" boyutu da dikkate alınarak, Fonların amaçları, Fonların TMMOB'nin amaçları ve ilkeleri ile örtüşme durumu, Standart Hibe Sözleşmesi ile mali, idari, teknik ve siyasi anlamda getirilen yükümlülükler incelenmiş ve AB Fonlarına yönelik aşağıdaki konuların Odalarımıza iletilmesi kararlaştırılmıştır.

1) Temel ilkesi örgütsel bağımsızlık olan TMMOB ve bağlı Odaları, sunulan parasal kaynağın kullanımına yönelik proje üretimi yerine, amaçlarına uygun projeleri öncelik sıralarına göre belirleyip, öz kaynakları ile finanse etmelidirler.

2) 1 Ocak 2000 itibarı ile bu alanda kullanılan tüm standart sözleşmelerin yerine geçen ve 31 Mayıs 2003 tarihinde güncelleştirilmiş şekli ile uygulamada olan "Avrupa Birliği Tarafından Finansman Sağlanan Dış Faaliyetler İçin Standard Hibe Sözleşmesi"ne göre, Avrupa Birliği'nin hangi programı ile finanse edilirlerse edilsinler, dış faaliyetler çerçevesinde tüm hibe faydalananları aynı hükümlere tabidir. Değiştirilemez nitelikli olarak her sözleşmenin ayrılmaz bir parçasını oluşturan ve Özel Koşullar ya da diğer eklerin hükümleri arasında bir çelişki olması halinde geçerli sayılan Ek II'de yer alan "Avrupa Topluluğu Tarafından Dış Faaliyetler Çerçevesinde Finanse Edilen Hibe Sözleşmeleri İçin Geçerli Genel Koşullar"ın, Gizlilik başlıklı 5 inci maddesi ile Hesaplar, Teknik ve Mali Kontroller başlıklı 16.2 inci maddesi, "Avrupa Komisyonu, Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Bürosu ve Avrupa Sayıştayı personeli veya temsilcilerinin, 7 yıl sonrasına kadar, kayıtlar üzerinde ve yerinde, mali, idari ve teknik tam kapsamlı denetim yapmalarının taahhüt edilmesi" hükümlerini içermektedir. Tanınırlık başlıklı 6. madde bir diğer sorun alanıdır. TMMOB ilkeleri ile örtüşmeyen bir şekilde mali, idari ve siyasi yükümlülükler getirildiği için, TMMOB ve bağlı Odaları, söz konusu program kapsamında proje sunmamalı ve Standart Hibe Sözleşmesi imzalamamalıdır.

3) Belirlenen öncelikli projeler için öz kaynakların yetmemesi durumunda, öncelikle Odalar arası işbirliği olanakları araştırılmalı, yabancı kuruluş ve ülke kökenli Fonların kullanımı gündeme gelirse, özerkliğe ve bağımsızlığa dokunmayan hükümler içeren sözleşmelerin, Oda Genel Merkezleri ve sonrasında TMMOB'nin onayı alınarak imzalanması gerekmektedir.

EK 2: TMMOB Meslek İçi Eğitim ve Belgelendirme Yönetmeliği

14 Aralık 2004 tarihli ve 25670 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Madde - 1 Bu Yönetmeliğin amacı, ülke ve toplum yararları doğrultusunda meslek alanları ile ilgili denetimin yapılabilmesi, yetkili üyelerin tanımlanması, üyelerin mesleki ve bilimsel çalışmalarına yaptıkları işlere ve tamamlayıcı eğitimlerine dayanan uzmanlıklarının Odalarca belirlenmesi, belgelendirilmesi ve gerektiğinde yetkili üyelerin kamuoyuna önerilmesinin sağlanmasıdır.

Madde - 2 Bu Yönetmelik, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine bağlı odalara kayıtlı mühendis, mimar ve şehir plancılarının meslek alanlarına yönelik, toplumun gereksinimlerini karşılamak doğrultusunda araştırma, inceleme, projelendirme, tasarım, raporlama, eğitim, uygulama ve teknik sorumluluğu üstlenme işlevleri kapsamında olan ve uzmanlık gerektiren hizmetler için yetkili üyelerin saptanması, eğitimi ve belgelendirilmesi esaslarını kapsar.

Madde - 3 Bu Yönetmelik; 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 39 uncu maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Madde - 4 Bu Yönetmelikte geçen;

a) TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini,

b) Oda: TMMOB'ne bağlı Odaları,

c) MİSEM: Meslek İçi Sürekli Eğitim Merkezini ifade eder.

Madde - 5 Oda, öğrenim programlarını, uygulama alanlarını, mesleki bilimsel gelişmeleri, ülkenin teknolojik durumunu, kamuoyunun ve üyelerinin istemlerini dikkate alarak ve gerektiğinde oluşturacağı mesleki-bilimsel kurullara danışarak, üretilen ürün ya da hizmetlerde kamu yararına mesleki denetimin sağlanması konusunda mesleğin uzmanlık konularını ve uzmanlığın hangi koşullara göre belgelendirileceğini belirler.

Oda Yönetim Kurulu, üyelerinin uzmanlık konuları ile belgelendirme esaslarını, TMMOB Yönetim Kurulu onayına sunmak zorundadır. TMMOB Birliği Yönetim Kurulu tarafından onaylanan uzmanlık konuları ve belgelendirme esasları üyeye Odaca duyurulur.

Madde - 6 Uzmanlık konuları ile ilgili belge aşağıdaki esaslara göre verilir:

a) Oda tarafından belirlenen uzmanlık konuları ve belge alma koşullarını sağlayan ya da bu koşulları yerine getirecek üyelere ilgili uzmanlık konusunda belge verilir.

b) Belge alma koşulları her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere Oda tarafından belirlenir. Gerekli durumlarda Oda Yönetim Kurulu, belge alma koşullarını değiştirebilir. Bu durumda üyelerin kazanılmış hakları göz önünde bulundurulur.

c) Belge sahibi, belgenin kullanımında Oda'nın alacağı kararlara uymak zorundadır.

d) Belge ücretleri Oda Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

e) Oda Yönetim Kurulu hakkında herhangi bir nedenle soruşturma açılan belge sahibinin belgesini kullanmayı, soruşturma sonuçlanıncaya kadar geçici olarak durdurabilir.

f) Belgenin iptalinde Disiplin Kurulu Yönetmeliklerindeki esaslar geçerlidir.

g) Oda merkezinde her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere belge sicil dosyası açılarak mühendislerin/mimarların sicilleri tutulur, onaylar işlenir.

h) Oda'ca belirlenen ve TMMOB Yönetim Kurulunca onaylanan her uzmanlık konusu için Oda'ca belge alma koşulları belirlenir.

Madde - 7 Meslek içi eğitim, aşağıdaki esaslara göre düzenlenir:

a) Uzmanlık konuları ile ilgili verilecek meslek içi eğitimler ve sınavlar Odaca oluşturulacak Meslek İçi Sürekli Eğitim Merkezi (MİSEM) tarafından gerçekleştirilir.

b) MİSEM sorumlusu Oda Yönetim Kurulu tarafından görevlendirilecek üyedir.

c) MİSEM tarafından her uzmanlık konusuna ayrı olmak üzere eğitim-sınav programı ve takvimi hazırlanır ve Oda Yönetim Kurulunun onayına sunulur. MİSEM meslek içi eğitim programını ve takvimini ilgili Oda komisyonlarının görüş ve önerilerini alarak hazırlar.

d) Oda Yönetim Kurulu tarafından onaylanan eğitim-sınav programları ve takvimleri Oda süreli yayınlarında duyurulur.

e) Eğitim ve sınavların kimler tarafından gerçekleştirileceği, eğitmenler ile sınav komisyonlarına ödenecek ücretler ve eğitimlere katılım ücreti Oda Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

f) Eğitimlerin ve sınavların yapılacağı yerler Oda Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

g) Her eğitim ve sınav için; katılanların adı, soyadı, Oda sicil numarası, mesleği ve sınav sonuçlarını gösterir liste Oda arşivlerinde iki yıl süresince saklanır.

Geçici Madde - 1 Bu Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra 90 gün içerisinde belgelendirme yapan Odalar uzmanlık konularını ve belgelendirme koşullarını TMMOB Yönetim Kurulu onayına sunmakla yükümlüdür.

Geçici Madde - 2 Bu Yönetmeliğin yayımlanmasından önce Oda'larca Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği onayına sunularak Resmî Gazete'de yayımlanmış benzer yönetmelikler, 90 gün içerisinde bu Yönetmeliğe uygun hale getirilir.

Madde - 8 Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde - 9 Bu Yönetmelik hükümlerini Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu yürütür.

EK 3: Yabancı Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Çalışma İznine Esas Değerlendirilmesi ve Geçici Üyelik Müracaatları Hakkında Yönetmelik

(1 Şubat 2005 Salı tarihli ve 25714 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.)

Madde 1- Bu yönetmeliğin amacı, yabancı uyruklu mühendis, mimar ve şehir plancılarının Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı aracılığı ile Türkiye'de mesleklerini icra edebilmeleri için müracaatları ile doğrudan geçici üyelik müracaatlarında; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bağlı meslek Odalarınca yapılacak olan değerlendirme, iş ve işlemlerinde uyulacak usul ve esasları düzenlemektir.

Madde 2- Bu Yönetmelik, Türkiye'de ister bağımlı ister bağımsız bilfiil mesleklerini icra edecek, teknik tedrisat, müşavirlik, danışmanlık, denetim hizmeti sunacak; yönetim kademelerinde görev alacaklar ve mesleki unvan ve bilgisini kullanmadan meslek alanı dışında çalışacak yabancı mühendis, mimar ve şehir plancılarının tespitini ve üyelik işlemlerini kapsar.

Madde 3- Bu Yönetmelik, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 39 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

1) TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini

2) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını

3) Genel Sekreterlik: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Genel Sekreterini,

4) Yabancı: Yabancı uyruklu Mühendis, Mimar ve Şehir Plancısını

5) ÇİİK: TMMOB Yönetim Kurulu tarafından görevlendirilen en az 3 Yönetim Kurulu üyesi, birim sorumlusu ve hukuk müşavirinden oluşan Çalışma İzni İnceleme Komisyonunu

6) Birim: TMMOB bünyesinde kurulan Çalışma İzni İnceleme Komisyonunun sekreterya ve arşivleme işlemlerinden sorumlu Çalışma İzni ve Geçici Üyelik Birimini

ifade eder.

Madde 5- Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmeler ve 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunda aksi öngörülmedikçe, yabancıların Türkiye'de bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce 6235 sayılı TMMOB Yasasının 34 üncü ve 35 inci maddelerinde belirtilen şekilde Bakanlıktan çalışma izni almaları zorunludur. Yabancı sadece, çalışma izni başvurusunda taahhüt ettiği işle iştigal etmek şartıyla çalışabilir.

Madde 6- Yabancı mühendis, mimar ve şehir plancıları, çalışma izninden muaf olmaları durumunda dahi, Türkiye'de bir aydan fazla kalarak mesleğini; meslek ünvanını veya bilgisini kullanarak icra etmeleri ve /veya çeşitli mesleki araştırma, danışmanlık, temsilcilik, eğitim, jüri üyeliği ve benzer faaliyetlerde bulunmaları halinde ilgili Meslek Odasına bir ay içinde geçici üye olmak zorundadır.

Madde 7- Geçici üyelik kaydı yaptırmadan mesleğini icra edenler veya meslek bilgisini kullanarak çalışan yabancılar, Türkiye'de mesleki faaliyetten menedilir.

Madde 8- Bakanlığın, 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve 28/08/2003 gün 25217 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliği kapsamında yabancının çalışma izni başvuru talep dosyasını, TMMOB'ne iletmesini müteakip, Genel Sekreterlik, talep dosyasını ön inceleme yapmak üzere aynı gün Birime iletir.

Madde 9- Birim, öncelikle talep dosyasının içeriğini inceler. Talep dosyası, mesleki faaliyetin icrasını içeriyorsa, eksik belge olup olmadığını kontrol eder. Eksik belge var ise, dosyayı Bakanlığa iletilmek üzere Genel Sekreterliğe gerekçesiyle birlikte iade eder. Dosyanın eksiklik içermemesi durumunda, Birim talep dosyasını görüşünü almak üzere ilgili meslek Odasına en geç üç gün içinde iletir. Meslek Odası, talep dosyası hakkındaki görüşünü en geç on (10) gün içinde TMMOB'ne bildirir. Meslek Odasından gelen gerekçeli görüş, Birim tarafından Çalışma İzni İnceleme Komisyonuna sunulur. Çalışma İzni İnceleme Komisyonu en geç iki gün içinde yapacağı değerlendirmeyi Yönetim Kuruluna sunar. Talep dosyası hakkında ilgili meslek Odası ile Çalışma İzni İnceleme Komisyonu arasında farklı görüş olması durumunda nihai karar, TMMOB Yönetim Kurulunca verilir. Yönetim Kurulunca verilen karar, otuz (30) gün içinde Bakanlığa, bilgi için bir örneği de Bayındırlık ve İskan Bakanlığına gönderilir. Bakanlığın, yabancının talep dosyasına mesleki yeterlilik prosedürünün uygulanıp uygulanmayacağı konusunda TMMOB'den görüş sorması durumunda ise, dosya Birim tarafından ilgili meslek odasına, en geç üç gün içinde yanıt verilmek üzere gönderilir. Konuya ilişkin görüş, ilgili meslek Odasının görüşü esas alınarak Çalışma İzni İnceleme Komisyonu tarafından oluşturulur. İlgili meslek odası ile Çalışma İzni İnceleme Komisyonu arasında konuya ilişkin görüş ayrılığı olması durumunda ise, nihai karar yine TMMOB Yönetim Kurulu tarafından verilir. Bu konuda oluşturulan görüş Genel Sekreterlik tarafından 15 gün içinde Bakanlığa, bilgi için bir örneği de Bayındırlık ve İskan Bakanlığına gönderilir.

Madde 10- Mesleki ünvanını kullanarak proje sorumluluğunu üstlenecekler ve imza yetkisi kullanacaklar dahil, doğrudan veya dolaylı olarak meslek bilgisini kullanarak mesleğini icra edecek yabancıya ait:

a) Yabancı personel başvuru formu,

b) Özgeçmiş,

c) Noter onaylı lisans diploması varsa yüksek lisans veya doktora diploması,

d) Denklik Belgesi,

e) Taahhütname (Bu işe münhasır kalmak kaydı, 29/08/2003 tarihli ve 25214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yabancıların Çalışma İzni Uygulama Yönetmeliğinin Ek 2-A ve Not 2),

f) Noter onaylı ve Türkçe tercümeli pasaport örneği,

g) Diğer mesleki sertifika ve belgeler,

h) Daha önce çalışma izni almış ise, izin örnekleri,

i) Daha önce geçici üyelik kaydı varsa, kayıt belgesi örneği,

j) Ülkesindeki mesleki kuruluştan mesleğini icra ettiğine, kendi ülkesinde akredite bir ulusal veya uluslararası meslek örgütüne üye olduğuna ve meslekten men cezası olmadığına ilişkin son altı ay içinde alınmış belge,

k) İş tanım belgesi veya sözleşme firma-firma arası veya firma-kişi arası,

l) Türk vatandaşı ile evli olanların, vukuatlı nüfus kayıt örneği ile evlenme cüzdanı örneği,

m) Mühendislik, mimarlık, müteahhitlik ve danışmanlık hizmetleri kapsamında yabancı uzman istihdam edecek tüzel kişilerde, aynı meslekte Türk mühendis/mimar/şehir plancısı istihdam edildiğini ispata dair, son aya ait bu meslek mensuplarından birinin ücret bordrosu,

n) Yabancı, ortak temsilcisi ya da kilit personel ise, durumunu kanıtlayan yetkili makamlardan onaylı işverence ibraz edilecek belge,

o) Türk soylu olması halinde durumunu kanıtlayan belge,

p) Proje sorumluluğu ve imza yetkisi alacaklarda Türkçe bildiğine dair belge,

q) Mesleki sorumluluk sigorta poliçesi,

r) Bonservis, referans mektubu, görevlendirme yazısı, kabul yazısı gibi diğer belgeler,

Bakanlığın TMMOB'ne gönderdiği başvuru dosyasında bulunması gerekmektedir. Ancak, Türkiye'deki yüksek öğrenim kurumundan mezun olanlar hakkında (d) bendi, mezun olduktan sonra ülkemizde çalışan ve geçici üye olanlar hakkında ise (j) bendi uygulanmaz.

Madde 11- Yabancı başvuru sahibinin Türkiye'de faaliyette bulunabilmesi için aşağıda belirtilen koşulları yerine getirmesi zorunludur:

a) Yabancı meslek mensuplarının Türkiye'de faaliyet gösteren yerli veya yabancı tüzel kişilerde alacağı görevin, lisans diplomasında belirtilen mühendislik, mimarlık ve şehir planlama uzmanlık alanları içerisinde bulunması,

b) TMMOB Kanununun 34 üncü maddesi kapsamında tanımlanan çerçevede mesleki hizmeti bilfiil sunmayı taahhüt etmesi,

c) TMMOB Kanununun 35 inci maddesi kapsamında mesleğini icra etmeyi taahhüt etmesi,

d) TMMOB Kanununun 35 inci maddesi kapsamında 34 üncü maddede yazılı hususlardan gayrı işlerde çalışacak yabancıların mesleki hizmeti sunmaması durumu,

e) Lisans öğrenimi üzerine, Türkiye'de ayrıca staj veya tamamlayıcı eğitim yapılması gereken koşullarda eşdeğer staj ve lisans sonrası eğitim yükümlülüğünü yerine getirmeleri gerekir. Bu gereklilik, ilgili Meslek Odası tarafından belirlenir, başvuru sahibine bildirilir ve tasdik edilir.

f) Çalışma izni talep eden gerçek kişinin alacağı ücretin, TMMOB'ne bağlı ilgili Meslek Odalarının her yıl belirlediği asgari ücretin altında olmaması,

g) Yabancı mühendis, mimar ve şehir plancısının istihdam edileceği uzmanlık alanında T.C. vatandaşı meslek mensubu temin edilmesinin çok güç olması, bu kişilerin teknoloji geliştirme ve/veya ileri bir teknolojinin uygulanması için istihdam edilmesi ve istihdam edildiği birimde, T.C vatandaşı mühendis, mimar ve şehir plancısı karşılığının varolması,

h) Türkiye'deki mühendis, mimar ve şehir plancılarının mesleklerini icra edebilmeleri için tabi oldukları mesleki mevzuat gereğince yerine getirmekle yükümlü bulundukları yetki ve yeterlilik belgesi alma koşullarını sağlamaları, gerekmektedir.

Madde 12- TMMOB Yönetim Kurulunun, Bakanlığa, otuz gün içerisinde yabancı hakkında olumlu görüş bildirmesi ve Bakanlığın yabancıya mesleki hizmetler kapsamında çalışma izni vermesi üzerine, Bakanlıkça TMMOB'ne bildirilen çalışma izni, aynı gün ilgili Meslek Odasına Birim tarafından iletilir. Yabancı, çalışma izni verildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde ilgili Meslek Odası'na geçici üye olarak kaydını yaptırmak zorundadır. Bu süre içerisinde kaydını yaptırmayan yabancı meslek mensubunun çalışma izninin iptali için ilgili Meslek Odası, durumu Bakanlığa iletilmek üzere, TMMOB'ne bildirir.

Madde 13- Yabancı başvuru sahibi, geçici üyelik başvurusunu ilgili Meslek Odasına yapar ve başvuru dilekçesine aşağıda belirtilen belgeleri eklemek zorundadır:

a) Bakanlıktan alınan çalışma izin belgesi,

b) Türkiye'deki mühendislik, mimarlık eğitimi verilen bir üniversiteden mezun olan başvuru sahipleri için lisans diploması aslı veya noter onaylı sureti, yurtdışı üniversite mezunları için, lisans diplomasının noter onaylı Türkçe tercümeli sureti ile Yüksek Öğrenim Kurumundan alınacak Denklik Belgesi,

c) Noter onaylı Türkçe tercümeli pasaport örneği,

d) Türk vatandaşları ile evli olanların Noter onaylı evlilik cüzdanı örneği, vukuatlı nüfus kayıt tablosu,

e) Diğer kurumlardan varsa daha önceden alınan çalışma izni örneği.

İlgili meslek odasınca geçici üyeliğe kabul edilen başvuru sahipleri, yabancı personel bildirim formunda belirtilen ücrete ilişkin aylık ücret sözleşmesi ile 4 aylık SSK onaylı şirket ve mali müşavir kaşeli muhtasar beyannamelerini, bağımsız çalışanlar ise, Bağ-Kur ve varsa Ticaret Sicil kayıtları bilgilerini ilgili meslek Odasına vermekle yükümlüdür. Aksi taktirde ilgili meslek Odası TMMOB kanalıyla çalışma izninin iptali yönünde Bakanlığa başvurur ve gerekli yasal prosedürü başlatır. Bu prosedür, ilgili Meslek Odası tarafından takip edilir.

Madde 14- Geçici üyeliğe kabul edilen başvuru sahibi, TMMOB Genel Kurulunda belirlenen geçici üyelik kayıt ücreti ile yıllık olarak belirlenen üyelik ödenti miktarını, ilgili Meslek Odasına öder.

Madde 15- Yabancı meslek mensupları, çalışma süreleri içinde T.C. vatandaşı olan Meslek Odası üyeleri gibi TMMOB ve Meslek Odalarının ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde düzenledikleri mesleki davranış ve meslek etiği ilkeleriyle, yasa ve yönetmeliklere uymak zorundadır. TMMOB ve bağlı Meslek Odaları, çalışma alanlarındaki mevcut kanun, tüzük, yönetmelik çerçevesinde; asli üyelerine uyguladığı her türlü denetimi ve yaptırımı, yabacı meslek mensuplarına da uygulamakla yükümlüdür.

Madde 16- Geçici üyeler, genel kurullarda oy kullanamaz ve oda organlarında görev alamaz. Ancak, mesleklerini icra ederken asıl üyelerin yükümlü olduğu bütün ödevlerle yükümlüdür.

Madde 17- Geçici üyelik aşağıdaki durumlarda sona erer:

a) Geçici üyeliğin süresi, çalışma izni süresi ile sınırlıdır. Yabancı, çalışma izni süresinin bitiminde, geçici üyelik kimlik belgesini, onbeş (15) gün içinde kayıtlı olduğu Odaya iade ederek ilişiğini keser. Çalışma izni süresi dolmadan ülkeden ya da işten ayrılanlar, bu bilgiyi ilgili Meslek Odasına bildirir ve geçici üyelik kaydını sona erdirir.

b) Çalışma izni verilen iş alanlarının dışında iş yaptığı saptanan, gerçeğe aykırı bildirimde bulunduğu anlaşılan, sahte belge kullandığı belirlenenler ile bu yönetmeliğin 15 inci maddesinde belirtilen koşulları ihlal eden yabancı meslek mensubunun geçici üyeliği sona erdirilir ve çalışma izninin iptali için Bakanlığa başvurulur.

c) Çalışma izninde belirtilen amaç, kapsam, sürenin dolması ve tüzel kişilik statüsünün değişmesi halinde, geçici üyelik sona erer. Geçici üyeliği sona erdiren karar, çalışma izninin iptaline esas alınacağından TMMOB tarafından Bakanlığa ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığına bildirilir.

Madde 18- Geçici üyeliği sona erip çalışma süresi uzatılanlar üyeliklerini ve geçici üyelik belgesini bu Yönetmelikte belirtilen koşulları yerine getirerek, yenilemek zorundadır.

Madde 19- Aynı firmada süre uzatım taleplerinde, dosya muhteviyatı içinde, yabancının;

a) Son ay ücret bordrosu,

b) Önceki çalışma izni aslı veya örneği,

c) Geçici üyelik belgesi.

istenir.

Ayrı firma için süre uzatım başvuruları ilk başvuru gibi ele alınacağından, talep dosyasındaki belgelere ek olarak;

a) Ücret sözleşmesi,

b) Önceki çalışma izni aslı veya örneği,

c) Geçici üyelik belgesi,

d) Daha önceki tüzel kişilikten alınacak ilişik kesme yazısı,

istenir.

Çalışma izni süresi yasal olarak sonuçlandıktan sonra yapılacak ayrı firma başvurularında, ilişik kesme yazısının iletilmesi zorunlu değildir..

Madde 20- Odalar, kendilerine iletilen çalışma izni taleplerinin ve geçici üyelik başvurularının değerlendirilmesi için bünyelerinde bu konuda sürekli bir birim oluşturmakla yükümlüdür.

Madde 21- Bakanlık tarafından TMMOB'ne gönderilen talep dosyalarına ilişkin görüş, en geç otuz (30) gün içinde Bakanlığa gönderilir.

Madde 22- 6235 sayılı TMMOB Yasasının 33 üncü maddesinin uygulanması açısından, Ülkeye bizzat gelmeden projeleri uygulanan yabancı meslek mensuplarının ürettikleri hizmeti sunmada ehil olduklarını, hizmeti alan ilgili kurum, kuruluş ve kişiler belgelendirmekle yükümlüdür.

Madde 23- Bu Yönetmelik, Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Madde 24- Bu Yönetmelik hükümlerini TMMOB Yönetim Kurulu yürütür.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yabancı Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Çalışma İznine Esas Değerlendirilmesi ve Geçici Üyelik Müracaatları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

(13 Mart 2005 tarihli ve 25754 sayılı Resmi Gazete'de değişiklik yayınlanmıştır.)

MADDE 1 — 1/2/2005 tarihli ve 25714 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yabancı Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Çalışma İznine Esas Değerlendirilmesi ve Geçici Üyelik Müracaatları Hakkında Yönetmeliğin 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 2 — Bu Yönetmelik, Türkiye'de ister bağımlı ister bağımsız bilfiil mesleklerini icra edecek, teknik tedrisat, müşavirlik, danışmanlık, denetim hizmeti sunacak, yönetim kademelerinde görev alacaklar ve mesleki unvan ve bilgisini kullanmadan meslek alanı dışında çalışacak yabancı mühendis, mimar ve şehir plancılarından Bakanlıkça görüş sorulanların değerlendirilmesini, üyeliğini ve tespitini kapsar."

MADDE 2 — Aynı Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ö) ve (p) bentleri yürürlükten kaldırılmış; (r) bendi ile son paragraf aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"r) Bonservis, referans mektubu, görevlendirme yazısı, kabul yazısı gibi belgelerden, mesleki hizmetler kapsamında gerekli olanlar"

"Bakanlıkça TMMOB'ne gönderilecek başvuru dosyasında bulundurulur. Ancak, Türkiye'deki yüksek öğrenim kurumundan mezun olanlar hakkında bu maddenin (d) bendi, mezun olduktan sonra ülkemizde çalışan ve geçici üye olanlar hakkında ise (j) bendi uygulanmaz."

MADDE 3 — Aynı Yönetmeliğin 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (e) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"a) Yabancı meslek mensuplarının Türkiye'de faaliyet gösteren yerli veya yabancı tüzel kişilerde mesleki hizmetler kapsamında alacağı görevin, lisans diplomasında belirtilen mühendislik, mimarlık ve şehir planlama uzmanlık alanları içerisinde bulunması,"

"e) Lisans öğrenimi üzerine, Türkiye'de ayrıca staj veya tamamlayıcı eğitim yapılması gereken koşullarda eşdeğer staj ve lisans sonrası eğitim yükümlülüğünü yerine getirmeleri gerekir. Bu gereklilik, ilgili Meslek Odası tarafından belirlenir."

MADDE 4 — Aynı Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (f) bendi eklenmiş, ikinci fıkrasında geçen "dört (4) aylık" ibaresi, "son aya ilişkin" olarak değiştirilmiştir.

"f) Mesleki sorumluluk poliçesi."

Yürürlük

MADDE 5 — Bu Yönetmelik, Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 6 — Bu Yönetmelik hükümlerini Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu yürütür.

EK 4: Yetkili Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Belirlenmesi ve Belgelendirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı (TMMOB Tarafından Hazırlanan Taslak) 28.02.2005

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Kanunun amacı, mühendis, mimar ve şehir plancılarının ülke ve toplum yararları doğrultusunda meslek alanları ile ilgili uygulama ve denetimin yapılabilmesi için; uzmanlık alanı ve yetkili üyeliğin tanımlanması, yetkili üyelerin mesleki ve bilimsel çalışmaları, yaptıkları işler ile tamamlayıcı eğitimlerine dayanan uzmanlıklarının Meslek Odalarınca belirlenmesi, belgelendirilmesi ve gerektiğinde yetkili üyelerin kamuoyuna önerilmesinin sağlanmasıdır.

Kapsam

Madde 2 - Bu Kanun, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bağlı Odalara kayıtlı mühendis, mimar ve şehir plancılarının meslek alanlarına yönelik, toplumun gereksinimlerini karşılamak doğrultusunda araştırma, inceleme, planlama, projelendirme, tasarım, raporlama, bilirkişilik, denetim, danışmanlık, eğitim, uygulama ve teknik sorumluluğu üstlenme işlevleri kapsamında olan ve uzmanlık gerektiren hizmetler için yetkili üyelerin saptanması, eğitimi ve belgelendirilmesi esaslarını kapsar.

Dayanak

Madde 3 - Bu Kanun 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Kanunda geçen;

a) TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini,

b) Oda: TMMOB'ne bağlı Odaları,

c)Üye : Oda üyesini

d) MİSEM: Oda bünyesinde oluşturulan Meslek İçi Sürekli Eğitim Merkezini,

e) Uzmanlık: Belli bir iş için gerekli özel bilgi, deneyim veya beceriyi,

f)Uzmanlık Alanı: Odanın, öğrenim programları, uygulama alanları, mesleki ve bilimsel gelişmeler, ülkenin teknolojik durumu, kamuoyunun ve üyelerinin istemleri dikkate alarak ve gerektiğinde oluşturacağı mesleki ve bilimsel kurullara danışarak belirleyeceği mesleki uzmanlık konularını,

g)Yetkili Üye: Uzmanlık gerektiren hizmetlerde çalışan ve ilgili Oda tarafından belgelendirilen, meslek bilgisini ve deneyimini ülke ve toplum yararına sunan, çalışmalarını meslek etiği kurallarından ayrılmadan sürdüren mühendis, mimar veya şehir plancısı üyeyi,

h) Belge : Yetkili mühendis, mimar veya şehir plancısı belgesini

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uzmanlık Konularının Belirlenmesi ve Duyurulması

Uzmanlık Konularının Belirlenmesi

Madde 5 - Oda, üretilen ürün ya da hizmetlerde kamu yararına mesleki denetimin sağlanması konusunda mesleğin uzmanlık konularını ve uzmanlığın hangi koşullara göre belgelendirileceğini belirler. Oda Yönetim Kurulu, üyelerinin uzmanlık konuları ile belgelendirme esaslarını, TMMOB Yönetim Kurulu onayına sunmak zorundadır.

Uzmanlık Konularının Duyurulması

Madde 6 - Oda, TMMOB Yönetim Kurulu tarafından onaylanan uzmanlık konularını ve belgelendirme esaslarını süreli yayınları aracılığıyla üyelerine duyurur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Meslek İçi Eğitim ve Belgelendirme

Meslek İçi Sürekli Eğitim Merkezi

Madde 7 - Meslek içi eğitim, aşağıdaki esaslara göre düzenlenir;

a) Uzmanlık konuları ile ilgili verilecek meslek içi eğitimler ve sınavlar Oda bünyesinde oluşturulacak MİSEM tarafından gerçekleştirilir.

b) MİSEM çerçeve yönetmeliği TMMOB tarafından hazırlanır.

c) Oda'ca oluşturulacak MİSEM sorumlusu, Oda Yönetim Kurulu tarafından görevlendirilecek üyedir.

d) MİSEM, Odanın ilgili komisyonlarının görüş ve önerilerini alarak her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere eğitim ve sınav programı ile takvimini hazırlar ve Oda Yönetim Kurulunun onayına sunar.

e) Oda Yönetim Kurulu tarafından onaylanan eğitim ve sınav programları ile takvimleri Odanın süreli yayınlarında duyurulur.

f) Eğitim ve sınavların kimler tarafından gerçekleştirileceği, eğitmenler ile sınav komisyonlarına ödenecek ücretler, eğitimlere katılım ücreti ile eğitimlerin ve sınavların yapılacağı yerler Oda Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

g) Her eğitim ve sınav için; katılanların adı, soyadı, Oda sicil numarası, mesleği ve sınav sonuçlarını gösterir liste Oda arşivlerinde iki yıl süresince saklanır.

Belgelendirme İlkeleri

Madde 8 - Uzmanlık konuları ile belgelendirme ilkeleri şunlardır;

a) Uzmanlık konuları Oda tarafından belirlendikten ve TMMOB Yönetim Kurulunca onaylandıktan sonra, Oda her uzmanlık konusu için belge verebilir.

b) Oda tarafından belirlenen uzmanlık konuları ve belge alma koşullarını sağlayan veya bu koşulları yerine getiren üyelere, ilgili uzmanlık konusunda belge verilir.

c) Belge alma koşulları her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere Oda tarafından belirlenir. Gerekli durumlarda Oda Yönetim Kurulu, belge alma koşullarını değiştirebilir. Bu durumda üyelerin kazanılmış hakları göz önünde bulundurulur.

d) Belge sahibi üye, belgenin kullanımında Odanın alacağı kararlara uymak zorundadır.

e) Belge ücretleri Oda Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

f) Oda Yönetim Kurulu hakkında herhangi bir nedenle soruşturma açılan belge sahibinin belgesini kullanması, soruşturma sonuçlanıncaya kadar geçici olarak durdurabilir.

g) Belgenin iptalinde Oda ve TMMOB Disiplin Yönetmeliklerindeki esaslar geçerlidir.

h) Oda merkezinde her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere belge sicil dosyası açılarak yetkili mühendislerin, mimarların ve şehir plancılarının sicilleri tutulur, onaylar işlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Denetim ve Disiplin Cezaları

Denetim

Madde 9 - Bu kanun kapsamında yapılan iş ve işlemler ilgili Oda ve TMMOB tarafından denetlenir.

Disiplin Cezaları

Madde 10 - Bu Kanuna aykırı hareket edenler hakkında TMMOB Disiplin Yönetmeliği hükümleri uygulanır ve gerekli cezalar verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Değişik ve Son Hükümler

Madde 11 - 27.01.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Hakkında Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

"Ek Madde 5 - Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine bağlı Odalar; meslek alanlarına giren konularda uzmanlık dalları oluşturmaya, mühendis, mimar ve şehir plancılarının hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla meslek içi eğitime ve sınava bağlı olarak yetkili mühendis, yetkili mimar veya yetkili şehir plancısı belgesi vermeye yetkilidir."

Madde 12 - 17.06.1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Değişik Madde 7 - 1 nci maddede sayılan diploma ve belgelerden birine sahip olmayanlar Türkiye'de mühendis, mimar veya şehir plancısı unvanı ile çalışamazlar, bu unvanları kullanamazlar, imza atarak mesleklerini icra edemezler.

Mühendis, mimar ve şehir plancılarının uzmanlık gerektiren mühendislik ve mimarlık hizmetlerinde çalışabilmeleri için, 6325 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda belirtilen yetkili mühendis, yetkili mimar veya yetkili şehir plancısı belgesine sahip olmaları gereklidir.

Kamu ve özel bütün kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler; yapacakları veya yaptıracakları mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin önemi ve özelliğine göre yetkili mühendis, mimar veya şehir plancısı çalıştırır."

Madde 13 - 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 10. maddesi (b) fıkrası birinci bendine aşağıdaki ibare eklenmiştir.

"Mühendis, mimar ve şehir plancılarının, üyelikleri ile uzmanlık alanına bağlı olarak Yetkili mühendis/mimar/şehir plancısı belgeleri bağlı oldukları meslek odasından istenir."

Uygulama Yönetmelikleri

Madde 14 - Yetkili üyelerin belirlenmesi, belgelendirilmesi ve duyurulmasına ilişkin uygulama yönetmelikleri ilgili Oda tarafından kanunun yürürlük tarihinden itibaren üç ay içerisinde hazırlanır ve TMMOB Yönetim Kurulu onayına sunulur.

Geçici Madde 1 - Bu kanunun yayımlanmasından önce Odalar tarafından TMMOB onayına sunularak Resmi Gazetede yayımlanmış benzer yönetmelikler, kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içerisinde bu kanuna uygun hale getirilir.

Geçici Madde 2 - Bu kanunun yayımlanmasından önce gerçekleştirilen eğitimlere katılarak belge almış yetkili üyelere, kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içerisinde başvurmaları halinde, Oda Yönetim Kurulu tarafından oluşturulacak komisyonun değerlendirmesine göre belge verilir.

Geçici Madde 3 - Bu kanunun yayımlanmasından önce belgelendirme yapan Odalar; uzmanlık konularını, belgelendirme koşullarını ve belgelendirdikleri üyelerinin listesini kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içerisinde TMMOB Yönetim Kurulu onayına sunar.

Yürürlük

Madde 15 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 16 - Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.